

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

OVERZICHT VAN DE VLAAMSE RECHTSLITERATUUR GEDURENDE HET GERECHTELIJK JAAR 1979-1980

Het gerechtelijk jaar 1979-1980 mag voor de Vlaamse rechtsliteratuur een gezegend jaar genoemd worden. Niet alleen zijn de publikaties op juridisch gebied menigvuldig, ook vele ervan geven blijk van grote wetenschappelijke rijpheid en waarde.

Wat vooral tot tevredenheid stemt is het groot aantal proefschriften die aan onze Vlaamse rechtsfaculteiten werden verdedigd en die aanleiding gaven tot het verschijnen van een reeks juridische werken die in de hoogste mate onze Vlaamse rechtswetenschap eer aandoen. Onze hoogleraren die de promotors waren van deze proefschriften en de auteurs die onder hun leiding hebben gewerkt verdienen onvoorwaardelijke lof.

Ook dient speciaal te worden onderstreept dat meer en meer verzamelwerken verschenen waarin de referaten van universitaire colloquia of recyclage-cursussen zijn opgenomen. Vroeger bleef van deze manifestaties meestal geen spoor over. Thans staan zij blijvend ter beschikking van alle belangstellenden die er een kostbare bron van documentatie in vinden.

Uit het hiernavolgend zeer beknopt en onvolledig overzicht van wat verscheen in de verschillende sectoren van het recht, zal de overvloed blijken van hetgeen ons, vorig gerechtelijk jaar, aan Vlaamse rechtsliteratuur werd geboden.

Algemene rechtsleer

Werken over rechtsfilosofie en over algemene rechtstheorie zijn in ons taalgebied vrij zeldzaam en de juristen uit de praktijk staan er enigszins vreemd tegenover. Het is gelukkig dat wij in prof. Jan M. Broekman een geleerde vinden die een diepzinnige studie gewijd heeft aan de verhouding tussen recht en antropologie, een werk waarvan het eerste deel verschenen is onder de titel *Mens en mensbeeld van ons Recht*.

Het recht blijkt niet uitsluitend het werk van de rechter of van de wetgever te zijn.

Na de rechtstheorie in verband te hebben gebracht met de meest moderne stromingen in de wijsbegeerte drukt schrijver de mening uit dat er wellicht drie «mensen van het recht» te ontwaren zijn: de eerste die in de mening verkeert recht te scheppen, de tweede welke door het geldend recht gemaakt wordt en zonder welke ook geen positief recht kan bestaan, zodat de mens de verzwegen grondvoorwaarde van het recht is, en de derde, degene die probeert de ban van het lot van de tweede mens te doorbreken.

De bespreking van dit boek zou diepgaande filosofische beschouwingen vereisen, die wij achterwege moeten laten, met de wens echter dat vele juristen van het boek zouden kennismaken, al was het maar om zich rekenschap te geven van het feit dat hetgeen gewoonlijk in onze gerechtelijke middens als rechtstheorie of algemene rechtsleer besproken wordt slechts een klein deel is van een oneindig groter domein, dat in ons taalgebied totnogtoe zeer weinig werd ontgonnen.

Marc Van Hoecke, die een paar jaar geleden een belangrijk werk uitgaf *Mens en Maatschappijbeeld van de Rechter*, waarin hij op basis van de jurisprudentie een diepgaand onderzoek instelde aangaande de extra-juridische normen die bijdragen tot de besluitvorming van de rechter, heeft thans zijn proefschrift over *De Interpretatievrijheid van de Rechter* gepubliceerd.

Het wetenschappelijk vorsen naar het tot stand komen van de rechterlijke besluitvorming, staat sedert enkele jaren in het middelpunt van de belangstelling. Er wordt sterk afgeweken van de binding van de rechter aan de tekst van de wet, en op zeer verschillende wijze hebben talrijke juristen onderzocht hoe het beleid van de rechter kan worden verantwoord.

Wanneer men destijds de binding van de rechter aan de wettelijke tekst op de strengste wijze wenste te handhaven, hebben meerdere juridische theoriën aan de rechter een vrijheid toegekend, die zeer ver gaat en waarbij men zich

afvraagt of zij niet van aard is de rechtsonzekerheid in de hand te werken.

In zijn proefschrift stelt Van Hoecke een onderzoek in naar de werkelijke draagwijdte van de interpretatie-vrijheid van de rechter en van haar grenzen. Hij vertrekt vanuit taalkundige beschouwingen en maakt een onderscheid tussen de betekenis van de wettekst wanneer hij uitgezonden wordt en de betekenis ervan voor hem tot wie hij gericht is. De tekst krijgt slechts zijn werkelijke betekenis door de interpretatie van de lezer. De schrijver gaat dan de verschillende methodes na die gebruikt worden om de juiste bedoeling van de wettekst te onderkennen. Hij onderzoekt hierbij het belang van de parlementaire voorbereiding, waarin de rechter geen concrete oplossingen kan vinden, doch slechts algemene informatie betreffende de inzichten van de wetgever.

Om een zinvolle toepassing van de wet te verzekeren is het vereist dat de rechter de teleologische interpretatie zou toepassen en rekening zou houden met de ontwikkelingen op allerlei gebied die zich in de samenleving hebben voorgedaan.

Grammaticale en systematische interpretatie steunen op het postulaat van het primaat der rechtszekerheid, terwijl de teleologische interpretatie meer steunt op het primaat van de billijkheid.

Bij elk van deze interpretatie-methoden beschikt de rechter over een bredere of engere interpretatie-vrijheid. Aan de hand van een uitgebreid jurisprudentieel materiaal gaat de auteur na welke de kansen zijn, bij de verschillende interpretatie-methodes, ofwel een objectief resultaat te bereiken ofwel te belanden in willekeur.

Welke zijn nu de middelen die de wetgever kan aanwenden om de interpretatie-vrijheid van de rechter te beperken? Meer dan door het formuleren van negatieve of formele richtlijnen, zou deze beperking kunnen verwezenlijkt worden door een technische verbetering en verfijning van het wetgevend werk.

Van Hoecke hecht een bijzonder belang aan een voortdurende, snelle en efficiënte samenwerking tussen rechter en wetgever. Een voortdurende communicatie met andere rechters, met de wetgever en met de rechtsleer acht hij onontbeerlijk en hij meent dat het ook van het grootste belang is dat de rechtspraak uitgebreid zou argumenteren om de proces-partijen te overtuigen van de juistheid der beslissing in het vonnis of het arrest.

Talrijke werken verschenen in de laatste tijd betreffende de taak van de rechter en vooral betreffende zijn bevoegdheid tot het interpreteren van wetteksten. Zelden werden echter de problemen die hierbij rijzen zo grondig ontleed en op zo brede wijze uiteengezet als dit gebeurt in het hier besproken werk.

De beschouwingen van de auteur zijn gestaafd door een uitvoerige aanhaling van rechtsleer en door een brede vermelding van rechtspraak. Hij beperkt zich echter niet tot aanhalingen en verwijzingen, doch analyseert dikwijls op zeer subtiële wijze de betekenis van de jurisprudentie.

Dit boek bevat een schat van wetenschappelijke wetenswaardigheden die op zeer originele wijze besproken en met elkaar in verband gebracht worden. Aangaande talrijke rechterlijke beslissingen geeft het verhelderende beschouwingen en het ware ten eerste wenselijk dat dit boek, dat even belangrijk is voor de praktijk als voor de theorie, door talrijke juristen zou gelezen en bestudeerd worden.

Prof. M. Storme, die de promotor was van de auteur,

schreef voor dit proefschrift, dat één van de belangrijke aanwinsten is van de Vlaamse rechtswetenschap, een uiterst lovend voorwoord.

Burgerlijk recht

De uitgeverij Kluwer te Antwerpen nam een belangrijk initiatief door het uitgeven van een losbladig verzamelwerk, getiteld *Het onroerend goed in de praktijk*. Het is de bedoeling zowel voor de juristen als voor de niet-juristen alle wetenswaardigheden samen te brengen die belang hebben voor de immobielen. Het werk staat onder de hoofdredactie van prof. R. Derine, de bekende specialist van het zakenrecht, die over dit onderwerp een hooggewaardeerd en uitgebreid werk heeft geschreven.

De uitgave is nog niet volledig en verschillende hoofdstukken, die in voorbereiding zijn, moeten haar nog aanvullen.

Wat tot nu toe verscheen is reeds zeer belangrijk en laat toe de waarde te schatten van het werk wanneer het zal volledig zijn.

In het «Woord Vooraf», wijst de hoofdredacteur erop dat het niet de bedoeling is een grondig wetenschappelijk werk te publiceren, maar gepoogd is de middenweg te houden tussen een dergelijke uitgave en «het eenvoudig wegwijs maken». In hoofdzaak bestemd voor de praktijk wordt daarom weinig aandacht besteedt aan rechtstheoretische beschouwingen en worden wat de rechtspraak betreft enkel de belangrijkste arresten en vonnissen of de meest typische vermeld.

Deze bescheiden opzet van de redacteurs belet niet dat de gepubliceerde stukken reeds een zeer te prijzen bijdrage uitmaken, waarin op originele wijze alle aangelegenheden die soms in minder eng verband staan met de onroerende goederen zijn gegroepeerd.

Het algemeen deel werd geschreven door prof. Derine zelf. Het verschenen gedeelte handelt over de onroerende goederen in het algemeen, de zakelijke rechten, de eigendomsbeperkingen, de hinder uit nabuurschap, het misbruik van recht, de onteigening en de mede-eigendom. De hoofdstukken over de eigendomsoverdracht, de voorrechten en hypotheek, het vruchtgebruik, de erfdienstbaarheden en de bezitsvorderingen zijn nog in voorbereiding.

Alle teksten munten uit door duidelijkheid en eenvoud van uiteenzetting. Het essentiële van de onderwerpen worden bijzonder klaar toegelicht met alle vereiste documentatie. Allerlei gegevens die men soms tevergeefs zou zoeken in meer uitgebreide werken, vindt men hier besproken. Voor de praktijk is het gedeelte bewerkt door prof. Derine bijzonder waardevol.

Het tweede deel van het werk is gewijd aan het contractenrecht, onder de redactie van prof. J. H. Herbots. De reeds verschenen stukken over de koop en de handelshuur zijn van zijn hand terwijl het stuk over de pacht door prof. Suetens-Bourgeois werd geschreven. In volgende afleveringen zullen de huur, de lijfrente en de leasing worden behandeld.

Het vierde deel aangaande de aansprakelijkheid, waaronder die van de dienstverlenende beroepen, zoals aannemer, architect, ingenieur, landmeter, promotor, makelaar en notaris is nog in voorbereiding. Het was een gelukkige gedachte de rechtstoestand van de verschillende beroepen, die zo innig verwant zijn met de onroerende goederen, te behandelen. In dit deel is het stuk over de aansprakelijkheid

van de huurder en de pachter in geval van brand, bewerkt door prof. Herbots, al ingelast.

Het vijfde gedeelte bestaat uit een uitvoerige verhandeling over de verzekering in verband met het immobiliënrecht, waarin juridische beschouwingen gepaard gaan met praktische raadgevingen is geschreven door prof. R. Vandeputte op eenvoudige en toch grondige wijze, die hem eigen is.

Er zijn nog belangrijke verhandelingen in voorbereiding, nl. o.m. over ruimtelijke ordening en stedenbouw, over sociale huisvesting en subsidiëring, de over de fiscale aspecten in verband met onroerende goederen, over het onroerend goed als belegging, over de familiale aspecten ervan m.b.t. het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht.

Dit verzamelwerk, wanneer het volledig zal zijn, zal niet alleen aan de particulieren, doch ook aan de juristen kostbare diensten bewijzen. Wij kunnen slechts hopen dat de nog te verschijnen hoofdstukken spoedig aan het hoofdwerk zullen kunnen worden toegevoegd.

Het is stellig dat dit werk een groot succes tegemoet gaat.

Prof. R. Vandeputte heeft in de Koninklijke Accademie voor Wetenschappen een lezing gehouden over de *Lotsbestemming van het contract*. Hij gaat uit van de traditionele opvatting in het Burgerlijk Wetboek, die onbetwist was gedurende heel de negentiende eeuw, dat de overeenkomsten gelden als wet voor hen die ze hebben aangegaan. Deze opvatting beantwoordde aan een liberale visie van de economische bedrijvigheid. De overeenkomst was onverbreekbaar tenzij met wederzijdse toestemming van de partijen.

Vrij spoedig sprongen de misbruiken in het oog waaraan de sterkere partij zich tegenover de zwakkere kon plichtig maken. Daartegen kwam een sterke reactie zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak. Het Hof van Cassatie aanvaardde de stelling dat overeenkomsten die gesloten werden op grond van uitbuiting van de zwakheid, de onwetendheid of de behoefte nietig konden worden verklaard, omdat zij berustten op een oorzaak die in strijd is met de goede zeden.

Als voorbeeld van deze jurisprudentie citeert de auteur het vraagstuk der bindende waarde van de boetebedingen, die niet dienen te worden nageleefd wanneer zij overdreven zijn.

Dit laat echter niet toe aan de rechters aangegane verbintenissen ongedaan te maken of ze te wijzigen, enkel met de bedoeling meer mildheid en menselijkheid in de verhoudingen te brengen. Zulks zou leiden tot al te grote verwarring en rechtsonzekerheid.

Al staat menig auteur ook op het standpunt dat de rechter wel in zekere mate aan de bindende kracht van het contract kan tornen, is het toch aan de wetgever voorbehouden er voor te zorgen dat er zich meer gelijkheid voordoet tussen de burgers van een staatsgemeenschap.

Talrijke bepalingen uit de sociale wetgeving streven dit doel na, en de schrijver citeert verschillende wetten die in de laatste jaren met dit inzicht tot stand kwamen.

Er wordt dan gewezen op het karakter van de standaardcontracten die meestal opgesteld worden door de sterkste partij en die fataal ontaarden in zgn. toetredingscontracten. Een scherp toezicht van de overheid is hierbij noodzakelijk. Hij herinnert aan de wetgevende maatregelen op het stuk van de controle op de verzekeringen, die ervoor zorgden dat de polissen van de verzekeringsmaatschappijen

beantwoorden aan de vereisten van de billijkheid. Een dergelijk toezicht zou op velerlei gebied ook kunnen toevertrouwd worden aan de bankcommissie. De auteur verwijst hierbij naar het nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek waarin wordt voorzien in de oprichting van commissies, die voor een aantal gebruikelijke overeenkomsten modellen zullen uitwerken.

Niettegenstaande de kritiek die rechtmatig geleverd wordt op de al te strenge uitvoering van de in de overeenkomst opgenomen verbintenissen, heeft het contract toch niet uitgediend. Het blijft een belangrijke techniek in de westerse landen die gebouwd zijn op de grondslagen van de democratie en van de markteconomie. De menselijke motiveringen die in het contract worden weerspiegeld, wakkeren het dynamisme aan, de economische groei en de materiële welvaart.

Afgezien van de grote betekenis van de contracten in onze westerse wereld zijn zeker verbeteringen mogelijk en noodzakelijk, o.m. op het gebied van de schuldu vernieuwing, de ingebrekestelling, de schuldelegatie en het beding ten behoeve van derden.

Tot slot vermeldt de auteur de pogingen van het Hof van Cassatie om het contractenrecht aan te passen aan de levensbeschouwing die aan de grondslag ligt van onze samenleving.

De studie van prof. Vandeputte is een merkwaardige synthese van één der belangrijkste problemen van onze hedendaagse rechtswetenschap.

Over de wet van 1 april 1976, waardoor in een dwingende regeling van *integratiecontracten in de landbouw* werd voorzien, schreef Filip Vanavermaete een commentaar met kritische beschouwingen.

De wet heeft voor doel een einde te stellen aan de misbruiken die voorkwamen in wat genoemd wordt de «Contractlandbouw», waarbij in het productie- en distributieproces van agrarische produkten bepaalde fases afzonderlijk of verschillende fases gezamenlijk contractueel worden vastgelegd.

Bij het sluiten van deze integratiecontracten, waarbij een onderneming voor het grootste gedeelte van haar activiteiten verbonden is met een en dezelfde contractant werden grove misbruiken vastgesteld. De zwakkere partij was overgeleverd aan de beslissing van de sterkere en daaraan heeft de wetgever willen verhelpen door de voorwaarden voor het tot stand komen van de overeenkomst, de inhoud ervan en vele andere modaliteiten streng te reglementeren.

In zijn commentaar licht Vanavermaete de belanghebbende volledig in betreffende de beschermende maatregelen die door de wetgever genomen werden. Hij vraagt zich echter af of de wetgever, die voorzeker een stap heeft gezet in de goede richting, voldoende ver is gegaan. Hij meent dit te kunnen betwijfelen, en komt tot de conclusie dat wanneer aan een economische ongelijkheid tussen de contractanten een einde werd gesteld, niets gedaan werd voor het breken van de juridische ongelijkheid. De verplichtingen zijn inderdaad uitsluitend gericht op een van de partijen, de geïntegreerde, en niet op de andere partij de integrator. Volgens hem was en is een systeem van typecontracten of collectief genegocieerde overeenkomsten, of eventueel een homologatieprocedure aangewezen.

Het boekje van Vanavermaete zal voorzeker een stimulerend karakter hebben voor de toekomstige verbetering

van deze wetgeving.

Op het einde van het jaar 1978 werden aan de Universiteit te Leuven studiedagen gehouden over het onderwerp *Onrechtmatige Daad*, onder leiding van prof. Hugo Vandenberghe. Het was de bedoeling door een aantal vooraanstaande specialisten de actuele tendensen te doen uiteenzetten betreffende de leer van de onrechtmatige daad in het Belgische recht.

De teksten van de op deze studiedagen voorgedragen studies werden verzameld en uitgegeven en vormen een kostbare aanwinst, niet enkel voor de Vlaamse rechtsliteratuur maar ook en in het bijzonder voor de juristen die in de praktijk staan.

In een eerste opstel behandelt prof. Hugo Vandenberghe *Het Aquiliaanse Foutbegrip*. Prof. Kruithof bespreekt de laatste ontwikkeling inzake de aansprakelijkheid voor andermans daad, terwijl de eerste auteur nog een studie wijdt aan de aansprakelijkheid voor zaken, dieren en gebouwen. De aansprakelijkheid van de notaris en van de advocaat wordt behandeld resp. door dr. H. Jacobs en mr. L. De Gryse. Het delicaat vraagstuk van de aansprakelijkheid van ziekenhuizen en geneesheren wordt ook door prof. Vandenberghe besproken.

Van de hand van prof. J. Herbots vinden wij een uiteenzetting over de *Samenloop van contractuele en delictuele aansprakelijkheid*. Enkele aspecten van de causaliteitsproblematiek worden onderzocht door prof. Mark Van Quickenborne. Advocaat-generaal De Wilde leverde een bijdrage over schade in algemene zin met een bespreking van de tendens van de rechtspraak over de schade van concubinerenden de geëvolueerde jurisprudentie neemt thans aan dat de principiële onrechtmatigheid van het concubinaat wegens strijdigheid met de openbare orde geen voldoende reden meer is om elke eis tot schadevergoeding van de bijzit niet ontvankelijk te verklaren.

Tot slot geeft prof. L. Schuermans een overzicht van de wetgeving betreffende de schadeloosstelling gedurende de tien laatste jaren, waarbij allerlei problemen van sociaal recht, van huwelijksvermogensrecht en van internationaal privaatrecht, alsook de verhouding tussen schadevergoeding en fiscaliteit ontleed worden.

Belangrijk is dat elk van deze voortreffelijke opstellen gestoffeerd is door een overvloedige aanhaling van de rechtspraak der laatste jaren.

Wie in de praktijk een geding tot schadevergoeding wegens onrechtmatige daad te behandelen heeft vindt in dit verzamelwerk alle belangrijke vonnissen en arresten over deze stof, zodat dit boek een onmisbaar vademecum is.

In 1978 werd aan de Universiteit te Leuven een *Werkgroep voor Evaluatie van Menselijke Schade* opgericht, wat het volgend jaar ook gebeurde aan de Universitaire Instelling te Antwerpen. De bedoeling was een nieuwe methode in te voeren voor het berekenen van geleden schade. Deze werkgroep heeft de bedoeling te breken met de klassieke methode van schadeberekening op basis van het individu zuiver statisch en abstract beschouwd, los van zijn sociale en natuurlijke omgeving. Deze evaluatiepraktijk dient vervangen door een methode die rekening houdt «met een concrete, sociaal en ecologisch levende en gedurende zijn levenstijd steeds veranderende psychosomatische mens.» Een dergelijke aanpassing vraagt een voortdurende inspanning en een geleidelijke ontwenning van de gewoonten.

De activiteit van de werkgroep bestaat er in adviezen te geven in bepaalde gevallen, waarbij de voorkomende schade geschat wordt na grondige discussie met advocaten, deskundigen, verzekeraars en gehandicapten. Het is een keus van deze uitgebrachte adviezen die in het boek *Schade evalueren in de Praktijk* zijn opgenomen. Deze adviezen zijn van de hand van de volgende specialisten: J. Viaene, D. Lahaye, J. Van Steenberge, R. Crujff, W. Eylenbosch, P. Lambrechts, A. Le plat, D. Van Geystelen, J.G.F.M. Van Kessel en P. Verhaegen.

De adviezen zijn terdege bestudeerd en komen voorzeker tot een veel nauwkeuriger berekening der schade dan zulks thans bij onze rechtbanken het geval is.

Hoe lofwaardig deze nieuwe berekeningsmethode ook moge zijn, men stelt zich noodzakelijk de vraag hoe in de praktijk een zo grondige evaluatiemethode kan worden toegepast. Dit neemt niet weg dat in de gepubliceerde adviezen uiterst nuttige en onontbeerlijke aanduidingen te vinden zijn om in schadegevallen juister en rechtvaardiger vergoedingen te kunnen berekenen. Het boek heeft dan ook ongetwijfeld een grote waarde niet slechts voor magistraten, advocaten en verzekeraars, maar ook voor de slachtoffers van schadegevallen.

Vermelden wij hier dat voor de berekening van geleden schade Guy Levie een nieuwe uitgave heeft bezorgd van de *Sterfjetabellen 1968-72*, waarvan het rationeel gebruik onontbeerlijk is voor het berekenen van de kapitalisatie van de winstderving van het slachtoffer van een ongeval of zijn rechthebbenden.

Over de vaststelling van een dwangsom om de uitvoering van een gerechtelijke beslissing te verzekeren, werd reeds veel geschreven. Er waren voor- en tegenstanders van deze modaliteit en zowel de rechtsleer als de rechtspraak waren erg verdeeld, wat aanleiding heeft gegeven tot boeiende rechtsgeleerde studiën. Dit heeft geduurd tot dat op 26 november 1973 door de regeringen van België, Nederland en Luxemburg te 's Gravenhage de Benelux-overeenkomst houdende eenvormige wet betreffende de dwangsom werd ondertekend. De tekst van deze overeenkomst diende opgenomen te worden in de interne rechtsorde van de drie landen, en voor België heeft zij aanleiding gegeven tot het inlassen in het Gerechtelijk Wetboek van de artikelen 1385 bis en volgende die in werking traden op 1 maart 1980.

Gabriel-Luc Ballon heeft over deze nieuwe wetgeving een voortreffelijke monografie geschreven, die door de Algemene Praktische Rechtsverzameling onder de titel *Dwangsom* werd uitgegeven.

In algemene beschouwingen bespreekt hij de toestand die in België bestond vóór het tot stand komen van de Benelux-overeenkomst, haalt hij de argumenten aan die voor en tegen de dwangsom werden ingebracht en bestudeert hij de rechtspraak zoals zij tot stand was gekomen in de naburige landen, om dan over te gaan tot de juridische studie van de nieuwe wetgeving, met een onderzoek naar de aard van de veroordeling tot een dwangsom, de modaliteiten van haar vaststelling, de rechtbanken die bevoegd zijn om haar toe te kennen. Welke hoofdveroordelingen kunnen nu met een dwangsom gesanctioneerd worden? Hierbij overschouwt de schrijver al de gevallen die zich kunnen voordoen om verder zijn aandacht te vestigen op de mogelijkheden van aanpassing of herziening van de opgelegde dwangsom, met de procedure die daartoe kan leiden.

Een afzonderlijk hoofdstuk wordt gewijd aan het lot van

de dwangsom bij faillissement van de schuldenaar. De verjaring en de mogelijke bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof sluiten het boek af.

Het werk van Ballon heeft grote verdiensten, gekenmerkt door zijn zorgvuldige verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak en zijn volledigheid.

Zoals steeds in de uitgaven van de Algemene Praktische Rechtsverzameling is het werk, dat een belangrijke aanwinst vormt voor onze Vlaamse rechtswetenschap, een model te achten van juridische uitgave.

Sedert in 1977 de eerste uitgave verscheen van het boek van prof. Johan M. Pauwels over het primair huwelijksstelsel, heeft zich over dit onderwerp een breedvoerige jurisprudentie ontwikkeld, en zijn talrijke vrij delicate betwistingen gerezen. Het is dan ook gelukkig dat de auteur thans voor een tweede herziene en vermeerderde druk heeft gezorgd, waarin heel deze rechtspraak verwerkt is.

Het boek is door schrijver bedoeld als een leidraad voor de studenten die de cursus van familierecht volgen. Voor hen is dit boek een kostbare wegwijzer. Nochtans zullen ook zeer talrijke advocaten en magistraten in dit werk voortreffelijke aanwijzingen vinden voor de uitoefening van hun beroep. De stof is exhaustief bewerkt; een honderdtal beslissingen uit de jongste rechtspraak worden vermeld en besproken; het boek is vlot geschreven en munt uit door duidelijkheid en eenvoud.

Deze nieuwe uitgave is een kostbare aanwinst voor de behandeling van soms zeer delicate familierechtelijke aangelegenheden.

Op het eerste gezicht vraagt men zich af onder welke rubriek het boek van notaris dr. Luc Weyts, *Vennootschappen met echtgenoten*, wel dient ondergebracht te worden. Een groot gedeelte ervan betreft de toepassing van het burgerlijk recht, hoofdzakelijk van het huwelijksvermogensrecht; een ander belangrijk gedeelte is gewijd aan het vennootschapsrecht en de algemene bedoeling van het werk is voorzeker een groot aantal inlichtingen en wenken te bezorgen voor de uitoefening van het notarisberoep.

Uiteindelijk hebben wij gemeend dat het toch de burgerlijke verhoudingen zijn die de inhoud van het boek beheersen, en dat vooral de juridische relatie tussen man en vrouw bepalend is voor het belang van dit werk. Inderdaad, wat al strategie wordt er niet aangewend tussen de echtgenoten om te kunnen ontsnappen aan strenge bepalingen van het huwelijksvermogensrecht of aan een vaste regeling in een vennootschapsakte. De vragen en betwistingen die hierbij voorkomen zijn menigvuldig en soms zeer moeilijk en er behoefde moed toe bij notaris Weyts om zijn boek te schrijven en de ontelbare juridische problemen die zich op dit terrein voordoen uit te diepen en te trachten ze tot oplossing te brengen.

Zeer dikwijls komt er tegenstrijdigheid voor tussen de regeling van het huwelijksvermogensrecht en het recht van de vennootschappen, en de auteur onderstreept terecht dat zijn onderzoek doorging op de raakvlakken van deze twee rechtstakken. In elk van deze beide sectoren van het recht doen zich betwistingen voor die door de recente wetwijzigingen in elk van beide domeinen niet tot een definitieve oplossing werden gebracht. Wanneer twee echtgenoten het eigendomsrecht hebben over aandelen van een vennootschap is er zowel voor dit eigendomsrecht zelf, voor het recht dat afstamt van deze aandelen en voor de be-

stuursregeling in de vennootschap een hele problematiek die door dr. Weyts met diepe rechtskennis en met grote voorzichtigheid wordt onderzocht. Voortdurend zullen notarissen, advocaten en rechters een beroep doen op de besluiten die door schrijver in zijn boek worden geadstrueerd. Stap voor stap worden zowel in het huwelijksvermogensrecht als in het vennootschappenrecht jurisprudentiële en ook wetgevende wijzigingen ingevoerd die een uitgebreide kennis van het recht in deze beide sectoren vereisen. Notaris Weyts is van mening dat ingeval van tegenstrijdigheid eerder de vennootschappelijke regels boven die uit het familiaal vermogensrecht dienen te prevaleren.

Met een overvloed van documentatie bestudeert de auteur de inbreng-mogelijkheden en het verkrijgen van de hoedanigheid van vennoot alsook de uitoefening van de aandeelhoudersrechten tijdens het bestaan van de vennootschap, om dan de volle aandacht te vestigen op de geldigheid van een vennootschap tussen echtgenoten, die onderzocht wordt bij de onderscheiden soorten vennootschappen.

Aan het slot van zijn werk bespreekt schrijver de problemen gesteld bij de ontbinding en vereffening zowel van de vennootschap als van het huwelijk.

In zijn algemeen besluit wijst schrijver op meerdere verbeteringen die aan de wetgeving zouden kunnen aangebracht worden. Een van de voorgestelde suggesties bestond er in dat de vereiste van derde vennoot bij de PVBA tussen echtgenoten zou kunnen geschrapt worden, wat reeds verwezenlijkt werd door de wet van 29 november 1979, die te laat werd gepubliceerd om nog door de auteur te kunnen in aanmerking worden genomen, en enkel aanleiding kon geven tot een addendum.

De professoren J. Ronse en R. Dillemans, respectievelijk op het gebied van het vennootschapsrecht en van het huwelijksvermogensrecht, onderstrepen in een voorwoord de uitzonderlijk grote verdienste van dit werk dat als proefschrift werd verdedigd aan de Katholieke Universiteit te Leuven.

De massa documentatie die in dit boek verwerkt werd maakt er een onuitputtelijke bron van voor de uitoefening van de taak van de notarissen en van alle juristen die geconfronteerd worden met de soms zo moeilijke en lastige verhoudingen die zich voordoen tussen de echtgenoten die samen deel uitmaken van een vennootschap.

De internationale contacten, die steeds talrijker worden, doen talrijke betwistingen ontstaan betreffende de geldigheid en de waarde van in de vreemde opgestelde akten of gevelde vonnissen. De ambtenaars van de Burgerlijke Stand die deze vonnissen of akten dienen over te schrijven in hun registers, worden dikwijls geconfronteerd met uiterst lastige juridische problemen. Er heerst op dit gebied nog een vrij grote onzekerheid en de beginselen van internationaal privaatrecht die hierbij dienen te worden toegepast doen talrijke vragen rijzen.

Het Centrum voor internationaal recht en het Instituut voor familierecht aan de katholieke Universiteit te Leuven hebben gezamenlijk het initiatief genomen een studiedag te organiseren waarop deze belangrijke problemen werden besproken. De gehouden uiteenzettingen op deze studiedag werden verzameld in een boek onder de titel: *Aktuele Problemen van Burgerlijke Stand — Internationaal Privaat Recht*.

Het is prof. J. Pauwels der Leuvense Universiteit die de leiding van deze studiedag had en de inleiding schreef voor het boek.

In een eerste essay besprak H. Van Houtte de *erkenning van buitenlandse akten en vonnissen* en stippelde de vereisten uit voor de erkenning van deze documenten en de beslissings-bevoegdheid van de ambtenaar van de Burgerlijke Stand, de procureur des Konings, en zo nodig de rechtbank.

W. Pintens handelde over *de naam van buitenlanders* in de akten van de Burgerlijke Stand en haalt een reeks moeilijkheden aan die zich voordoen zowel voor de familienamen als voor de voornamen van vreemdelingen.

Tenslotte besprak P. Van Langenaeken de activiteit van de *Commission Internationale de l'Etat Civil* en de verwezenlijkingen die deze organisatie reeds heeft kunnen bereiken.

Op deze drie uiteenzettingen volgde een paneeldiscussie waarover een verslag werd uitgebracht door P. Senaev. Menigvuldige betwiste gevallen werden aangehaald, met de in uitzicht gestelde oplossingen, waarbij de houding van het Ministerie van Justitie onderworpen wordt aan kritiek.

Deze belangrijke aanwinst voor ons internationaal privaatrecht zal in vele gevallen nuttig door onze practici geraadpleegd worden.

Gerechtelijk recht

In de jaren 1979-80 werd door de universiteiten Gent en Antwerpen een post-universitaire cyclus georganiseerd over het procesrecht. De voorgebrachte referaten werden verzameld in een boek onder de titel: *Procesrecht Vandaag*, dat onder de onvermoeibare leiding van prof. Marcel Storme tot stand kwam. Het is een lijvige uitgave van meer dan 500 bladzijden en bevat een reeks studiën van vooraanstaande juristen betreffende alle mogelijke aspecten van het hedendaags procesrecht.

Daar dit procesrecht hoofdzakelijk gesteund is op de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek kan de bundel ook beschouwd worden als een reeks kritieken over de toepassingswijze van dit Wetboek met gelijktijdige voorstellen tot verbetering van talrijke punten.

De medewerkers zijn te talrijk om ze hier bij name te vermelden en de behandelde onderwerpen bestrijken ongeveer alle praktische sectoren waarin het procesrecht wordt toegepast. Hoogleraren, magistraten en advocaten hebben, ieder voor het door hen bewerkte onderwerp, uiteengezet hoe de toestand zich thans voordoet, welke leemten hij vertoont en welke wijzigingen wenselijk en nodig zijn. Alle bijdragen staan op een zeer hoog peil en geven blijk van grondige kennis en grote ervaring. De lectuur van deze referaten zal voor talrijke juristen een belangrijke verrijking betekenen. Vele van de voorstellen zouden een grondige kritische behandeling verdienen. Zo heeft de ervaring ons geleerd dat, hetgeen door sommige medewerkers van de minnelijke schikking wordt verwacht, meestal een tegenovergesteld resultaat oplevert. Wij zijn ook zo vermetel te stellen dat het pleidooi van prof. M. Storme voor een proces-noodrecht vol goede bedoelingen zit, maar aan de tegenwoordige toestand niet veel zou veranderen.

Wij hebben tevergeefs in de verschillende referaten gezocht naar de drastische hervormingen, die met veel tradi-

ties zouden breken en het procesrecht in de praktijk op geheel nieuwe grondslagen zou vestigen.

In elk geval is dit boek een zeer belangrijke bijdrage tot de beoefening van de hedendaagse rechtspleging en zal de inhoud ervan de juristen uit de praktijk ten zeerste stimuleren.

In verband met de fantastische achterstand bij de behandeling van de burgerlijke processen, dient te worden gewezen op een interessante brochure van prof. Marcel Storme: *Pleidooi voor een Gents model ter versnelling van de Procedure*. De auteur legt de nadruk op de toepassing der schriftelijke procedure, gevolgd door een mondelinge fase waarbij op een vastgestelde hoorzitting de partijen in persoon verschijnen, bijgestaan door hun raadslieden, waarop dan een rechter die het gerechtsdossier bestudeerd heeft verslag zou uitbrengen. Dit stelsel betekent natuurlijk voortdurende samenspraak tussen de magistraten, het griffiepersoneel en de advocaten.

Theoretisch is er veel in het voordeel van dit zogenaamd Gents model te zeggen, doch er zijn toch ook heel wat bezwaren aan verbonden en, naar mijn mening, is de procedure zoals zij thans wordt toegepast in de rechtbank te Mechelen, die hoofdzakelijk schriftelijk is, zoals dit ook het geval in Nederland is, stellig te verkiezen.

Van het groot *Handboek voor gerechtelijk recht*, uitgegeven door de Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, verscheen onlangs het derde deel van de hand van J.L. Rens, docent aan de Vrije Universiteit te Brussel. Het tweede deel, bewerkt door prof. Fettweis, behandelde *de bevoegdheid* en het vierde deel, samengesteld door prof. André Lepaige had het voorwerp *De Rechtsmiddelen*.

In zijn boek behandelt prof. Rens *de bijzondere rechtsplegingen* die geregeld zijn in boek IV van het Gerechtelijk Wetboek. De stof heeft hij echter niet volledig onder de loupe genomen: hij heeft zich vooral ingespannen om commentaar te bezorgen over de gedeelten die betrekking hebben op praktijk van het notariaat. Dit is voorzeker te betreuren aangezien de gedeelten die niet behandeld werden moeilijk een plaats zullen vinden in een andere afdeling van het handboek.

Voor de notarissen zal dit werk nochtans een kostbare bron zijn van inlichtingen en raadgevingen, al moet misschien de wetenschappelijke waarde van dit nieuw deel het afleggen bij dit van de twee vorige.

Het was een gelukkige gedachte van de Universiteit te Antwerpen een colloquium te wijden aan het onderwerp: *Taak en bevoegdheid van de Vrederechter*. Sedert de algemene bevoegdheid van de Vrederechter uitgebreid werd tot geschillen van 50.000fr. is het belang van de tussenkomst van deze magistraat in aanzienlijke mate gestegen.

In het boek over dit colloquium komen vier verhandelingen voor: een eerste van de vrederechter Mariette Verrycken over de materiële bevoegdheid van de vrederechter, onderverdeeld in twee hoofdstukken, dit betreffende de algemene bevoegdheid, en een tweede gewijd aan de bijzondere bevoegdheid. Het is een volstrekt volledige inventaris van alle aangelegenheden waarin de vrederechter tussenkomt. Wanneer men dit algemeen overzicht nagaat is men wel enigszins verwonderd over de menigvuldigheid van de gevallen waarin de vrederechter dient op te treden. Elk van deze gevallen stelt zijn bijzondere problemen

waarin soms uiterst delicate juridische aangelegenheden voorkomen, die door de auteur op zeer logische wijze ontleed worden en waarin zij haar eigen opvatting op zakelijke wijze adstrueert. Voor de praktijk zowel als voor de theorie vindt men in deze verhandeling van Verrycken kostbare gegevens.

Een tweede verhandeling is van de hand van notaris en hoogleraar G. Van Oosterwijck betreffende *De Vrederechter en de Notariële Praktijk*. De schrijver heeft zijn essay gesplitst in twee hoofdstukken, het eerste betreffende *Bepaalde Openbare Verkopingen van Onroerende Goederen* en het tweede aangaande de *verdeling van roerende en onroerende goederen*.

Zeer dikwijls is de door de vrederechter bij deze aangelegenheden vervulde rol uiterst delicaat. De machten en bevoegdheden van de vrederechter enerzijds en van de notaris anderzijds geven soms aanleiding tot betwistingen die het voorwerp waren van heel wat rechtspraak. Al deze betwistingen worden door prof. Van Oosterwijck aan een diepgaand onderzoek onderworpen, waarin hij steeds op logische gronden zijn eigen stellingname doet kennen. De notarissen zullen in deze studie uiterst belangrijke gegevens vinden die hen vele opzoekingen zullen besparen.

J. Laenens, assistent U.I.A., schreef een verhandeling over *de territoriale bevoegdheid van de Vrederechter*, waarin hij een overzicht geeft van de algemene bevoegdheid en van de bijzondere bevoegdheden van deze magistraat. Op te merken valt dat veel aandacht besteed wordt aan de internationale bevoegdheid van de vrederechter. In zijn slotbedenkingen zoekt de auteur naar het middel om aan de ongelijke verdeling van de zaken bij de vredegerichten en aan de overbelasting van deze rechtbanken te verhelpen.

J. Laenens schreef nog een opstel over *De verzoeningstaak van de Vrederechter* waarin hij met scepticisme de verzoeningspogingen van de vrederechter beoordeelt. Wanneer deze magistraat voorzeker zijn verzoeningsrol dient te behouden, acht schrijver het verplicht opleggen van een verzoeningspoging aan de partijen daarentegen volkomen ongewenst.

In het boek komt nog een studie voor van prof. William Lambrechts over *De Aspecten van de Bevoegdheid van de Vrederechter in het Administratief Recht*, waarin twee bevoegdheden onder de loupe worden genomen, nl. de aanstelling van voorlopige bewindvoerders over het vermogen van geesteszieken, en de tussenkomst van de vrederechter bij de beoordeling van dringende omstandigheden inzake onteigening, twee belangrijke taken die hem zijn opgedragen. De juridische betwistingen die hierbij voorkomen worden uitstekend in het licht gesteld.

In zijn geheel is deze uitgave van de Antwerpse Universiteit van harte toe te juichen want zij paart aan juridische grondigheid een schat van aanwijzingen voor praktisch gebruik.

Dat in het nieuwe *Gerechtelijk Wetboek* allerlei onvolmaaktheden voorkomen en aanpassingen noodzakelijk zijn, wordt algemeen aangenomen.

Wijlen Jacques Van Damme, raadsheer in het Hof van Beroep te Gent en hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel, heeft, vooraleer een vroege dood hem trof, een beknopt boekje geschreven, dat uitgegeven werd door de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge, onder de titel *Over de Mysteries van de Artikelen 730, 750, 751, 752, 753,*

802, 803 en 804 van het Gerechtelijk Wetboek. Hierin worden vooral aan de hand van de rechtspraak in het arrondissement Brugge, talrijke tegenstrijdige interpretaties van de besproken artikelen in het licht gesteld.

Het boekje vormt een uitstekend overzicht van verbeteringen die aan het *Gerechtelijk Wetboek* zouden moeten worden aangebracht.

Zoals in het voorwoord wordt gezegd heeft de Conferentie der Jonge Balie te Brugge door de uitgave van dit referaat van prof. J. Van Damme tegelijkertijd een dienst willen bewijzen aan de rechtspractici en hulde willen brengen aan de nagedachtenis van de auteur, wiens tragisch overlijden een groot verlies betekent voor de Vlaamse rechtswetenschap.

Wanneer in ons land de geschriften betreffende de advocatuur, die in de Franse taal verschenen, menigvuldig zijn, was er zeer weinig te vinden in het Nederlands betreffende de organisatie en de deontologie van de Balie.

Thans is aan dit tekort verholpen door het lijvige werk dat zopas gepubliceerd werd door Marc Mahieu en Jos Baudrez, beiden leden der Balie te Ieper, met een voorwoord van mr. A. De Gryse, ereleden van de Nationale Orde van Advocaten.

De auteurs hebben zich ingespannen om alle problemen betreffende de advocatuur op de meest volledige wijze te behandelen, en zij hebben een speurtocht ondernomen doorheen alle balies van het land, om kennis te nemen van alle belangrijke beslissingen die door de Raden der Orde werden genomen. Zo is dit boek geworden tot een schat van wetenswaardigheden die de advocatuur aanbelangen.

Na een algemene uiteenzetting betreffende het wezen van de Belgische balie met statistische gegevens betreffende het aantal advocaten, bespreken de auteurs de voorwaarden tot het voeren van de titel en het uitoefenen van het beroep van advocaat, waarop een studie volgt betreffende de onverenigbaarheden en verbodsbepalingen. Zeldzame en eigenaardige gevallen werden hier opgespoord en besproken. Een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd aan de advocaat bij het Hof van Cassatie en aan de ere-advocatuur.

Na dit eerste gedeelte van het werk komen de wettelijke instellingen aangaande de Balie aan de beurt: de Nationale Orde van Advocaten en de organisatie van de Orden bij elke Balie.

Interessant is dat de auteurs niet alleen de wettelijke instellingen bespreken, doch dat zij ook hun aandacht wijden aan de instellingen die gegroeid zijn uit de praktijk, zoals het Verbond van Belgische Advocaten en de Conferenties der Jonge Balie. Zo vinden wij hier een lijst van alle redevoeringen die werden uitgesproken op de jaarlijkse plechtige openingszitting van de Balies sedert 1946. Ook recente initiatieven zoals de Voorzorgskas voor de advocaten, credoc, de Internationale Unie der Advocaten, met de op haar initiatief ingerichte Consultatieve Commissie, en zelfs de activiteit van de wetswinkels zijn aanleiding tot een beknopte bespreking.

Een deel van het boek is gewijd aan de tucht in de Balie, de tuchtsancties, de tuchtrechtelijke instellingen en hun bevoegdheid en de procedure in tuchtzaken.

Het laatste gedeelte van het werk gaat over de praktische organisatie van het advocatenberoep, de inrichting van het kantoor, het naambord, de opschriften op briefpapier, de betwistingen die regelmatig zijn voorgekomen betreffende

de publiciteit, de bijzondere regelen aangaande de huiszoeking in het kantoor van een advocaat, het vertrouwelijk karakter van de correspondentie. Op al deze gebieden hebben zich zeer bijzondere toestanden voorgedaan en werden er principiële beslissingen genomen die in het boek vermeld worden.

De verhouding tussen de advocaat en zijn cliënt en met zijn confraters vormen afzonderlijke hoofdstukken waarin zeer interessante wetenswaardigheden voorkomen en waarbij de moderne deontologie naast de traditionele plichtenleer behandeld worden.

Dit lijvige werk biedt thans aan de Vlaamse advocaten een haast volledige bron van inlichtingen voor alle aangelegenheden die hun beroep betreffen; het is een onontbeerlijke leidraad voor de leden der Balie.

Het ware misschien wenselijk geweest dat de schrijvers hun aandacht ook zouden gevestigd hebben op het zo omstreden vraagstuk betreffende de associatie van advocaten met andere vrije beroepen, die voorzeker voor de toekomst van het allergrootste belang is.

Al de leden der Vlaamse balies zullen het verschijnen van dit boek toejuichen omdat zij thans in hun eigen taal het onontbeerlijk basiswerk aantreffen voor alle problemen die hun beroep betreffen.

De strijd voor de vernederlandsing van het gerecht vormt een belangrijk hoofdstuk uit de geschiedenis der Vlaamse beweging. Deze strijd werd reeds meerdere malen synthetisch beschreven in boeken zoals deze van Prayon van Zuylen, Paul Fredericq en meer recent Elias, De Vroede en Wils.

Herman Van Goethem heeft de bedoeling gehad de strijd te beschrijven van de periode tussen 1794 en 1898, het jaar waarin de gelijkheidswet werd gestemd. Het is wel jammer dat de auteur het niet noodzakelijk heeft gevonden ook de toestand na 1898 te schetsen, daar het vooral na dit jaar is dat met heftigheid de strijd voor de vernederlandsing van het rechtswezen werd gevoerd en dat uiteindelijk de wet van 1935 werd veroverd.

Het boekje van de auteur zal nochtans een groot nut hebben, daar vele jongere juristen weinig op de hoogte zijn van de geweldige inspanningen die nodig waren om tot de tegenwoordige toestand te komen. Het is daarom zeer wenselijk dat zij kennis zouden nemen van het essay van Herman Van Goethem, die een synthetisch overzicht geeft van de strijd die geleverd werd gedurende de periode die het voorwerp is van zijn geschrift: de algemene overheersing van het Frans in de Franse periode, de mislukte poging tot vernederlandsing tijdens het Verenigd Koninkrijk, de triomfen van de Franse taal na 1830, en dan de onophoudende strijd die sedertdien geleverd werd om het rechtswezen te vernederlandsen, met de vele onverwikelijke incidenten die daarmee gepaard gingen, met het doel wetten te bekomen die met stukken en brokken enig recht aan de Vlamingen toekenden.

De auteur noemt het stemmen van de gelijkheidswet van 18 april 1898 een hoogtepunt voor de Vlaamse beweging dat hem toeliet tot dit jaar zijn overzicht te beperken.

Al is het essay op sommige punten al te summier, en al werden belangrijke gegevens uit het oog verloren, toch hopen wij dat onze jonge juristen van deze synthese zullen kennis nemen, omdat zij er veel zullen in leren en het hun een gevoel van eerbied zal bijbrengen voor de brede schaar

van hen die zich onverpoosd hebben ingespannen om de vernederlandsing van het rechtswezen te verwezenlijken.

Handels- en economisch recht

In de reeks der Thorbecke-colleges die regelmatig aan de universiteiten van Leiden en Gent plaats vinden, heeft prof. Guy Schrans een lezing gehouden over *Rechtsbescherming in het Economisch Recht*.

De geleerde specialist van het economisch recht die prof. Guy Schrans is, heeft in deze vrij beknopte lezing van een dertigtal bladzijden een reusachtige stof verwerkt en uit deze stof, die hij als geen ander beheerst, een synthese opgebouwd waarin op lumineuze wijze de verhouding wordt geschetst tussen het economisch beleid en de waarborgen tot eerbiediging van de rechtsstaat.

De auteur tekent de karakteristieken van de regelgeving in het economisch beleid, waarbij een groot gebruik gemaakt wordt van vage normen en waarin aan de bevoegd verklaarde overheidsinstanties meestal een ruime discretionaire bevoegdheid wordt toegekend. Hoe zal nu de rechtsbescherming in het economisch recht verzekerd worden?

De auteur gaat na welke procesrechtelijke rechtsbescherming voorzien is en hoe bij de materiële rechtsbescherming in de uitoefening van de discretionaire bevoegdheid delicate problemen rijzen waarbij de uiteenlopende visies over de taak van de rechter ontleed worden en het belang van de nationale rechtstradities wordt nagegaan in de verschillende Europese landen. Hierna analyseert schrijver de aanknopingspunten voor het rechterlijk toezicht, het doelmatigheidstoezicht en het wettigheidstoezicht, en gaat na welke rol hierbij vervuld wordt door het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen.

Als besluit van deze studie met bijzonder rijke inhoud, is prof. Schrans van oordeel dat waar de wettigheidstoetsing wellicht ontoereikend is, en waar doelmatigheidstoetsing niet gerechtvaardigd is omdat zij aan de rechter een verantwoordelijkheid opdraagt die de zijne niet is en niet mag zijn, een marginale rechtmatigheidstoetsing, inzonderheid op basis van algemene beginselen van behoorlijk bestuur, een redelijke evenwichtsformule kan zijn die de vereisten van de verzorgingsstaat verzoent met die van de rechtsstaat.

In mei 1979 werden aan de katholieke Universiteit te Leuven de *Eerste Leuvense Verzekeringsdagen* georganiseerd, die voor doel hadden allerlei omstreden verzekeringsproblemen, zowel in de theorie als in de praktijk, te bespreken en voor meerdere betwistingen oplossingen te zoeken. De verslagen die uitgebracht werden en de besprekingen die plaats hadden werden verzameld door H. Cousy en H. Claassens onder de titel *Verzekering en Consument nu*.

Deze Leuvense verzekeringsdagen stonden onder het voorzitterschap van prof. Simon Fredericq, die er op wees dat om de evolutie van het verzekeringswezen in goede banen te leiden een samenwerking tussen juristen en actuarissen geboden is, teneinde de consument, de kleine man, te beschermen tegen de gevaren die voorspruiten uit de moderne ontwikkeling van het bedrijfsleven.

Op dit colloquium werd een eerste verslag uitgebracht door H. Claassens over *De polis in vraag gesteld*. Er wordt verwezen naar de thans reeds in de wetgeving opgenomen maatregelen m.b.t. het sluiten van verzekeringspolissen en

naar de nog te verwachten maatregelen volgens in voorbereiding zijnde wetten en besluiten. Hierbij worden een reeks vragen gesteld in verband met de uiterlijke vorm van de verzekeringspolis, de gebruikte taal bij het opstellen ervan, de materiële presentatie en de duurtijd van de verzekering.

In een tweede verslag handelde H. Clemeur over *De premie en de solvabiliteit*. Hij wijst de verzekeringnemers op het gevaar zich te laten verleiden door het afsluiten van een verzekering aan een al te lage premie, waar de verzekeringsmaatschappijen wegens te zware druk op het premieniveau, niet meer in staat zouden zijn hun solvabiliteit te waarborgen.

L. Cousy besprak van zijn kant de *rol van de tussenpersonen* in de verzekering en de reglementering ervan, waarbij hij uitweidt over het onderscheid tussen makelaar en agent.

Een belangrijke uiteenzetting danken wij aan prof. L. Schuermans, die tot het besluit komt dat de schade veroorzaakt door abnormalen, geregeld in art. 1386 bis van het Burgerlijk Wetboek, niet langer onverzekeraar is, en voorts, bij de bespreking van de mogelijkheid tot verzekering van aansprakelijkheid uit hoofde van grove fouten, een ontleding geeft van de fel omstreden rechtspraak van het Hof van Cassatie aangaande de regresvordering van de verzekeraar in geval van veroordeling wegens dronkenschap.

Na een pleidooi van R. Poté voor het *bevorderen der preventie*, die één van de bijzondere doeleinden zou moeten zijn van de verzekeraar, werden verschillende standpunten uiteengezet namens onderscheiden belanghebbenden, nl. de verzekeraar, de tussenpersoon, de consument en de controle-overheid.

Het verslag over het debat werd gevolgd door een reeks open vragen die de essentie van de besproken betwistingen bevatten.

Het colloquium werd afgesloten door een slotrede van prof. R. Vandeputte, die de hinderpalen van diverse aard samenvatte waarop de harmonische ontwikkeling van de verzekering stuit, en de overtuiging uitsprak dat door een opbouwende samenwerking van de publieke sector met de privé sector voor de toekomst zeer bevredigende oplossingen mogen worden verwacht.

Door de uitgeverij C.E.D. Samsom werd in losbladige uitgave een *Praktische Gids voor Beheerders van N.V.'s* uitgegeven onder de leiding van prof. A.J. Vlerick met als medewerkers een aantal gespecialiseerde juristen, nl. G. De Clercq, E. De Lambre, J.L. Duplat, R. Henrion, J.W. Van Bael en G. Vandenberghe.

De auteurs die zeer uitgebreide opstellen schreven, waarin zij de rechten en plichten van alle organen der naamloze vennootschappen in detail uitstippelen met hun aansprakelijkheid en hun fiscaal en sociaal statuut, verstrekken een zeer volledige toelichting op de juridische reglementering van het beheer der naamloze vennootschappen. Zij leggen er zich steeds op toe de grondslagen waarop de wettelijke normen gebouwd zijn te onderzoeken en aldus een grote klaarheid te brengen in de motivering van de wettelijke bepalingen. Ook de praktische toepassing van het vennootschapsrecht wordt geen ogenblik uit het oog verloren, terwijl juist gekozen voorbeelden zakelijke toelichting verstrekken.

Dit uitvoerig en degelijk werk dat door zijn losbladig

karakter steeds kan aangevuld worden, zal gelden als een onontbeerlijk werkinstrument voor allen die belangen hebben in naamloze vennootschappen.

Factoring is in België een tamelijk recente techniek, waarvan de ondernemingen gebruik maken om te genieten van verschillende diensten, zoals de financiering van Vorderingen, de dekking van het risico van insolventie der debiteuren en het beheren van de debiteurs-portefeuille. In de *juridische uitgaven U.I.A.* publiceerde H. Braeckmans een vrij uitgebreide studie over dit onderwerp, getiteld *Factoring. Een juridische analyse*.

Na in een eerste titel de ontwikkeling van de rechtsfiguur der factoring te hebben beschreven geeft de auteur de typologie van de factoring en lijnt hij de verschillende modaliteiten van de factoring af tegenover andere enigszins gelijkaardige diensten zoals de activiteit van incasso-bureau's, de kredietverzekering en andere.

In het tweede deel wordt bijzondere aandacht besteed aan de ontleding van de juridische aspecten der factoring-verrichting. Een diepgaand onderzoek wordt gedaan naar de verhouding tussen de factor en de leverancier, en tussen de leverancier en de schuldenaar. Belangrijk is de bespreking van de verhouding tussen factor en schuldenaar in geval van faillissement van deze laatste. De auteur onderzoekt het probleem van de tegenwerpelijkheid van de overdracht der schuldvordering aan derden en gaat de juridische technieken na die bij deze overdracht mogelijk zijn nl. cessie van schuldvordering, endossement van de factuur, subrogatie. Hierbij geeft schrijver een beeld van de rechtsfiguren die in de Europese landen gebruikt worden.

Overeenkomsten betreffende de factoring zijn nog zeer jong en onderhevig aan voortdurende wijziging. De auteur onderstreept dan ook dat zijn studie slechts een «moment-opname» is van een techniek die nog in volle evolutie is.

Als bijlage publiceert hij de modelcontracten van de vier belangrijkste Belgische factoringmaatschappijen.

Het boek van Braeckmans bestudeert een zeer actueel onderwerp en doet dit op een voortreffelijke wijze, met een overvloed van verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak. Het is een belangrijke bijdrage tot de juridische evolutie van deze tijd.

Prof. Paul De Vroede der Vrije Universiteit te Brussel publiceerde een boek over *De cheque*, waarin hij synthetisch alle aangelegenheden die betrekking hebben op de cheque in het rechtsleven, op eenvoudige en bijzonder begrijpelijke wijze heeft samengevat.

Na gewezen te hebben op het abstract karakter van de cheque en de gevolgen die hieraan verbonden zijn, bespreekt de auteur het trekken van de cheque, de opdracht tot betaling, de overdracht door endossement en de modaliteiten van betaling.

De verschillende uitzonderlijke gevallen die zich kunnen voordoen bij het gebruik van de cheque zoals de vervalsing, het verlies of de diefstal ervan, worden afzonderlijk behandeld, en de auteur bespreekt uitvoerig de toepassing van het strafrecht op het delict van de uitgifte van cheques zonder dekking.

In de loop van het werk worden verschillende controversen besproken die zich in het chequerecht voordoen waarbij de schrijver gelegenheid vindt zijn eigen standpunt te adstrueren.

Volledigheidshalve worden er ook hoofdstukken gewijd aan de postcheque en de reischeque.

Frans Ponet heeft een lijvig werk uitgegeven over het *C.M.R. verdrag betreffende het internationaal wegvervoer*, dat op 19 mei 1956 door 9 staten te Genève werd ondertekend en waarvan sedertdien de bepalingen in de nationale wetgeving van niet minder dan 23 staten werden opgenomen.

De auteur heeft zich tot doel gesteld na te gaan of de uniforme wetgeving ook aanleiding heeft gegeven tot uniforme toepassingen. Deze bedoeling heeft dan geleid tot een zeer uitgebreide speurtocht doorheen de rechtspraak van een groot aantal landen, ondergebracht in een tiental hoofdstukken: de toepasselijkheid van het verdrag; de sluiting en uitvoering van de vervoerovereenkomst; de verantwoordelijkheid van de vervoerder; de gronden van ontheffing van verantwoordelijkheid; de bescherming van de vervoerder bij extra-contractuele vordering; de opzet of met opzet gelijkgestelde schuld; de verjaring; het C.M.R. proces-recht met de studie van de bevoegdheidsregeling; de bepalingen nopens vervoer verricht door opvolgende wegvervoerders en de nietigheid van bedingen in strijd met het verdrag.

Op te merken valt dat schrijver in een streven naar objectiviteit en praktische bruikbaarheid, er zich toe heeft beperkt de vele uitspraken die hij citeert, zonder commentaar te vermelden. Sporadisch komen echter wel persoonlijke noten deze samenvattingen toelichten.

Het opsporen van de honderden jurisprudentiële beslissingen uit de rechtspraak van de belangrijkste Westeuropese staten, is een werkelijk benediktijnerwerk geweest. De juristen die in de praktijk het internationaal vervoerrecht dienen toe te passen, vinden in het boek van mr. Ponet een verzameling die exhaustief kan genoemd worden, en die hen veel persoonlijke opzoeken zal besparen.

Ivo De Weerd, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, heeft zich sedert geruime tijd bezig gehouden met de problemen in verband met de vernederlandsing van het bedrijfsleven. Reeds jaren geleden schreef hij er een belangrijk boek over, waarin de moeilijkheden betreffende de wetgeving op dit stuk werden onderzocht; ook publiceerde hij over bijzondere problemen verschillende artikels in juridische tijdschriften.

Thans is er een *derde uitgave* verschenen van het boek *Taalgebruik in het Bedrijfsleven*. Dit boek is een volledig herwerkte en bijgewerkte druk waarin niet enkel de bepalingen gecommuniqueerd worden van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966, doch waarin tevens het decreet van 19 juli 1973 wordt besproken. De lezer heeft aldus een volledig overzicht van alle wettelijke normen die op dit gebied gelden en van de rechtspraak die de toepassing ervan verzekert.

Met veel acribie is het probleem onderzocht van het taalgebruik bij het opstellen van akten van vennootschappen. De auteur vestigt ook bijzondere aandacht op het probleem van het eventueel conflict tussen het decreet en de gecoördineerde wetten. Hij betoogt dat het decreet van 19 juli 1973 in principe niet strijdig is met de gecoördineerde wetten, maar integendeel de noties ervan preciseert en de sancties verscherpt.

Aan het slot van zijn boek noemt De Weerd één geval waar-

bij de gecoördineerde wetten werkelijk in conflict komen met het taaldecreet, nl. het geval van een personeelslid tewerkgesteld in het Nederlands taalgebied wanneer het bedrijf zijn zetel heeft in het Franstalig gebied. Het Hof van Cassatie heeft aan deze moeilijkheid geen oplossing gegeven en de zaak overgezonden, als prejudiciële geschil, naar de Wetgevende Kamers. De auteur is van mening dat de zaak door de Wetgevende Kamers terug naar het Hof van Cassatie dient te worden verwezen.

De wetgeving op het taalgebruik in het bedrijfsleven is in de Vlaamse beweging een zeer belangrijke norm die een grote stimulerende werking kan uitoefenen. Het is dan ook geboden aan de bepalingen van deze wetgeving streng de hand te houden, en het werk van rechter Ivo De Weerd zal hiertoe een uitstekende leidraad zijn.

Enkel volledigheidshalve vermelden wij hier het boekje dat werd uitgegeven door de *Verbruikersunie: De Rechten van de Consument*. Het is een zeer populair geschrift dat voor doel heeft de gewone man op de hoogte te brengen van de rechten die hij kan uitoefenen bij aankopen en bestellingen, leveringen en betalingen. Het boekje heeft niet de minste juridische pretentie doch bezorgt aan de particulier nuttige gegevens voor de verdediging van zijn rechten. Er wordt eveneens een beknopt schema bezorgd voor de procedure die eventueel in geval van betwisting dient te worden gevolgd. Het ware zeer te wensen dat van deze elementaire bron van inlichtingen in brede kring zou worden kennis genomen.

Staatsrecht

De staatshervorming die thans door het Parlement met een bulldozer-methode werd voltrokken is zo ingewikkeld en heeft reeds zoveel verschillende aspecten vertoond, dat tot nog toe de juristen, die zich bezig houden met het staatsrecht, weinig gelegenheid vonden om over deze nochtans zo gewichtige hervorming wetenschappelijke geschriften te publiceren.

Een van de zeldzame werken waarin getracht wordt een algemeen beeld te schetsen van de op handen zijnde structuurwijzigingen van ons land, is het boek van Georges Anthoon *Onmiddellijke Fase van de Staatshervorming* waarin wij een uiteenzetting vinden van de eerste pogingen die in het werk werden gesteld om een soort federalisme in te voeren.

Uit het boek blijkt het bijzonder ingewikkeld karakter van hetgeen tot nog toe werd verwezenlijkt. Men vraagt zich af of de complexiteit van de ontworpen hervorming werkelijk van aard kan zijn om een volwaardige herstructurering van onze instellingen tot stand te brengen.

In elk geval hebben de gegevens die in het boek van Anthoon verstrekt worden een niet te ontkennen historisch nut en zullen zij kunnen gebruikt worden voor latere wetenschappelijke studiën wanneer de hervorming zal verwezenlijkt zijn.

Dit is des te meer het geval daar in een reeks bijlagen die aan het boek werden toegevoegd een overvloed van wetteksten en koninklijke besluiten worden vermeld, die nuttig voor latere studie kunnen worden geraadpleegd.

In het Administratief Lexicon publiceerde Bob Ruys een studie over *De Vaste Commissie voor Taaltoezicht*, studie die ook als afzonderlijk boek verscheen.

Iedereen kent het bestaan van deze vaste commissie, doch weinigen zijn nauwkeurig op de hoogte van haar werkzaamheden en van het belang dat zij heeft voor de Vlaamse beweging en het Belgisch staatsbestel.

Ruys schetst allereerst de voorgeschiedenis van de tegenwoordige taalcommissie: de eerste taalcommissie die opgericht werd door de wet van 28 juli 1932, de wetgevende initiatieven onder invloed van het Harmelcentrum, en uiteindelijk het ontstaan van de tegenwoordige commissie door de wet van 2 augustus 1963.

De organisatie en de interne werking van de Vaste Taalcommissie wordt beschreven; haar bevoegdheid, de procedure die voor haar dient te worden toegepast en de jaarverslagen die zij regelmatig uitbrengt worden toegelicht.

Uiterst belangrijk zijn de rapporten over de vraaggesprekken die de auteur heeft gehad met de twee achtereenvolgende voorzitters van deze commissie nl. de heren Renard en Flerackers, die beiden de moeilijkheden uiteenzetten waarmee de commissie te kampen heeft, nl. de onverschilligheid van de officiële middelen ten opzichte van haar activiteit, en verder de bepaalde tegenwerking van sommige ministers.

Het grote euvel bestaat er in dat de Vaste Taalcommissie enkel adviezen mag uitbrengen en geen effectieve beslissingen kan nemen. Zij beschikt ook niet over de nodige middelen om de onderzoeksmaatregelen te nemen die zij noodzakelijk acht.

Al is de activiteit van de Vaste Taalcommissie uiterst belangrijk, toch bestaat er een algemeen verlangen naar een statuut- en structuurwijziging. Er wordt voorgesteld een Taalhof op te richten ofwel een afzonderlijke Kamer van de Raad van State met het werk van de taalcommissie te belasten.

Wij vinden in het werk van Ruys beknopte samenvattingen van de verschillende jaarverslagen die door de Commissie werden uitgebracht en waaruit het belang en de degelijkheid van haar werkzaamheden spreken.

Hugo Van Eecke, de gekende specialist van de dienstplicht, publiceerde reeds in 1962 in de Algemene Praktische Rechtsverzameling een tractaat over al wat de militaire dienst betreft, tractaat dat de basis gebleven is voor de behandeling van alle problemen die op dit onderwerp betrekking hebben. Sedertdien zijn er aanzienlijke wijzigingen gebracht aan de militiewetten en het lag voor de hand dat een nieuwe editie van dit belangrijk werd vereist was.

Van Eecke heeft hiervoor gezorgd in samenwerking met mr. Leopold Smout. Deze nieuwe editie is volledig aangepast aan de jongste wetgeving en rechtspraak.

Nieuwe wetten zijn in werking getreden welke worden gecommuniceerd, o.m. die betreffende het vrouwelijk vrijwilligerschap. De aandacht dient vooral te worden gevestigd op het aan het werk toegevoegd nieuwe hoofdstuk over de dienst uit gewetensbezwaar.

De auteurs bespreken de zeer uitgebreide rechtspraak die tot stand kwam. Zij geven ook een overzicht van de historische ondergrond waarop de wetgeving en de rechtspraak zich heeft ontwikkeld.

Het boek is een exhaustieve uiteenzetting van al wat de dienstplicht betreft, en, zoals al de werken die in Algemene Praktische Rechtsverzameling verschenen werd de uitgave op de meest voortreffelijke wijze verzorgd.

De auteurs hebben, door de uitgave van dit nieuw werk,

een bijzonder te waarden dienst bewezen aan allen die aangelegenheden betreffende de dienstplicht hebben op te lossen.

De Vlaamse beweging is voorzeker een stuk van het Belgisch Staatsrecht en geschriften die erover handelen dienen hier vermeld.

In de gekende serie *Standen en Landen*, thans uitgegeven door U.G.A. te Heule, verscheen een boek getiteld *Kopstukken van de Vlaamse Beweging*. Het bevat drie biografische studiën die tot stand kwamen onder leiding van prof. dr. L. Wils, en die gewijd zijn aan Jan Van Rijswijck, Adolf Pauwels en Louis Franck, drie juristen die een belangrijke rol vervuld hebben in het rechtsleven te Antwerpen, en die baanbrekers geweest zijn voor de ver-vlaamsing van het gerecht.

De levensbeschrijvingen van Jan Van Rijswijck en van Louis Franck delen een hele reeks wetenswaardigheden mede die in deze tijd minder gekend zijn en die de betekenis van deze beide figuren in de Vlaamse beweging in het licht stellen, waarbij ook van de zwakkere zijden in hun houding wordt gewag gemaakt.

De studie over *Jan Van Rijswijck, Liberaal, Flamingant en Burgemeester van Antwerpen* werd geschreven door licentiate Jeanine Beyers-Bell en deze over *De Liberaal Louis Franck als jurist en vlaamsgezind politicus vóór de eerste Wereldoorlog* door licentiaat Jozef Mertens.

Bij al hetgeen over deze beide figuren reeds algemeen bekend is, worden talrijke details vermeld die de wezenlijke betekenis van hun vlaamsgezinde activiteiten beter doen uitkomen.

Wat echter vooral belangrijk is in deze bundel is de studie van licentiaat Dirk Luyckx, gewijd aan *Adolf Pauwels en de Vlaamse Volkspartij. Flamingantisme en democratie in het arrondissement Antwerpen*.

Aan de Balie van Antwerpen is Adolf Pauwels bij de oudere confraters een legendarische figuur gebleven die in de periode van volledige verfransing van het gerecht, met onversaagdheid en onwrikbaarheid de Vlaamse eisen verdedigde. Wanneer hij ook in de vlaamsgezinde middelen der Balie vereerd wordt als één van de grote voorlopers van de vernederlandsing van het gerecht, was er totnogtoe weinig bekend over zijn biografie en over de werkelijke strijd die hij gevoerd heeft. Aan dit gebrek is thans verholpen door de zeer belangrijke studie van Dirk Luyckx die in een uiteenzetting van wel 150 bladzijden alle mogelijke gegevens heeft opgespoord om een volledig beeld te schetsen van het leven van deze onversaagde strijder, waarvan enkel de naam bekend was gebleven.

Wij vernemen aldus welke belangrijke rol Adolf Pauwels heeft vervuld in de studentenbeweging, in de politiek als grondlegger van het Daensisme te Antwerpen, en vooral als onverzettelijk vechter voor het gebruik van de Nederlandse taal in gerechtelijke aangelegenheden.

Het is te hopen dat alle Vlaamse juristen kennis zullen nemen van dit belangrijk essay over het leven van Adolf Pauwels, dat hen de overtuiging zal bijbrengen dat het op goede gronden is dat de figuur van Adolf Pauwels in de geschiedenis van het Vlaams rechtsleven zal vereerd blijven als één van de grote pioniers in de strijd voor de ver-vlaamsing van het gerecht.

Al is het werk van prof. dr. F. Peeters der Gentse Universiteit *Het Marxisme en Leninisme* wel geen juridisch werk,

toch achten wij het noodzakelijk het hier te vermelden omdat het breedvoerig de grondslagen bespreekt van de communistische leer die in het Westen en ook in ons land in zekere mate mede de evolutie van de politiek en het staatsrecht bepaalt.

Reeds vóór de tweede wereldoorlog was prof. Peeters bekend door zijn kritische geschriften tegen het nationaal-socialisme. Deze geschriften hebben hem vier maanden gevangenis en veertig maanden concentratiekamp gekost. Hij heeft de beproeving overleefd en kondigt thans een groot werk aan dat zal verschijnen in drie delen, waarvan het eerste onlangs van de pers is gekomen. Dit eerste deel bespreekt hoofdzakelijk het leven en de leer van Karl Marx en van Friedrich Engels, nadat de auteur een eerste hoofdstuk gewijd had aan algemene beschouwingen over liberalisme, socialisme, idealisme en materialisme.

Wat de levensbeschrijving en het uiteenzetten der leer van Marx en Engels betreft, vinden wij in het werk van prof. Peeters wel geen nieuwe gegevens, die de biografie en de leerstellingen van deze beide auteurs in een nieuw licht plaatsen. De bedoeling van schrijver is vooral op deze leer een scherpe kritiek uit te oefenen, vanuit katholiek standpunt.

Het doel dat prof. Peeters heeft nagestreefd bestaat er in op vlotte en begrijpelijke wijze de inhoud weer te geven van de geschriften en theoriën van de beide besproken figuren, weergave vooral bestemd voor hen die de werken van Marx en Engels niet in het oorspronkelijke lezen. De schrijver heeft daarom in zijn werk uitvoerige in het Nederlands vertaalde teksten uit de boeken van Marx en Engels medegedeeld en zich ingespannen om de tegenstrijdigheden, de twijfels en leemten die er in voorkomen na te speuren. Het boek is vlot geschreven en is minder bestemd voor wetenschappelijke vorsers dan wel voor de doorsnee-man die belangstelling opbrengt voor de ondergronden van het politiek en staatkundig leven in deze tijd.

Als dusdanig dient het boek voorzeker geslaagd te heten.

Nadat het eerste deel hoofdzakelijk handelt over Marx en Engels zelf, worden nog twee andere delen aangekondigd die meer bijzonder betrekking zullen hebben op het leven en de leer van Lenin, Stalin, Trotsky en Mao.

Al schaadt het streng christelijk standpunt van de auteur wel aan de objectiviteit der wetenschappelijke uiteenzetting, toch zal door velen dit moedig werk van prof. Peeters zeer gewaardeerd worden.

Strafrecht

Voor alle aangelegenheden betreffende de jeugdmisdadigheid, zou men geen betere wegwijzer kunnen aanduiden dan het boek van prof. Chr. Eliaerts, getiteld *Jeugdbescherming*. Het is eigenlijk een universitaire cursus waarin zowel sociologische beschouwingen als juridische uiteenzettingen de tegenwoordige stand van het jeugdrecht schetsen.

De schrijver lijnt het concept van jeugdbescherming af in de jongste ontwikkeling van het strafrecht en de criminologie, en beschrijft de evolutie van de wetgeving die op de kinderbescherming en de jeugddelinquentie van toepassing is. Hij onderstreept er de zwakke kanten van.

De wet van 8 april 1965 heeft een heel nieuw regime willen invoeren, enerzijds de individuele preventieve sociale actie, en anderzijds de gerechtelijke bescherming door de Jeugdrechtbank.

Wat deze laatste betreft, schetst de auteur haar organisatie en haar bevoegdheden, de maatregelen die kunnen genomen worden zowel ten aanzien van de ouders als van de minderjarigen en de rechtspleging voor deze gespecialiseerde rechtbank. Prof. Eliaerts stipt een reeks pogingen aan die in de laatste jaren aangewend werden om de activiteit van de diensten voor de jeugdbescherming en van de jeugdrechtbanken te verbeteren. De aangewende pogingen hebben eigenlijk niet het verhoopte resultaat bereikt, zoals blijkt uit een reeks statistische gegevens die in zijn boek zijn opgenomen.

In het laatste hoofdstuk bespreekt de schrijver de verschillende kritieken die uitgebracht werden op het systeem van jeugdbescherming in ons land. En hij stipfelt de bezwaren uit die door meerdere specialisten tegen het geldende systeem werden ingebracht, kritieken die, niettegenstaande ze overdreven zijn, toch door de auteur in grote mate worden bijgevalen.

De eigen mening van prof. Eliaerts wordt op zeer objectieve wijze geadstrueerd. Hij legt vooral de klemtoon op het onderscheid tussen rechtspraak en hulpverlening, en de noodzakelijke scheiding tussen de behandeling van delinquent en niet-delinquent gedrag. Hij onderstreept ook dat de preventie buiten-gerechtelijk dient georganiseerd te worden en dat niet het kind alleen, doch het gehele gezin bij de hulpverlening moet betrokken worden.

Al verdedigt de schrijver geen revolutionaire stellingen, en al blijft zijn betoog steeds binnen de grenzen van het redelijke, toch zullen de besluiten van zijn boek zwaar doorwegen op een onvermijdelijke aanstaande hervorming van het jeugdbeschermingsrecht.

In het jaar 1978 publiceerde Lode Walgraeve een boek dat hij getiteld had *Uitgeleide aan de Jeugdbescherming*. Het bevatte een scherpe kritiek op de wijze waarop heden ten dage in ons land de jeugdbescherming wordt opgevat en de auteur kwam tot de conclusie dat het systeem van jeugdbescherming meer kwaad dan goed verricht.

Het boek heeft in brede kring de aandacht getrokken en heeft aanleiding gegeven tot menigvuldige afwijzende beschouwingen.

Thans heeft de auteur een nieuw werk gepubliceerd *De Bescherming Voorbij. Ontwerp voor een emanciperende jeugdcriminologie*. In dit boek worden dezelfde grondgedachten verdedigd als in het vroegere werk. Zoals de auteur het zelf verklaart in zijn voorwoord vormt het nieuwe boek het midden tussen een tweede bewerkte uitgave van het vorig werk en een volledig nieuw geschrift. Veel werd er dan ook aangepast en bijgewerkt en sommige hoofdstukken werden volledig herschreven.

De auteur brengt nog een hele reeks nieuwe argumenten bij om zijn grondstelling te bewijzen.

Het is verkeerd de jeugdbescherming in te bouwen in het kader van het strafrecht, en de moeilijke jeugd te beschouwen als delinquenten. Aan de jongeren moet een experimenteerruimte gewaarborgd worden en dienen de middelen verschaft om zich te verdedigen tegen overbodige machtsuitoefening. De bescherming van de jeugd dient uitgelicht uit het strafrecht en toevertrouwd aan hulpverlenings-rechtbanken.

Al zal dit nieuwe boek voorzeker op evenveel kritiek onthaald worden als het vorige, toch bevat het beschouwingen die diep te denken geven en die het hunne zullen bijdragen tot een hervorming van de jeugdbe-

scherming die van vele kanten gewenst wordt.

In elk geval vestigt het werk van Lode Walgraeve de aandacht op menigvuldige belangrijke problemen en verstrekt het, in de zeer uitvoerige bibliografie die erin wordt gepubliceerd een uiterst nuttige documentatie om de studie van deze problemen te bevorderen.

Het Ministerie van Justitie heeft het verslag gepubliceerd dat uitgebracht werd door de *Commissie voor herziening van het Strafwetboek*, in verband met de voornaamste grondslagen voor een hervorming. Deze commissie werd aangesteld bij koninklijk besluit van 6 april 1976 en was samengesteld uit een aantal van de meest vooraanstaande penalisten uit ons land. Het voorzitterschap werd waargenomen door de heer J. Dupreel; als ondervoorzitter werd aangewezen de heer J. D'Haenens en als secretarissen de heren A. De Nauw en P. Vanderveeren. De leden waren met zorg gekozen uit de magistratuur, de balie en de universiteit.

De commissie had als opdracht grote richtlijnen te bepalen die de grondslag zullen uitmaken voor de herziening van onze strafwetgeving. Zij hield maandelijks twee voltallige vergaderingen terwijl drie subcommissies respectievelijk belast werden met het onderzoek van het crimineel beleid, de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon en het verband tussen de strafrechtelijke en de civielrechtelijke schuld.

Zeer belangrijke ideeën werden uitgewerkt in verband met de strafbare feiten die in het nieuw strafwetboek bij de misdaden zullen worden ingedeeld. Verder heeft de commissie bijzondere aandacht besteed aan de geweldsmisdadigheid, de zedenmisdrijven, de valsheid in geschriften en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Het verslag bevat een aantal voorstellen waarvan de verwerkelijking ons strafrecht zal moderniseren en veel gegronde kritiek op het tegenwoordig stelsel zal uitschakelen.

In de publicaties van het «Nationaal Centrum voor Criminologie» verscheen een boek: *Geweld in de Gevangenis*, samengesteld door Raymond Screvens, Bruno Bulthé en André Renard. Wanneer het gevangeniswezen in België in de vroegere jaren slechts zeer weinig moeilijkheden gekend heeft wat betreft het gedrag van de gedetineerden, is, sedert het jaar 1974, meer en meer geweldpleging aan de dag gekomen en heeft zich in de gevangenissen een diepgaande ontevredenheid doen gelden. Dit fenomeen is niet eigen aan ons land. In sommige andere landen is de toestand veel erger, en de auteurs van dit boek hebben zich ten doel gesteld, na een inventaris gemaakt te hebben van al de gewelddadigheden die zich in de gevangenissen hebben voorgedaan, de oorzaken van dit geweld op te sporen, zowel deze die verbonden zijn aan de strafinrichting zelf, als deze die buiten de strafinrichting liggen.

De auteurs geven eerst een zakelijke beschrijving van de inrichting tot bescherming van de maatschappij en van de verschillende soorten strafinrichtingen met hun bijzondere karakteristieken. Zij hebben daarna een sociologisch onderzoek ingesteld betreffende de organisatie van de strafinrichtingen, de huisvesting, de bewaking, de vergoeding voor arbeid en de toepassing van de sociale wetgeving, de vrijetijdsbesteding en de uitoefening van de erediens. De gegevens van dit onderzoek vormen de onontbeerlijke basis om de oorzaken van het plegen van geweld door de

gedetineerden te begrijpen. Wij vinden dan in het werk een chronologische lijst van al de gebeurtenissen die zich in de laatste jaren hebben voorgedaan in de penitentiaire inrichtingen en waarbij geweld werd aangewend. Zo vernemen wij dat van 1 januari 1969 tot 31 december 1979, zich dertien gevallen van gewelddadige contestatie in de Belgische gevangenissen voordeden. De auteurs verstrekken dan inlichtingen over de gevangenissen waar de feiten voorkwamen en delen het percentage mede van de gedetineerden die aan de acties deelnamen met een afzonderlijke vermelding van de vrouwelijke en de buitenlandse gedetineerden. Deze berekening werd medegedeeld in uitvoerige statistieken.

Een bijzondere studie wordt gemaakt van de gebeurtenissen die plaatsvonden in de centrale gevangenis te Leuven, met de lijsten van de eisen die door de geweldplegers gesteld werden.

Na deze ontleding komen de auteurs tot het besluit dat het minder de materiële omstandigheden van de vrijheidsberoving zijn, zoals gebrek aan confort of hygiëne ofwel ouderdom van de gebouwen, die de oorzaak zijn van het geweld. Dit geweld deed zich ook voor in de meest moderne inrichtingen. De drijfveer van de contestatie is vooral te vinden in de toepassing van de wet op de voorlopige hechtenis en op de voorwaardelijke invrijheidstelling. Toch wordt er ook, wat de materiële omstandigheden betreft, geweldig aangedrongen op het aanbrengen van sanitaire en hygiënische installaties, teneinde aan de gedetineerden een menswaardig bestaan te verzekeren. De schrijvers drukken ook de mening uit dat de recrutering en de opleiding van de bewakers niet in overeenstemming te brengen is met hun heropvoedende functie.

Wanneer dan wordt nagegaan welke verbeteringen er in de laatste tijd werden aangebracht, wordt vermeld de versoepeling van de voorwaarden voor het toekennen van penitentiair verlof en minder belangrijke verbeteringen die werden verwezenlijkt. Toch bestaat er voor deze maatregelen een stellig gebrek aan coördinatie en zo zijn bv. de wijzigingen die aangebracht werden aan het stelsel, dat in de centrale gevangenis te Leuven heerst, onbeduidend.

Het zeer objectief verslag van de drie auteurs vormt een onontbeerlijke basis voor de studie tot hervorming van het penitentiair stelsel in ons land.

In het proefschrift dat hij heeft aangeboden aan de Katholieke Universiteit te Leuven *Psycho-sociale implicaties van de lange vrijheidsstraf* heeft Johan Goethals op zeer diepgaande wijze onderzocht in hoeverre het ondergaan van lange vrijheidsstraffen een bedreiging uitmaakt voor de geestelijke gezondheidstoestand van gedetineerden.

Het is een zeer belangrijk stuk werk, waarin eigen onderzoekingen van de auteur gepaard gaan met de uiteenzetting van de theorieën die over hetzelfde onderwerp op internationaal gebied verkondigd worden. De internationale literatuur over hetzelfde onderwerp, die in dit proefschrift verwerkt werd is enorm. Des te meer waarde hebben de resultaten die de auteur heeft gevonden en die op het eerste gezicht enigszins verrassend lijken.

Goethals komt inderdaad tot het besluit dat de stelling dat een verblijf in de gevangenis leidt tot cognitieve deterioraties, dient verworpen te worden, en dat daarentegen overwegend verbale vaardigheden en vaardigheden die verbaal geëxprimeerd worden, positief worden beïnvloed door de detentie.

Dit belet niet dat de resultaten van het test-onderzoek

contrasteren met de klinische bevindingen dat wel cognitieve disfuncties worden vastgesteld.

Dit contrast tracht de auteur in de uitvoerige ontwikkeling van zijn proefschrift te verklaren.

In het algemeen besluit van zijn boek formuleert de schrijver suggesties voor een adequate bejegening van veroordeelde gedetineerden.

Goethals bestudeert de «coping» nl. de reactievormen die aangewend worden om zich aan de detentie aan te passen en het acuut-extreem crisisgedrag, dat leidt tot zelfmoord en zelfverminking. Hij doet hierbij opmerken dat de situatie van individu tot individu zeer sterk kan verschillen.

Er volgen een reeks voorstellen om verbetering in de bestaande toestand te brengen, nl. wat betreft de constructie en het beheer van de gevangenis, de behandeling van de gedetineerden en de contacten met de buitenwereld. Veel belang hecht de auteur aan een herziening van het stelsel der voorwaardelijke invrijheidstelling en hij sluit zich aan bij de suggesties die reeds in allerlei middens gedaan werden zoals het onderbrengen van gedetineerden in leefgroepen, de behandeling op grond van een volledig persoonlijkheids- en somatisch onderzoek, de afschaffing van de observatieperiode en de vervanging ervan door een begeleiding die de aanpassing aan het gevangenisleven zou vergemakkelijken, de aard van de arbeid in de gevangenis en allerlei maatregelen opdat er de levenscondities zoveel mogelijk die van het leven in vrijheid zouden benaderen, zoals het gebruik van massa-media en het ter beschikking stellen van kranten en tijdschriften.

De contacten met verwanten door briefwisseling en bezoeken, de opheffing van de censuur, het telefonisch contact met verwanten, «conjugal visits» die in meerdere landen gunstig geapprecieerd werden, het inrichten van een klachtencommissie in de gevangenis, enz.

Vele van deze suggesties zijn niet nieuw, het belang echter van het werk van Goethals is dat zij op grondig wetenschappelijke wijze geadstrueerd worden, wat de grote verdienste van het proefschrift uitmaakt.

Administratief recht

Het administratief recht is een belangrijk werk rijker geworden door de publicatie van het boek van André Alen: *Proceshandelingen van en tegen Gemeenten*. Het is een onderwerp dat besproken wordt in alle algemene werken over het administratief recht, doch dat slechts zeer zelden het voorwerp geweest is van een systematische, juridische behandeling. De processen van en tegen gemeenten hebben nochtans een bijzondere betekenis, waarbij zeer aanzienlijke belangen op het spel staan. Deze betekenis is nog aangegroeid tengevolge van de samensmelting van de gemeenten. Het boek van Alen, die het onderwerp exhaustief heeft behandeld, is dan ook een weldaad voor de bestuurlijke overheden en voor de particulieren die betwistingen met gemeenten aan de rechtbank wensen te onderwerpen.

Het werk van Alen munt uit door grote volledigheid en door een zeer uitgebreide informatie. Alle geschriften die over het onderwerp werden gepubliceerd, worden aangehaald en besproken, en de jurisprudentie van de hoven en rechtbanken op het stuk wordt overvloedig vermeld.

In een eerste deel van zijn boek handelt de auteur over de algemene beginselen betreffende het optreden van de ge-

meente in rechte, zowel als eiser als in hoedanigheid van verweerder. De bevoegdheden van het College van burgemeester en schepenen en van de gemeenteraad worden met grote acribie onderzocht en schrijver neemt stelling in de menigvuldige controversen die zich voordoen in de praktijk waarin zoveel gevaarlijke klemmen verscholen zitten. Merkwaardig is met welke zorg de auteur in de voetnoten verwijzingen mededeelt naar een uitgebreide rechtsleer en rechtspraak.

Na de algemene beginselen die de procedure beheersen ontwikkeld te hebben komt schrijver tot de studie van de rechtsmiddelen die door de gemeente kunnen worden aangewend: het verzet, het hoger beroep, het cassatie-beroep en het beroep tot nietig-verklaring bij de Raad van State.

Een afzonderlijke titel van het werk heeft betrekking op de vordering in kort geding voor de burgerlijke rechter, die in de laatste jaren zozeer aan belang gewonnen heeft, vooral in verband met de wetgeving op de ruimtelijke ordening en het leefmilieu. Alen stelt hierbij verschillende vragen die van belang zijn voor de praktijk, waarop als antwoord de beslissingen van de rechtspraak worden uitgestippeld en wanneer deze ontbreken geeft de auteur op logische gronden zijn eigen mening te kennen.

De stelling van burgerlijke partij voor de strafrechter van en tegen de gemeente heeft aanleiding gegeven tot verschillende betwistingen die ontleed worden en waarvoor een geldige oplossing wordt nagestreefd.

Alen behandelt verder meerdere bijzondere rechtsplegingen zoals dading, compromis en arbitrage, waarbij hij betreurt dat de arbitrage-mogelijkheid aan de gemeenten verboden is.

In het laatste gedeelte van het werk worden nog verschillende moeilijke procedureproblemen besproken, zoals de tussenkost, de afstand van het geding en de hervatting ervan, de berusting, de vordering tot ontkentenis van procedure-handelingen voor de burgerlijke rechter en de strafrechter en het verzoek tot herroeping van het gewijsde. Verder volgt een uitvoerige studie over de rechtsmiddelen van de partijen inzake de door een onbevoegd persoon als orgaan van de gemeente gestelde proceshandeling. Heel deze problematiek wordt door de auteur grondig uitgediept en de belangstellenden zullen in zijn boek alle mogelijke gegevens vinden die nuttig kunnen zijn voor de praktische rechtspleging.

Het werk van André Alen is een weldaad voor allen die iets te maken hebben met het gemeentelijk recht. Op een grotendeels braakliggend terrein heeft de auteur een constructie opgebouwd die bewondering afdwingt. De ontelbare verwijzingen en bewijsplaatsen die in het boek voorkomen maken er een schatkamer van op het gebied van de administratief-rechtelijke documentatie.

Voor het hier besproken werk verdient de auteur veel dankbaarheid vanwege de beoefenaars van het administratief recht.

Zoals zij dit reeds gedaan heeft op verschillende gebieden van het administratieve recht, heeft de uitgeverij U.G.A. te Heule thans ook het initiatief genomen een *Codex* te publiceren met alle wetten, besluiten en onderrichtingen in verband met de *Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn*. Deze codex werd samengesteld door P. Dhaenens. Het geheel van deze wetgevende en reglementaire bepalingen en vooral de publicatie van de zeer uitvoerige omzendbrieven van de centrale overheid zorgen voor een ex-

haustief commentaar aangaande de organisatie en de activiteiten van de O.C.M.W.

Deze uitgave is een kostbare bron van administratieve inlichtingen die anders moeilijk zouden te vinden zijn.

Voor de jongste vergadering van de *Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht in België en Nederland* was het probleem der *Zelfstandige Besturen* aan de dagorde gesteld. Voor België schreef prof. dr. G. Craenen het preadvies. Het onderwerp is een essentieel probleem voor het administratief recht en heeft des te meer belang nu, ingevolge de staatshervorming, de gelegenheid bestaat de administratieve diensten in grote mate te rationaliseren.

De preadviseur geeft eerst een schets van de huidige toestand, waarbij de principes van de deconcentratie en de decentralisatie worden toegelicht met hun verschillende tussenvormen.

Na te hebben nagegaan welke de omvang is van de zelfstandige bestuursdiensten die zich thans in ons land voordoen, besluit de preadviseur dat België uit de wettelijke teksten te voorschijn treedt als een in hoge mate gedecentraliseerde staat. Daar het bestaan van zelfstandige bestuursdiensten nauw samenhangt met de omvang en de diversificatie van de staatstaken is het waarschijnlijk dat het oprichten van nieuwe zelfstandige bestuursdiensten verder zal schrijven.

Welke zijn nu de voorwaarden om de beste regeling te verwezenlijken? Soepelheid is in de eerste plaats aangewezen, doch deze mag geen aanleiding geven tot verwarring. Daarom zou de controle op de zelfstandige bestuursdiensten op algemene wijze dienen te worden geregeld. De preadviseur meent dat de aanstelling van een onafhankelijke controle-ambtenaar voor de zelfstandige bestuursdiensten zeer wenselijk zou zijn.

Het preadvies stippelt dan de algemene lijnen uit die zouden kunnen overwogen worden voor de organisatie der bestuursdiensten in de toekomst, waartussen de preadviseur aanbeveelt het uitwerken van een eenvoudig structuurschema voor de verschillende vormen van zelfstandige besturen en ook de eenvormige regeling der mogelijkheid van delegatie.

Voor wie zou menen dat dit voorstel een te strak karakter vertoont, wijst de auteur er op dat de regering en de wetgever steeds de volle mogelijkheid behouden om de regels aangaande de administratie te wijzigen.

De zeer belangrijke aggregaatsthesis van Hubert Bocken: *Het Aansprakelijkheidsrecht als sanctie tegen de verstoring van het leefmilieu*, met een voorwoord van prof. R. Kruithof, verscheen in de prestigieuze reeks uitgegeven door het *Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking*. De schrijver stelt hier een onderzoek in naar de doelmatigheid van de aansprakelijkheidsvordering en van enkele aanverwante rechtstechnieken in verband met de bescherming en het beheer van het leefmilieu.

Na te hebben uitgeweid over het belang van de schending van het leefmilieu in deze tijd, gaat de auteur na in welke mate het milieurecht een instrument is voor het milieubeleid en de vraag die hij in zijn thesis wenst te onderzoeken is deze of het aansprakelijkheidsrecht wel het afdoende middel is tot bestrijding van de milieuverstoring.

De auteur splitst zijn onderzoek in twee delen, nl. de fout-aansprakelijkheid en de objectieve aansprakelijkheid.

In het eerste gedeelte gaat hij de grondslagen na van het

foutbegrip, het karakter van de schade en het causaal verband tussen beide. Na de vele problemen die hierbij rijzen uitgediept te hebben onderneemt Bocken de studie van de sanctie, nl. de maatregelen om het milieu in zijn vroegere staat te herstellen, om de beschadiging ervan te voorkomen of aanspraak te kunnen maken op geldelijke vergoeding.

Bij dit alles stelt de schrijver in de rechtspraak een grote terughoudendheid van de rechtbanken vast, en wijst hij op de moeilijkheden om een gerechtelijk bevel of verbod te doen naleven. De toepassing van de eenvormige Beneluxwet op de dwangsom zou hier een gelukkige oplossing kunnen bieden.

Bocken wijdt een afzonderlijk hoofdstuk aan de aansprakelijkheid van de overheid voor milieuverstoring. Hij wijst er op hoe de beleidsvrijheid waarover de overheid beschikt een zeer beperkende invloed uitoefent op de draagwijdte van de tegen haar ingestelde aansprakelijkheidsvorderingen, hoewel in de meer recente rechtspraak en rechtsleer een duidelijke tendens is vast te stellen om ook tegen de overheid rechtstreeks burgerlijke sancties toe te passen.

In het deel van het werk dat handelt over de objectieve aansprakelijkheid wordt aangetoond hoe de evenwichtsleer voorzeker de meest belangrijke objectieve aansprakelijkheidsregeling uitmaakt. De auteur onderstreept dat wat de sanctie betreft, de evenwichtsleer vooral hierin verschilt van de fout-aansprakelijkheid dat het onmogelijk is een bevel of verbod te bekomen dat rechtstreeks inwerkt op de bron van de milieuverstoring. De geldelijke vergoeding voor de geleden schade zal in het algemeen de toegepaste sanctie zijn. Hij legt er echter de nadruk op dat in de laatste jaren meer en meer door de wetgever wettelijke objectieve aansprakelijkheidsregelingen werden ingevoerd om de moeilijkheden te vermijden die de toepassing van de fout-aansprakelijkheid in een aantal sectoren van de technologie meebrengt, bv. inzake kernenergie, giftige afval, verontreiniging van de zee door olie, enz.

De sanctie voor de objectieve aansprakelijkheid berust uitsluitend op herstel van schade; een bevel of verbod om de bron van schade uit te schakelen is uitgesloten.

Voor de toekomst ziet de auteur meer en meer het middel om de verstoring van het leefmilieu te beletten of te beperken in de tussenkomst van milieuverenigingen of van het openbaar ministerie, om, eventueel door middel van een actie tot staken de vereiste maatregelen te zien treffen. Hij is van oordeel dat een soort «*actio popularis*» zou dienen toegelaten te worden, en rechtsvergelijkend wijst hij op een paar wetgevende voorbeelden uit de Verenigde Staten en uit Zweden.

Het werk van Bocken is een zeer verdienstelijk proefschrift. Het getuigt van een diepgaande kennis zowel van het milieurecht als van het aansprakelijkheidsrecht. De schrijver heeft tot in hun diepste gronden de gevolgen onderzocht zowel van de fout-aansprakelijkheid als van de objectieve aansprakelijkheid, en bij dit alles blijk gegeven van een brede kennis van de rechtsleer en de jurisprudentie. Zijn boek zal niet enkel voor de praktijk ten zeerste gewaardeerd worden, doch het zal zonder twijfel een inspirerende werking uitoefenen op de wetgever. Het vormt een rijke aanwinst voor de reeks van het Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking.

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de *Stichting Leefmilieu VZW* werd door deze vereniging een brochure uitgegeven *Leefmilieu 80*.

In deze brochure vinden wij een uitvoerige uiteenzetting over de activiteiten van deze stichting gedurende de laatste tien jaren.

Zij maakte zich reeds zeer verdienstelijk door de uitgave van een dozijn monografiën, waarin de belangrijkste problemen waarvoor het leefmilieu zich gesteld ziet, aan een breed onderzoek worden onderworpen.

In de thans verschenen brochure komt een overzicht voor van de toestand van het leefmilieu bij het begin der tachtiger jaren, overzicht dat gevolgd wordt door het uitstippelen van de opdrachten die weggelegd zijn voor de stichting Leefmilieu in de eerstkomende periode.

Het is voorzeker een zware taak die door de vereniging wordt aanvaard, doch uit hetgeen reeds gedaan werd gedurende de laatste tien jaren en uit het enthousiasme dat blijkt uit de artikelen, die in dit feestnummer verschenen, spruit de zekerheid dat «Leefmilieu» de opdrachten voor dewelke het gesteld is goed zal vervullen.

Een nieuwe sector in het grote domein der rechtswetenschap, die in de laatste jaren een brede uitbreiding heeft genomen, is het *Levensmiddelen-recht*. In alle industriële landen werden in de laatste jaren wetgevende maatregelen genomen betreffende problemen van voorlichting der consumenten en inzake de kwaliteit van de aangeboden goederen. Op internationaal terrein werden talrijke pogingen aangewend om deze wetgevingen en reglementeringen, die soms zeer onsamenvattend zijn, te harmoniseren en het is volkomen terecht dat men bij dit alles een nieuwe rechtssector, het levensmiddelen-recht, heeft omlijnd.

In de juridische uitgaven van het departement der rechten der Antwerpse Universiteit is een verzamelwerk verschenen onder de titel *Levensmiddelenrecht*, waarin vijf studiën gepubliceerd worden die elk betrekking hebben op een afdeling van dit nieuwe recht.

Pierre Van Havere bespreekt de *Codex alimentarius* waarin de internationale pogingen worden beschreven die in verschillende landen, door allerlei commissies werden aangewend om een wetboek samen te stellen waarin de grote krachtlijnen worden aangeduid die internationaal zouden kunnen aanvaard worden om de handel in voedingsmiddelen en de kwaliteit van de eetwaren te waarborgen.

G. Vrijdaghs beschrijft de harmonisatie van het levensmiddelenrecht in de Europese economische gemeenschap in de Benelux.

Prof. dr. W. Lambrechts heeft een uitgebreid stuk gewijd aan de wetgeving, de reglementering en rechtspraak aangaande het levensmiddelenrecht in België. Hij commentarieert de verschillende in ons land tot stand gekomen algemene wetten en bijzondere wetten en de houding die door de rechtbank werd aangenomen in verband met hun overtreding. Tot besluit van zijn studie wijst hij erop dat de Belgische wetgeving gekozen heeft voor een soepele regeling, die het mogelijk maakt gemakkelijker de onontbeerlijke aanpassing van de geldende regelingen aan de technische en wetenschappelijke voorwaarden van de geëigende materies te verwezenlijken. De studie wordt afgerond door beschouwingen betreffende de uitbouw van het levensmiddelen-recht in internationaal perspectief.

Nog in verband met het Belgische recht behandelt R. Van Den Bergh de consumentenbescherming bij aankoop van levensmiddelen en de economisch-rechtelijke voorschriften die de voedingsmiddelenmarkt aanbelangen, waarbij hij

besluit dat de huidige Belgische voedingsmiddelen-reglementering er totnogtoe niet in geslaagd is een waarachtige en permanente markttransparantie tot stand te brengen, al zijn reeds belangrijke stappen gezet in de goede richting.

In het laatste vertoog dat in het boek voorkomt bespreekt prof. dr. R. Kruithof de *produktenaansprakelijkheid in de levensmiddelensector*, de contractuele aansprakelijkheid van de professionele verkoper en de buitencontractuele aansprakelijkheid van de producent en beroepsverdelers. Na alle meningen onderzocht te hebben betreffende deze aansprakelijkheid komt de auteur tot het besluit dat men zowel in ons land als op internationaal terrein een duidelijke tendens vaststelt om het risico op de schouders van de producenten te leggen, en hij ontwikkelt een hele reeks argumenten om deze stelling te staven.

Meer en meer zal in de komende jaren het «Levensmiddelenrecht» één der belangrijke sectoren worden van het recht. Het boek dat door de Antwerpse Universiteit op dit gebied werd uitgegeven zal een basiswerk zijn waarmee ons administratief recht in grote mate zou moeten rekening houden.

Voor de jaarlijkse rede die uitgesproken wordt door de heer A. Kinsbergen, gouverneur van de Provincie Antwerpen, ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de Provincieraad, werd vorig jaar als onderwerp gekozen, de bescherming tegen het brandgevaar.

De rede is getiteld *Te weinig aandacht voor de brandweer is spelen met vuur*. Er wordt ons hier andermaal een administratief-rechtelijke studie geboden over een onderwerp dat al te weinig de belangstelling gaande maakt, doch daarom niet minder belangrijk is.

De gouverneur begint met een historisch overzicht van de maatregelen die sedert de Franse revolutie genomen werden om het brandgevaar tekeer te gaan, in de Hollandse periode en na de Belgische onafhankelijkheid. Hij bespreekt vervolgens de bepalingen van de gemeentewet op het stuk en deze van het koninklijk besluit van 15 maart 1935 met de onvolmaaktheden die er aan verbonden zijn, waarop een brede uiteenzetting aansluit over de huidige organisatie van de brandweer, de bevoegdheidsregeling van de verschillende administratieve overheden en de regionalisering van de hulpverlening.

Na de taken uitgestippeld te hebben van de brandweerdiensten geeft de heer Kinsbergen een uiteenzetting van het financieel aspect van de brandbeveiliging.

In de rede wordt nagegaan welke maatregelen reeds genomen werden om een zo degelijk mogelijke brandbescherming te verzekeren, en de spreker komt tot het besluit dat in de provincie Antwerpen de toestand als bevredigend kan beschouwd worden. Zulks neemt niet weg dat nog bijvoeglijke inspanningen dienen te worden gedaan voor de uitrusting met materieel, de kazernerij van het personeel en de preventieve maatregelen om brandrampen te voorkomen.

Als besluit vraagt de gouverneur zich af wat verkieslijker is voor de brandbescherming, ofwel de gemeentelijke autonomie, ofwel de meer centraliserende strekking. Historisch en sociologisch acht de spreker de brandweer meer bijzonder verankerd in het gemeentebestuur en heeft zij aldus doorheen heel de geschiedenis haar efficiëntie bewezen.

Deze rede, die uitgegroeid is tot een gewichtig hoofdstuk van administratief recht, bevat een hele reeks statistische

bijlagen die de besproken problemen helder toelichten. De tekst die verschenen is in een mooie uitgave, vormt een belangrijke aanwinst voor de reeks zo hoogstaande openingsredevoeringen die jaarlijks door de gouverneur der provincie Antwerpen worden uitgesproken.

De wetgeving op de ziekenhuizen is een fel omstreden stuk van het administratief recht. Er is reeds ontzaglijk veel over gedebateerd en in de bevoegde middens had men gehoopt dat de wet van 27 juni 1978 aan veel betwiste problemen een oplossing zou brengen.

Dit blijkt wel niet het geval te zijn wanneer wij kennis nemen van het boek van H. Nys en A. Prins: *Ziekenhuiswetgeving in een Impasse?*

Het boek heeft tot doel een commentaar te bezorgen over deze belangrijke wet, maar vooral de leemten en de tekortkomingen ervan in het licht te stellen.

De auteurs bespreken de planning van wat genoemd wordt de zware medische apparatuur, waartegen heel wat bezwaren werden geopperd niet enkel in het Parlement, doch ook door de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren. Verder gaat het over de bouwstop voor de algemene ziekenhuizen en uiteindelijk over de diensten voor thuisverzorging en de rustoorden voor bejaarden.

Op al deze gebieden oefenen de auteurs scherpe kritiek uit en hun werk rechtvaardigt zijn titel dat de ziekenhuiswetgeving «in een impasse» verkeert.

Sociaal recht

Het sociaal recht heeft in de laatste jaren een geweldige uitbreiding genomen, mede door de oprichting van de arbeidsrechtbanken. Tengevolge van zijn gestadige groei is het nog onderhevig aan voortdurende wijziging en bestaat er een algemeen gebrek aan een globaal overzicht van de stof. Willy Chevalier en Christian Deneve hebben een lofwaardige poging gedaan om in beknopt bestek een zakelijk overzicht te geven van heel het sociaal recht, zoals het heden wordt toegepast.

Het boek dat zij hebben uitgegeven is getiteld: *Praktische Handleiding voor Sociaal Recht*.

In een paar honderd bladzijden zijn de schrijvers er in geslaagd een zakelijk en volledig beeld te geven van heel onze sociale wetgeving, waarin elke belangstellende zeer gemakkelijk de hoofdlijnen zal vinden van de bestaande wetgeving.

In achtereenvolgende hoofdstukken vatten de schrijvers op duidelijke wijze alles samen wat betrekking heeft op de arbeidsovereenkomst, de bescherming van de arbeid, de verzekering tegen arbeidsongevallen en beroepsziekten, de ondernemingsraden, de syndikale afvaardiging, de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire comité's, de sociale zekerheid, de sociale bijstandsregelingen, de stages voor jongeren, het bruggpensioen, de beroepsopleiding en de gezondheidscontrole, om te eindigen met de samenstelling van de arbeidsgerechten en de procedure voor deze rechtbanken.

De auteurs leggen er zich enkel op toe de grote lijnen van de wetgeving uit te stippelen. Zij houden zich niet bezig met controversies en halen dan ook geen rechtspraak aan. Enkel wat positief en onbetwistbaar geldt wordt in het boek vermeld. Zulks belet echter niet dat in sommige hoofdstukken zeer treffende voorbeelden gegeven worden van de wettoepassing, zoals b.v. voor de berekening van het va-

kantiegeld.

Voor een eerste oriëntering in de doolhof van de sociale wetgeving is dit boek bijzonder geschikt.

Een van de grote moeilijkheden voor de praktische toepassing van het sociaal recht is de voortdurende veranderlijkheid waaraan het onderhevig is. Dat deze veranderlijkheid onvermijdelijk is en door de levensomstandigheden in onze maatschappij noodzakelijk wordt gemaakt, vermindert geenszins de moeilijkheden waarmee de beoefenaar van deze rechtstak voortdurend geconfronteerd wordt.

Aan deze moeilijkheden werd thans verholpen door een waardevolle uitgave van de firma Kluwer te Antwerpen: *Het Sociaal Recht in de Praktijk*, onder hoofdredactie van prof. Maxim Stroobant en prof. Jef Van Langendonck, met de medewerking van verschillende specialisten uit het sociaal recht.

Het geldt hier een losbladige uitgave, die nog niet volledig is en nog met bepaalde hoofdstukken dient aangevuld te worden en waarbij de nieuwe wettelijke en reglementaire bepalingen, door het toevoegen van nieuwe bladzijden, zeer gemakkelijk hun plaats zullen vinden.

Het boek is ingedeeld in drie delen nl.: het arbeidsrecht, de individuele arbeidsrelatie en de arbeidsreglementering; de sociale zekerheid en tenslotte het toezicht, de sancties en het procesrecht.

De teksten die thans reeds verschenen zijn zeer volledig. Zij zijn gesteld in een vlotte en gemakkelijk te begrijpen verteltrant. Meermaals wordt de methode van vragen en antwoorden toegepast, talrijke voorbeelden verduidelijken de tekst, en deze is gekenmerkt door zulke grote eenvoud dat ook al wie geen jurist is het grootste nut uit het boek kan halen.

In een inleiding onderstrepen de opstellers hoe het sociaal recht verspreid ligt over een groot aantal wetten, met eindeloze uitvoeringsbesluiten en reglementen, dikwijls gesteld in een ambtelijke onverstaanbare taal. Hieraan hebben de opstellers willen verhelpen.

Er gaat geen jaar voorbij zonder dat er in het sociaal recht een hele reeks nieuwe wetten en reglementeringen in werking komen en hij, die niet grondig in deze rechtstak gespecialiseerd is, is er nooit zeker van dat hij wel de allerjongste wetgeving in zijn onderzoek heeft kunnen betrekken. Er bestond dan ook behoefte aan een uitgave waarin jaarlijks alle nieuwigheden op het gebied van het sociaal recht zouden gerepertorieerd worden, met het vereiste commentaar, zodat iedereen, zowel particulieren en sociale werkers als juristen volledig op de hoogte zouden zijn van de normen die dienen toegepast te worden.

In deze behoefte is op uitstekende wijze voorzien door het werk van J. De Cock *De Sociale Zekerheid 1979*, uitgegeven door de firma Kluwer te Antwerpen. Deze laatste heeft de bedoeling elk jaar een zelfde werk te publiceren en het aldus mogelijk te maken dat iedereen die geconfronteerd wordt met een probleem van sociaal recht onmiddellijk op de hoogte zou zijn van de jongste gegevens.

J. De Cock, die het boek voor 1979 heeft samengesteld vangt zijn werk aan met een algemeen overzicht van de sociale zekerheid in het besproken jaar en met een hoofdstuk over de bijdrageregeling en het toepassingsgebied. Daarop volgen een reeks hoofdstukken die al de sectoren van de sociale zekerheid omvatten en waarvoor de auteur

telkens een uiteenzetting geeft van de evolutie der reglementering, van de parlementaire tussenkomsten en initiatieven en van de hervormingsvoorstellen. Meestal worden elk van deze hoofdstukken aangevuld door cijfers en statistieken.

De wetenswaardigheden die in dit boek vermeld worden brengen de lezer volledig op de hoogte van de tegenwoordige stand van alle problemen aangaande de sociale zekerheid. Men vindt er menigvuldige gegevens in die men vruchteloos elders zou zoeken. Het is onmisbaar voor de beoefenaar van het sociaal recht en het is te hopen dat de uitgeverij elk jaar een auteur zal weten te vinden die met dezelfde acribie en volledigheid dergelijk jaarverslag zal willen uitbrengen. Niemand van hen die van verre of van dichtbij betrokken zijn bij het sociaal recht kunnen dit boek ontberen.

Sedert het sociaal recht zich in de laatste jaren geleidelijk heeft ontwikkeld tot een zelfstandige rechtstak met eigen begrippen en normen, heeft men voortdurend in de praktijk moeilijkheden ondervonden tengevolge van de contacten die voorkomen tussen bepaalde delen van het sociaal recht en de andere rechtstakken. Het is soms uiterst delicaat om deze moeilijkheden tot oplossing te brengen, en het dient dan ook ten zeerste toegejuicht dat in het jaar 1978 aan de Universiteit te Leuven een vervolmakingscyclus werd ingericht gewijd aan de *Raakvlakken tussen Sociale Zekerheid en andere Rechtstakken*. De spreekbeurten die te dezer gelegenheid werden gehouden werden nu door het Instituut voor Sociaal Recht uitgegeven in een eerste verzameling, waarop nog andere zouden volgen.

Deze uitgave is uitermate nuttig want voortdurend ondervindt men dat, in bepaalde aangelegenheden, het sociaal recht zich doet gelden tegenover andere sectoren van het recht en dat er zich grote moeilijkheden voordoen om beide te harmoniseren.

Voor deze vervolmakingscyclus sprak prof. J. Van Langendonck de inleidende rede uit waarin hij de bedoeling uiteenzette die deze cyclus heeft gemotiveerd, terwijl prof. R. Dillemans de slottoespraak hield met als titel *Eenheid en Ontdeling van het Recht*.

De twee eerste hoofdstukken van het boek zijn gewijd aan de sociale zekerheid en het strafrecht, en hierover hebben advocaat-generaal R. De Clercq en emeritus-procureur-generaal J. Matthys referaten gehouden, de ene over de materieelstrafrechtelijke bepalingen in het sociale zekerheidsrecht, de tweede over de bronnen der strafprocedure bij delicten tegen de sociale zekerheidswetgeving.

Over de sociale zekerheid en het fiscaal recht handelden de professoren Vanistendael en Franck terwijl uitvoerige opstellen over de sociale zekerheid en het familierecht werden uitgewerkt door P. Senaev en prof. Puelinckx-Coene. De verhouding tussen sociale zekerheid en arbeidsrecht werd behandeld door prof. J. Van Steenberge en door O. Van Achter, terwijl de verhouding tussen sociale zekerheid en aansprakelijkheid aanleiding gaf tot uiteenzettingen van R.O. Dalcq en D. Simoens.

Alle verhandelingen stonden op een zeer hoog peil en alle mogelijkheden waarin het sociaal recht zijn invloed doet gelden op de andere rechtstakken werden uitgediept. De lezer van deze opstellen is stellig dikwijls verrast over de vele gevallen die zich voordoen op dit terrein. Lofwaardige pogingen om tot harmonisering te komen werden aangewend.

In zijn belangrijke slottoespraak wees prof. R. Dillemans op de noodzakelijke eenheid van het recht, niettegenstaande de specialisatie van elke rechtsbeoefenaar in een bepaalde deel-sector. De grote basis waarop heel de rechtsorde steunt zal steeds blijven de promotie van de persoon en de bevordering van zijn geluk. Het essentieel objectief hiervan, de ware tekst voor elk personalisme of humanisme vindt prof. Dillemans in de fundamentele gelijkheidskansen voor alle mensen waarvoor hij een aantal doelstellingen uitstippelt. Wanneer men tegenover elkaar stelt het oud en respectabel burgerlijk recht en de onstabiliteit van het sociale zekerheidsrecht, moet men toegeven dat het laatste toch tot enige maturiteit is gekomen en dat anderzijds zich geweldige wijzigingen voordoen in bv. het familierecht. De menselijke problemen van deze tijd eisen een interpenetratie van de rechtsdomeinen. En tot het gemeen recht moet thans gerekend worden niet enkel art. 1134 van het Burgerlijk Wetboek dat men zijn gegeven woord gestand moet doen, en art. 1382 dat men de schade die door zijn fout veroorzaakt wordt moet vergoeden, maar ook dat iedereen moet kunnen genieten van een minimum inkomen, dat ieder in een risico-situatie moet worden beschermd waarbij zijn fout misschien niet meer relevant wordt geacht en andere basisbeginselen die door de sociale zekerheid werden bijgebracht.

Prof. Dillemans heeft op merkwaardige wijze de synthese gegeven van de tractaten die verzameld werden in dit uitstekend boek over de *Raakvlakken tussen sociale zekerheid en de verschillende andere takken van het recht*.

Kort na het eerste deel verscheen een tweede, met dezelfde titel over hetzelfde onderwerp.

Ditmaal werden de raakvlakken onderzocht tussen de sociale zekerheid en het administratief recht, het internationaal privaatrecht, het personenrecht, het economisch recht en het procesrecht.

De referaten werden ditmaal gehouden door J. Van Langendonck en L.P. Suetens over de sociale zekerheid en het administratief recht. Over de sociale zekerheid en het internationaal privaatrecht refereerden W.M. Levelt-Overmars en H. Van Houtte. J.M. Pauwels en K. Schutyser behandelden verschillende problemen van personenrecht in verband met de sociale zekerheid, terwijl J. Steenbergen en B. Dubois de verhouding tussen de sociale zekerheid en het economisch recht voor hun rekening hebben genomen. Eindelijk komen in het boek nog twee studiën voor van resp. R. De Corte en W. Verougstraete over de sociale zekerheid en het procesrecht.

De slottoespraak werd ditmaal gehouden door de heer A. Califice, minister van Sociale Voorzorg, die wees op de grote financiële moeilijkheden die zich voordoen in het thans geldende stelsel en die een reeks maatregelen voorstelde om te komen tot volledige hervorming.

De inhoud van deze beide delen vormt een werkelijke soort encyclopedie betreffende het recht der sociale zekerheid in verband met alle andere juridische sectoren. Het is een rijke bron van wetenswaardigheden met overvloedige verwijzingen naar jurisprudentie en bewijsplaatsen en zal nuttig geconsulteerd worden aangaande menigvuldige delicate problemen.

Onder de titel *Crisiswetgeving en Sociale Zekerheid* verscheen een boek uitgegeven op initiatief van de rechtsfaculteit der Katholieke Universiteit te Leuven, gewijd aan een kritische analyse van de sociaal-rechtelijke bepalingen

uit de programma-, herstel- en crisiswetten uit de periode januari 1976 tot september 1979.

Na een openingsgroet van prof. R. Dillemans, decaan van de rechtsfaculteit, en een inleidende probleemstelling door prof. J. Van Langendonck, worden in dit boek de twee uitgebrachte rapporten gepubliceerd. Het ene is van G. De Broecke, secretaris van de Nationale Arbeidsraad, over crisiswetgeving en sociale zekerheid, waarin wordt aangetoond dat de maatregelen die getroffen werden door de programma- en anti-crisiswetten een gemis vertonen aan globale visie en dat de wetgevende techniek die bij de voorbereiding van die wetten werd gebruikt, leidde tot grote bezwaren. Er kunnen wel zekere krachtlijnen in die bepalingen worden vastgesteld, doch er bestaat een dringende noodzakelijkheid dat in een fundamenteel debat zou beraadslaagd worden over de toekomst van de sociale zekerheid, zowel betreffende de financiering van het systeem, als betreffende de modalisering van de uitkeringen, de administratieve structuren en de vereenvoudiging.

Het andere rapport is van D. Simoens, die een kritische analyse geeft van de ontwikkeling der wetgeving over de sociale zekerheidsprestaties in de periode 1976-1979, waarin hij doorheen de menigvuldige modaliteiten de grote krachtlijnen zoekt die de wetgevende activiteit heeft bepaald.

Op deze beide rapporten werd dan commentaar geleverd door prof. J. Van Langendonck, door assistent J. Berghman en door prof. U. Deprez.

In een uitvoerig debat vinden wij de tekst van de tussenkomsten van een hele reeks politici en specialisten van de sociale zekerheid die zeer gevatte opmerkingen in het midden brachten.

In een laatste deel van het werk worden een reeks *Beleidsdocumenten inzake sociale zekerheid* gepubliceerd, nl. uittreksels uit de memories van toelichting der verschillende crisiswetten, die nuttige werkinstrumenten zullen zijn voor de studie van de jongste evolutie van het sociaal recht.

De gelijke behandeling van mannen en vrouwen naar Europees en Belgisch Recht, één van de belangrijke problemen van het hedendaags sociaal recht, was reeds aanleiding in 1978 tot de uitgave van een boek over dit onderwerp, onder leiding van prof. R. Blanpain. Mevrouw J. Walgrave beschreef daarin de retroacta van de verwezenlijking van het gelijkheidsbeginsel, terwijl prof. Blanpain zelf een commentaar op de wet van 4 augustus 1978 voor zijn rekening had genomen.

Het grootste gedeelte van dit boek bestond echter uit de publikatie van teksten (parlementaire voorbereiding, documenten en rechtspraak), die het behandelde probleem toelichten. Vele van deze documenten werden nog nooit uitgegeven of zijn zeer moeilijk te vinden al zijn zij zowel voor het Europees als voor het Belgisch recht uiterst gewichtig.

Dit eerste boek werd thans aangevuld door de uitgave van een tweede werk, met dezelfde titel, maar waarin de verslagen en besprekingen voorkomen die plaats hadden op de studiedag van 25 november 1978 van het Instituut voor Arbeidsrecht te Leuven.

Prof. G. De Broeck stelde een verslag op over de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 25. Mevrouw J. Walgrave gaf een algemeen overzicht van de problematiek der gelijke behandeling van mannen en vrouwen, deed be-

paalde bezwaren gelden tegen de nieuwe wetgeving en toonde aan hoe het haast onmogelijk zal zijn discriminatie te bewijzen. J. Petit besprak de rol van de Arbeidsrechtbanken in verband met het behandelde probleem, terwijl prof. R. Blanpain een evaluatie meedeelde van de wet van 4 augustus 1978 van uit rechtsvergelijkend perspectief. Hij onderstreepte dat deze wet slechts een eerste stap is in de goede richting, doch dat heel wat meer drastische maatregelen in de toekomst vereist zijn.

J. Dumortier geeft een verslag over de besprekingen die op de studiedag plaats hadden. Zoals het ook gebeurde in het in 1978 verschenen eerste deel, worden een hele reeks nieuwe documenten gepubliceerd, zowel betreffende Europees als betreffende Belgisch recht, met menigvuldige statistische en rechtsvergelijkende elementen, die kostbare gegevens bevatten voor de studie van het sociaal recht.

Prof. R. Blanpain heeft zich steeds ten zeerste bekommerd om de verhouding tussen de sport en het recht en samen met andere beoefenaars van het sociaal recht publiceerde hij vorig jaar een belangrijk werk waarin hij het decreet van de Nederlandse Cultuurraad van 25 februari 1975 uitvoerig commentarieerde, en waarin andere auteurs toelichting verstrekken over de arbeidsovereenkomsten van de betaalde sportbeoefenaars, geregeld door de wet van 24 februari 1978.

Onder dezelfde titel *Sociaal-rechtelijk Statuut van de Sportbeoefenaar*, andermaal onder leiding van prof. R. Blanpain werd een tweede boek uitgegeven over hetzelfde onderwerp, met de bedoeling het eerste aan te vullen. Na een eerste bijdrage van G. Claus over de doping-bestrijding komt in dit boek een belangrijke studie voor van M. Boes over de invloed van het Europees recht op het statuut van de sportbeoefenaar in België, waarop een uitgebreide reeks vragen volgt met het passende antwoord.

De staking en de bezetting van bedrijven vormt een kapittel van het sociaal recht dat volop in beweging is. Het was dan ook ten zeerste toe te juichen dat M. Rigaux aan de Antwerpse Universiteit een proefschrift verdedigde dat gepubliceerd werd onder de titel *Staking en Bezetting naar Belgisch Recht*.

Na een verslag over de historische en statistische gegevens betreffende het behandelde onderwerp stelt de auteur een onderzoek in naar de juridische grondslagen van de staking zowel in de privé sector als in de publieke sector.

Voor de privé sector aanvaardt de schrijver dat er naar Belgisch recht een subjectief stakingsrecht bestaat, waarvan hij de verschillende modaliteiten aanwijst. Wat de publieke sector betreft komt de auteur tot besluit dat ingevolge vakbondsactie en collectief overleg er een stakingsvrijheid bestaat.

Welke gevolgen nu zal de werkstaking hebben op de individuele arbeidsverhouding? Verbreking, feitelijke of wettelijke schorsing van de arbeidsovereenkomst, sancties tegen ongeoorloofde werkstakingen, betaling van het loon gedurende de stakingsperiode, verhouding tussen stakers en werkwillige werknemers. Bij deze besprekingen worden talrijke belangrijke problemen uitgediept, zoals de vredesplicht, de verzoening en de spontane stakingsacties.

Het tweede gedeelte van het werk is voorbehouden aan de bezetting van bedrijven. De verhouding tussen bedrijfsbezetting en werkstaking wordt nagegaan alsook de juridische aspecten van de bedrijfsbezetting volgens Belgische

wetgeving, rechtspraak en rechtsleer.

Hierbij komen ter sprake de betekenis van de tussenkomst der vakbondafgevaardigden, van de ondernemingsraad en de taak van de rechter. De ondergronden waarop gesteund werd om de bedrijfsbezetting te rechtvaardigen geven aanleiding tot kritische beschouwingen.

Het proefschrift is in vlotte stijl geschreven en het moet ten zeerste gewaardeerd worden dat dit onderwerp door de auteur gekozen werd, omdat het een van de meest beweeglijke en ook van de belangrijkste problemen vormt die thans in het sociaal recht voorkomen.

Door de wet van 4 augustus 1978 werden verschillende maatregelen getroffen om de oneerlijke tussenkomst van koppelbazen in de bouwnijverheid uit te schakelen en de uitvoering van de sociale verplichtingen van de aannemers te verzekeren. Het middel daartoe aangewend door de wetgever was de registratie van de aannemers, waardoor de controle over hun activiteit vlot zoû kunnen geschieden.

Marc Senelle heeft in het Administratief Lexicon een commentaar over deze wet gepubliceerd, waarin hij de soms vrij ingewikkelde tekst op gelukkige wijze interpreteert.

Wat de registratie is, op wie de wet toepasselijk is, welke de aard is van de verbintenissen die worden aangegaan, welke personen als aannemer kunnen geregistreerd worden, de aanvraag tot registratie en de schrapping ervan, de verplichtingen van de geregistreerde aannemer, alle formaliteiten die bij de verschillende handelingen vereist zijn, de maatregelen om de betaling van de sociale zekerheidsbijdragen te waarborgen, de wijzigingen aan de wet van 14 juli 1976 betreffende de overheidsopdrachten voor aanname van werken, leveringen en diensten, het wordt alles grondig besproken en met voorbeelden toegelicht.

Als algemeen besluit van zijn werk verklaart de auteur dat de nieuwe maatregelen opgenomen in de wet naar zijn mening niet strikt noodzakelijk waren. Indien de staat een degelijke controle op de bouwplaatsen zou uitgevoerd hebben, met passende sancties ingeval van vaststelling van misbruiken, zou de plaag van de koppelbazen uitgeroeid zijn of had zij zelfs kunnen voorkomen worden. Het in werking gebracht stelsel bezorgt echter aan de staat substantiële fiscale voordelen, die de wet geïnspireerd hebben.

Een voortreffelijk tractaat voor het Administratief Lexicon.

In deze tijd vervangen de collectieve arbeidsovereenkomsten in grote mate de wetgeving op het gebied van het sociaal recht. De moeilijkheid bestaat erin de teksten van deze collectieve arbeidsovereenkomsten zonder veel moeite te kunnen vinden. Het secretariaat van de Nationale Arbeidsraad heeft nu het gelukkig initiatief genomen deze collectieve arbeidsovereenkomsten, gesloten tussen 1971 en 1979, te verzamelen in een handige uitgave, die uiterst welkom zal zijn bij alle beoefenaars van het sociaal recht.

Europees en internationaal recht

In 1975 publiceerde prof. Marcel Storme, met de medewerking van Pierre Marc Maresceau een boek getiteld *Europese Rechtspleging en Rechtspraak*. Als ondertitel vermeldde het werk dat het bedoelde te zijn een *Handleiding over de Rechtsbescherming voor het Europese Hof van Justitie en voor de Nationale Rechtscolleges*.

Dit boek waarvan wij destijds de grote verdiensten heb-

ben in het licht gesteld heeft een bijzonder succes gekend, daar het een uitstekende inleiding vormde in het Europees recht en op uiterst bevattelijke wijze de hoofdlijnen beschreef die dit nieuwe recht beheersen.

Het was dan ook te verwachten dat de uitgave spoedig door een tweede druk zou gevolgd worden. Daarbij komt dat de rechtspraak van het Hof van Justitie te Luxemburg en ook van de nationale rechtbanken der E.E.G.-staten onafgebroken zorgen voor een geleidelijke evolutie van het Europees recht en de nieuwe gegevens ervan op de voet moeten worden gevolgd.

In zijn woord vooraf bij de tweede uitgave onderstreept prof. Storme dat het Europees recht in overwegende mate geboetseerd wordt door het werk van de Europese rechter. Deze rechtspraak moet dus uitgediept en verklaard worden en de grote lijnen moeten er uitgelicht worden als de pijlers waarop de nieuwe Europese rechtsorde gebouwd wordt.

In het eerste deel van het werk wordt de organisatie van het Hof van Justitie geschetst en het verloop van de procedure.

Het tweede deel behandelt de rechtsbescherming voor het Hof, nl. de wettigheidscontrole op de handelingen van Raad en Commissie, het beroep tot nietig-verklaring, de aansprakelijkheidsgeschillen en de prejudiciële beslissingen, die zulk een grote betekenis hebben voor de ontwikkeling van het communautair recht.

Het derde deel is volledig gewijd aan de studie van het begrip der directe werking bij verdragsvoorschriften en gemeenschapshandelingen, die een essentiële voorwaarde uitmaakt voor de groei van het Europees recht.

Tenslotte wordt in het laatste hoofdstuk de rechtsbescherming door de nationale rechtbanken bestudeerd, met een beknopt doch volledig overzicht van de betwistingen aangaande de toepassing van internationale verdragen door de nationale rechtscollages. Naast de stelling die desaan gaande in de verschillende landen van de gemeenschap wordt aangenomen, wordt de toestand weergegeven zoals hij zich in België heeft ontwikkeld, waar, op grond van een thans vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie volstreekte voorrang van verdragsbepalingen op de wet, zelfs van latere datum, wordt aanvaard.

Achter elk hoofdstuk staat een uitvoerige bibliografie. Het werk van Storme en Maresceau zal, ondanks zijn elementair karakter, een betrouwbaar houvast bieden voor ieder die zich waagt op het gladde ijs van het Europees Recht.

Onder de bezielende leiding van prof. dr. Bart De Schutter, hoogleraar in het internationaal recht en rector van de Vrije Universiteit te Brussel, is door het Centrum voor Internationaal Strafrecht van deze universiteit een verzamelwerk gepubliceerd: *De Bestrafing van Inbreuken tegen het Oorlogs- en het Humanitair Recht*, met als ondertitel *Enkele Kritische Terugblikken*.

Het is voorzeker voor velen een verrassing wanneer zij door de pers op de hoogte worden gesteld van het feit dat er in verschillende landen thans, 35 jaar na het einde van de tweede wereldoorlog, nog steeds processen gevoerd worden tegen oorlogsmisdadigers. En men vraagt zich af op welke gronden deze gedingen thans nog steunen, of er al dan niet voor oorlogsmisdaden een verjaring bestaat en welke de juridische grondslag is voor deze nog steeds durende repressie.

Op deze vragen wordt op objectieve en streng weten-

schappelijke wijze een antwoord gegeven in de opstellen die in dit boek zijn verzameld.

Dr. Chris Van den Weyngaert schreef een algemene inleiding met de nodige historische gegevens betreffende de vervolging van oorlogsmisdadigers. Zij schreef ook een hoofdstuk aangaande de uitleveringsproblemen voor oorlogsmisdadigers, waarover zij breedvoeriger handelt in haar hierna besproken proefschrift.

Verder wordt uiteengezet hoe de bestraffing van inbreuken tegen het oorlogs- en het humanitair recht geschied is in Duitsland, in Frankrijk en in België.

Deze teksten zijn van de hand van André Beirlaen terwijl Staf Dockx een historisch overzicht schreef van de pogingen tot oprichting van een internationaal strafhof en de grondlijnen hiervan uitstippelde.

Uit het geheel van dit belangrijk werk blijkt wel dat de bestraffing van inbreuken tegen het oorlogs- en het humanitair recht door toedoen van de nationale rechtsmechanismen mislukt is.

Tot besluit van de onderzoeken die in dit werk gepubliceerd werden moet men wel het ontgoochelend besluit trekken dat het oprichten van een internationaal strafrechtelijk orgaan stukgelopen is op de principiële verdeeldheid van de staten over de vraag of al dan niet een vorm van internationale strafrechtspraak in het leven moet worden geroepen.

Nochtans is er geen reden om te wanhopen voor een gunstige evolutie. Wanneer een aantal staten de moed zouden opbrengen een beslissende doorbraak te forceren beschikken zij over alle technische gegevens en over een degelijk uitgebouwd werkmodel.

Moge dit boek bijdragen tot de verwezenlijking van het op te richten internationaal strafrechtelijk orgaan.

Een waardevol proefschrift werd geschreven door K. Wellens over het onderwerp *Internationale Reglementering van Transnationale Ondernemingen*. Het is een doorwrochte studie over een uiterst complex probleem dat in de laatste jaren zeer gewichtig is geworden. Meestal worden de problemen betreffende de transnationale corporaties uitsluitend benaderd vanuit socio-economisch standpunt. Het is de bedoeling van de auteur deze problematiek meer van uit juridisch standpunt te bestuderen en de veelzijdige en ingewikkelde vraagstukken naar de sfeer van het volkenrecht toe te verruimen. Het was voorzeker een zeer zware taak, die door schrijver op uitstekende wijze werd vervuld.

In het werk worden de verschillende pogingen nagegaan waardoor getracht werd aan de multinationale ondernemingen een nationale of regionale reglementering op te leggen. De auteur is de mening toegedaan dat enkel een juridische normering in V.N.-verband een oplossing kan brengen. Het doel dat nagestreefd dient te worden is het opstellen van een internationale gedragscode, waarvan Wellens de grondslagen onderzoekt.

Wij vinden in dit proefschrift een uitvoerige schets van het streven dat moet leiden tot deze internationale gedragscode. De documentatie die hierbij verwerkt werd is zeer uitgebreid en de auteur heeft zich aanzienlijke opzoekingen getroost om zijn stellingen te adstrueren.

Al noemt de schrijver zijn beschouwingen en conclusies slechts voorlopig, toch vormen zij een stevige basis voor de oplossing van de soms zeer moeilijke problematiek in verband met de reglementering van transnationale onderne-

mingen.

Al zijn de grote lijnen van het jong Europees recht wel grotendeels door de juristen bekend, toch is de meerderheid onder hen zich niet steeds ten volle bewust van de weerslag ervan op het praktisch rechtsleven.

De Belgische Vereniging voor Europees recht heeft zich dan ook ten doel gesteld werkgroepen te organiseren en universitaire lessencyclussen in te richten om de invloed van het Europees recht op het praktisch rechtsleven te bestuderen. Dergelijk colloquium werd georganiseerd aan de Antwerpse universiteit onder leiding van prof. P. Eeckman, en de lessen die gegeven werden over dit onderwerp door vooraanstaande specialisten, werden thans door het departement der rechten, uitgegeven in een lijvig boek, getiteld *Europees Recht en praktijk*. Door de kwaliteit van de medewerkers en de diepe wetenschappelijke geest die uit de bijdragen blijkt, is dit werk geworden tot een onontbeerlijke bron voor de kennis en de praktische toepassing van het Europees recht.

Twaalf bijdragen werden in dit boek gepubliceerd. Het zou onbegonnen werk zijn ze hier samen te vatten, wij kunnen enkel de onderwerpen vermelden die door de verschillende lesgevers werden behandeld.

Zo vinden wij in dit boek de hiernavolgende studiën: J. Mertens de Wilmars, De hoofdstemmen van de communautaire rechtspraak; J.H.H. Bourgeois, De samenwerking tussen het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en de nationale rechter: de prejudiciële verwijzing en de rechtsbescherming; J.A. Van Damme, De mededingingsproblematiek in de E.E.G. — Het kartelbeleid; P. Eeckman, Misbruik van machtspositie en concentratie in het communautaire recht; L. De Gryse, De tenuitvoerlegging van het Europees mededingingsbeleid. Rol van de nationale rechter bij de handhaving van het communautair mededingingsrecht; W. Van Gerven, Marktverdeling binnen de E.E.G. en ten aanzien van derde landen door middel van industriële eigendomsrechten; Fr. Herbert, Vrij verkeer van personen, vestigingsrecht en vrije dienstverlening; R. Blanpain, Recente ontwikkeling in de Europese Economische Gemeenschap en het nationaal arbeidsrecht; W. Calewaert, Naar een Europees Strafrecht?; M. Rozie, De strafrechtelijke verantwoordelijkheid en bescherming van ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschap; E. Krings, Overzicht van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in verband met de toepassing van het Executieverdrag van 27 september 1968; W. De Clercq, Monetaire samenwerking in Europa.

Het was een prestigieus programma, waaraan de beste kenners van het Europees recht in ons land hebben medegewerkt. Elk van de lesgevers heeft een probleem dat hem bijzonder vertrouwd is behandeld, en zowel op het gebied van het economisch recht als op dat van het sociaal recht en zelfs van het strafrecht, werden referaten gehouden.

Het geheel vormt een wetenschappelijke bijdrage van zeer hoog gehalte. Men kan zich voor de juristen die geconfronteerd worden met problemen van communautair recht, geen betere inleiding denken.

Een van de beste proefschriften die in het vorig gerechtelijk jaar verschenen is dat van Chris. Van den Weyngaert *De Uitleveringsexceptie voor Politieke Misdrijven*. De ondertitel van het werk vat uitstekend de bedoeling ervan

samen. *De Delikate Balans van de Bescherming van de Rechten van het Individu tegenover de Internationale Openbare Orde.*

Het is in ons land een traditioneel beginsel dat voor politieke misdrijven asielrecht aan de daders wordt toegestaan en dat zij gerechtigd zijn de uitleveringsexceptie op te werpen wanneer deze uitlevering gevraagd wordt. België is steeds een van de landen geweest waarin dit principe ongeschonden werd gehandhaafd.

In de laatste jaren zijn echter de feitelijke omstandigheden in grote mate veranderd, tengevolge van de daden van internationaal terrorisme die zo menigvuldig worden gepleegd. De vraag dient te worden gesteld of dergelijke terreurdaden nog langer als politieke misdrijven kunnen beschouwd worden. Is het niet geboden aan terroristen asiel te weigeren of het te beperken? De belangen van het individu komen hier op schrille wijze in tegenstelling met de vereisten van de internationale openbare orde.

Deze zo belangrijke en zo actuele vraag wordt in het proefschrift van dr. Van den Weyngaert behandeld op grond van een zo uitvoerige documentatie, dat zij bewondering afdwingt.

In een historische analyse tekent de auteur de evolutie van het asielrecht en het uitleveringsrecht in verschillende landen en onderstreept dat in de Belgische wet van 1 oktober 1833, voor het eerst in de wereld, de officiële formulering voorkomt van de uitleveringsexceptie voor politieke misdrijven. In de laatste jaren ontwikkelden zich twee tendensen, de ene tot beperking van het politiek asiel en de andere tot verruiming ervan. Tengevolge van de uitbreiding op internationaal vlak van de rechtssector der rechten van de mens, heeft geleidelijk het individu een gewichtiger plaats gaan innemen in het internationaal recht en werden zekere beperkingen opgelegd aan de macht van de soevereine staten. Schrijfster situeert nu de hedendaagse problematiek waarin gezocht wordt naar een evenwicht tussen de bescherming van het individu, die geboden wordt door de rechten van de mens en van de andere kant de internationale openbare orde, die zozeer geschaad wordt door de menigvuldige daden van terrorisme die in de laatste tijden zijn voorgekomen.

Er worden dan twee afzonderlijke hoofdstukken gewijd het ene aan de politieke delinkwenten en het andere aan het politiek delict. De positie van de delinkwent wordt toegelicht in verband met het uitleveringsrecht, het asielrecht en het vluchtelingenrecht. Wat het politiek delict betreft wordt gewezen op de rekbaarheid van het begrip en de verschillende opvatting ervan enerzijds in de Angel-saksische praktijk en anderzijds in de Europese.

Afzonderlijk ontwikkelt dr. Van den Weyngaert de uitzonderingen op het uitleveringsverbod voor politieke misdrijven en de interpretatie ervan voor de attentatsclausule, de genocide, de oorlogsmisdrijven en het internationaal terrorisme. Al de beschouwingen die hierbij ontwikkeld worden zijn gebaseerd op een zeer uitvoerige rechtsleer en rechtspraak.

Van groot belang en bijzonder origineel is het hoofdstuk over de uitleveringsexceptie voor politieke misdrijven in de Belgische praktijk. Van den Weyngaert heeft de gelegenheid gehad, door een bijzondere toelating van het Ministerie van Justitie, alle dossiers te onderzoeken van de gevallen waarin in België uitlevering werd geweigerd of toegekend, zodat wij hier voor het eerst een volledige behandeling vinden van de toepassing van het uitleveringsrecht in

ons land, waarbij zo dikwijls tegenstrijdigheden zijn voorgekomen tussen de gerechtelijke adviezen en de administratieve beslissingen.

Tot slot van haar onderzoek komt de schrijfster tot het besluit dat van de ene kant het individu op onvoldoende wijze door de uitleveringsexceptie beschermd wordt, terwijl van de andere kant de internationale openbare orde in het gedrang wordt gebracht doordat de persoon wiens uitlevering wordt geweigerd, voor zeer ernstige misdrijven meestal straffeloos blijft.

De positie van de opgeëiste persoon zou kunnen verbeterd worden wanneer hem een uitleveringsprocedure zou worden erkend die in haar gerechtelijke fase het karakter zou hebben van een tegensprekelijke beslissing, waartegen de normale rechtsmiddelen zouden kunnen worden aangevend. Wanneer de gerechtelijke beslissing negatief is zou zij een bindende kracht moeten hebben ten aanzien van de administratieve beslissing, zodat er een gerechtelijk veto zou bestaan. Indien de gerechtelijke beslissing positief is zou de overheid de mogelijkheid dienen te behouden de uitlevering te weigeren.

Er wordt ook onderstreept dat het een fundamentele vereiste is dat het aanwenden van een rechtsmiddel de uitvoering van het uitleveringsdecreet zou dienen op te schorten.

Als algemeen besluit van haar zo uitgebreid en zo grondig onderzoek stelt dr. Van den Weyngaert dat het politiek of niet-politiek karakter van de te beoordelen feiten niet langer bevredigend is en dat de klemtoon hoofdzakelijk dient verschoven te worden naar de dader zelf. Indien zou blijken dat de uitlevering de dader aan een onrechtvaardiger rechtspleging of aan wraakzuchtige maatregelen van zijn politieke vijanden zou kunnen blootstellen, dient de uitlevering stellig te worden geweigerd. De staat die de uitlevering weigert zou in elk geval de verplichting moeten hebben zelf de dader te vervolgen en te oordelen, volgens het beginsel «aut dedere, aut judicare».

De auteur spreekt de wens uit dat voor de beslissingsvorming de medewerking van internationale rechtbanken zou mogelijk zijn, waardoor gemakkelijker in concreto de verantwoordelijkheid van het individu tegenover die van de staat zou kunnen worden afgewogen.

Een uitvoerige bibliografie die wel twintig bladzijden beslaat, vermeldt alle wetenschappelijke geschriften die het vraagstuk der uitleveringsexceptie behandelen, waarop nog een lijst volgt van de geciteerde beslissingen uit verschillende landen, en een lijst van verdragen, ontwerp-verdragen en resoluties.

In zijn geheel vormt dit proefschrift een kostbare bijdrage betreffende het behandelde onderwerp, met een overvloed van documentatie, die op zeer originele wijze verwerkt wordt, en die het boek maakt tot één van de beste en volledigste die over dit onderwerp in internationaal verband tot stand kwamen. De grote actualiteit van het behandelde onderwerp geeft aan het werk een nog grotere betekenis.

Voor de kijkers naar de TV uitzendingen is Guido Naets een zeer bekende figuur. Sedert vele jaren brengt hij regelmatig verslag uit over alle gebeurtenissen die verband houden met de eenmaking van Europa. Men luistert gaarne naar hem, omdat hij beschikt over een degelijk uiteenzettingsvermogen en omdat hij de kennis die hij heeft weten te vergaren door jaren studie en enorme ervaring, op vlotte en begrijpelijke wijze weet mee te delen.

Deze uitstekende TV-journalist heeft thans een boek uitgegeven getiteld *Europa A B C*, waarin de stof is samengevat van de vele TV uitzendingen van de auteur.

Guido Naets is een overtuigd Europeër en hij legt er zich hartstochtelijk op toe bij te dragen tot de eenmaking van Europa. Hij is er echter van overtuigd dat dit een werk van lange adem is, dat oneindig veel hinderpalen op de weg naar de eenheid dienen te worden opgeruimd, dat het reactionair nationalisme in verschillende staten zo diep geworteld zit dat het haast niet uit te roeien is, maar dat ondanks alles, stap voor stap, het uiteindelijk doel steeds dichterbij benaderd wordt.

In het thans verschenen boek, waarvoor de heer Leo Tindemans een kernachtige voorrede schreef, onderzoekt Guido Naets de ondergronden van de menigvuldige problemen die met de eenmaking van Europa verband houden. Hij legt hierbij een brede kennis en een rijke ervaring aan de dag en de scherpe ontledingen die hij meedeelt zullen veel bijdragen, bij de doorsnee burger, om een objectief begrip tot stand te brengen van de noodzakelijkheid der integratie van onze westerse landen.

Het boek is dan ook zeer aanbevelenswaardige lectuur. Het heeft tevens een bijzonder praktisch nut omdat het tweede deel ervan bestaat uit een alfabetische lijst met de biografie van de belangrijkste personaliteiten die een rol vervuld hebben bij de pogingen tot Europese eenmaking en verder een beknopt woordenboek met de verklaring van de belangrijkste termen die heden ten dage in de politieke literatuur gebruikt worden en uiteindelijk een kalender van al de belangrijke gebeurtenissen die sedert 1947 het lot van Europa bepaald hebben.

Fiscaal en Notarieel recht

Op het gebied van het fiscaal recht moet in de eerste plaats gewezen worden op de nieuwe uitgave van het bekende boek van prof. Jean Van Houtte *Beginselen van het Belgisch Belastingrecht*, waarvan thans een derde druk verscheen. Dit werk van prof. Van Houtte is sedert vele jaren de basis voor de wetenschappelijke studie van het belastingrecht. Zoals het reeds meerdere malen werd onderstreept is het een werk dat uitmunt enerzijds door volledigheid en anderzijds door klare en duidelijke uiteenzetting. De beginselen worden er op eenvoudige en uiterst begrijpelijke wijze uitgestippeld; de betwistingen worden op goede gronden tot oplossing gebracht en overvloedige verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak zorgen voor een overweldigende documentatie.

Sedert de twee vorige uitgaven van dit grote werk zijn vele wijzigingen in het belastingrecht aangebracht. Het is dan ook gelukkig dat de particulieren en de juristen in dit hooggeschat meesterwerk volledig ingelicht worden over de tegenwoordige stand van zaken.

Ook van het zeer bekende werkje van A. Tiberghien *De Belgische belastingen*, waarin in kort bestek een algemeen overzicht wordt gegeven van alle belastingen, die in België van toepassing zijn, is een derde herziene druk verschenen. Deze klare globale synthese van ons fiscaal recht verdient ten volle het succes dat het gekend heeft.

Niet alleen de gewone man, doch ook de jurist, wordt soms duizelig wanneer hij kennis neemt van de voorstellen, besprekingen en parlementaire werkzaamheden die voor doel hebben te komen tot de regionalisering of federalise-

ring van België. Thans is er op het gebied van de wetgeving voorlopig een toestand bereikt, die nog in een grote menigvuldigheid van uitvoeringsbesluiten zal dienen tot werkelijkheid gebracht. De ondergronden van deze oplossing hebben voorzeker groot belang om de hervorming van onze staatsstructuur te begrijpen. Totnogtoe werden echter over dit onderwerp slechts zeldzame wetenschappelijke geschriften uitgegeven en de bronnen die tot de thans bereikte regionalisatie hebben bijgedragen zullen nog terdege onderzocht en bestudeerd dienen te worden.

Eén van de zeldzame geschriften die trachten klaarheid te brengen in de toestand is het boek van G. Barrezeele *Fiscaal Federalisme en de Staatshervorming*.

De auteur heeft zijn onderwerp beperkt tot de voorstellen en besprekingen die over de regionalisatie plaats hadden vóór de periode van het afsluiten van het Egmontpakt in mei 1977. Nu het parlement de reeds zolang gediscussieerde wet op de regionalisatie van het land heeft gestemd, is het boek van Barrezeele grotendeels wellicht achterhaald. Niettemin heeft het belang omdat er vele retroacten die gediend hebben tot de voorbereiding van de wet worden besproken.

De auteur heeft zich ten doel gesteld na te gaan op welke wijze de fiscaliteit zal kunnen gehandhaafd blijven in een geregionaliseerde of gefederaliseerde staatsstructuur.

Het is stellig dat dit probleem één van de grote moeilijkheden is die het gevolg zullen zijn van de staatshervorming en het is voorzeker gelukkig te noemen dat de auteur een uitvoerig onderzoek heeft ingesteld naar de mogelijkheden om te komen tot een aanpassing van de openbare financiën aan de gewestelijke staatsorganisatie.

In een eerste hoofdstuk wordt de functie van de openbare financiën besproken alsook de algemene problematiek van decentralisatie tegenover centralisatie van de openbare financiën. Na een overzicht van de belastingen onderzoekt de schrijver hun regionaliseerbaarheid in algemene zin om dan dit probleem voor België te onderzoeken. De auteur komt tot het besluit dat de kleinere belastingsoorten geen onoverkomelijke moeilijkheden zullen opleveren doch dat de belangrijke belastingen zoals de inkomstenbelasting en de omzetbelasting minder geschikt zijn om geregionaliseerd te worden. De gewestelijke belastingen zullen echter niet volstaan om de gewestelijke uitgaven te dekken, zodat men een beroep zal moeten doen op alternatieve formules van middelenvoorziening, opcentiemen of eventueel nieuwe belastingen. In elk geval besluit de auteur dat regionalisering of federalisering van België talrijke en moeilijke implicaties zal teweeg brengen op economisch vlak, waarmee de politici rekening zullen moeten houden.

Nu het parlementair besluit gevallen is zullen de meningen van de schrijver aan de werkelijkheid kunnen getoetst worden. In elk geval zal men in zijn werk heel wat nuttige documentatie vinden om het stelsel dat in de toekomst in werking zal treden beter te begrijpen.

De praktische toepassing van de bedrijfsvoorheffing stelt regelmatig vrij lastige problemen, waarvoor allerlei opzoekingen en berekeningen vereist zijn.

De Uitgeverij C.E.D. Samsom heeft onlangs een boek uitgegeven getiteld *De bedrijfsvoorheffing*. — *Bepalingen voor het jaar 1980*, samengesteld door P. Leroy, waarin de belanghebbenden alle mogelijke inlichtingen kunnen vinden die hen zullen toelaten op onberispelijke wijze de bedrijfsvoorheffing toe te passen. Velen ondervinden moei-

lijkheden met het berekenen dezer belasting op lonen, vakantiegeld, dertiende maand, opzeggingsvergoedingen, extra-legale pensioenen, uitzonderlijke toelagen en zo meer. Voor elk geval wordt de reglementaire regel uitgestippeld, doch het grote nut van het boek bestaat er in dat ontelbare voorbeelden van berekening worden meegegeeld. De inhoud verstrekt volledige toelichting betreffende de uitvoering van de wettelijke en reglementaire bepalingen op het stuk. Het boek zal voorzeker gretig door talrijke belangstellenden geconsulteerd worden.

De uitgeverij kondigt daarbij aan dat elk jaar de tekst zal worden aangepast aan de nieuwe uit te vaardigen onderrichtingen.

Met bewonderenswaardige vlijt heeft notaris Yves Leleu een nieuwe verzameling doen verschijnen voor het jaar 1978 van de *Steekkaarten van het Notariaat*. Hij heeft eveneens een *zakenregister* van deze steekkaarten gepubliceerd voor de jaren 1970 tot 1978.

Niet alleen de notarissen, doch alle juristen vinden in deze uitgave een waardevol werkinstrument voor hun praktijk. Reeds sedert twintig jaar verschijnen deze steekkaarten, waarin alle belangrijke gerechtelijke beslissingen en juridische studiën worden vermeld betreffende al de vraagstukken waarmede het notariaat dagelijks wordt geconfronteerd. Het bijhouden van dit werk vraagt een geweldige volharding en de groep die deze steekkaarten samenstelt, onder leiding van notaris Yves Leleu verdient de oprechte dankbaarheid niet alleen van heel het notariaat, doch ook van zovele andere juristen, die de behandelde problemen in hun praktijk ontmoeten.

Van het *Fiscaal zakboekje* dat telkenjare wordt uitgegeven door de uitgeverij Kluwer te Antwerpen, is voor het jaar 1980 een nieuw exemplaar verschenen, samengesteld door E.J. De Wolf, J. Rousseaux met als adviseurs A. Tiberghien en J. Dillen.

Voor de toepassing van de fiscale verplichtingen is dit zakboekje onontbeerlijk geworden want men vindt er de zakelijke uiteenzetting in van alle fiscale verplichtingen met alle nuttige tarieven en berekeningen, en een veelheid van gegevens die nu niet meer in de wet dienen opgespoord te worden.

Dit fiscaal zakboekje is onmisbaar voor elke belastingplichtige.

Rechtsgeschiedenis

Het onverwacht overlijden van prof. dr. L. Th. Maes, tengevolge van een smartelijk ongeval, betekent een pijnlijk verlies voor de beoefening der rechtsgeschiedenis en voor de Vlaamse rechtswetenschap.

Prof. Maes was hoogleraar in de rechtsgeschiedenis aan de Universitaire Instelling Antwerpen, waar zijn onderwijs spoedig een groep enthousiaste beoefenaars van deze wetenschapstak had weten te vormen. De geschriften van de betreurde professor zijn menigvuldig. Hij was een specialist in de kennis van het middeleeuwse strafrecht en hij was ook een groot kenner van al wat de geschiedenis van de Grote Raad van Mechelen betreft. Hij legde een geweldige werkkraft aan de dag en naast de grote werken die hij publiceerde schreef hij regelmatig bijdragen voor allerlei tijdschriften, ook op internationaal gebied, en hield hij spreekbeurten in vreemde universiteiten en in allerlei juri-

dische middens.

De nagedachtenis van deze betreurde geleerde zal bestendig blijven door de uitgave, ondernomen door het departement der rechten van de U.I.A., van een boek met rechtshistorische opstellen van prof. L. Th. Maes, dat de titel draagt *Recht heeft vele Significatie*. Wij vinden in de eerste plaats in dit gedenkboek een biografisch artikel over prof. Maes van de hand van prof. J. Gilissen en een artikel van prof. J. Ph. De Smidt uit Leiden, waarin de activiteit van de overledene wordt uiteengezet in verband met de studie van de Grote Raad van Mechelen.

Prof. Maes heeft zich bijzonder ingespannen om de verhoudingen op wetenschappelijk gebied tussen Nederland en België te ontwikkelen en hij was de secretaris voor België van het zo hoogstaand *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*.

De bibliografie van wijlen prof. Maes, die in het boek wordt medegedeeld, bevat niet minder dan 145 nummers, waaruit blijkt hoe uitgebreid zijn wetenschappelijke kennis was en hoe overweldigend zijn publicistische activiteit.

In het boek zijn een reeks studiën van prof. Maes opgenomen betreffende de rechtsgeschiedenis in het algemeen, de Grote Raad van Mechelen, het strafrecht in de middeleeuwen en de moderne tijden en de heksen- en toverijprocessen.

Op al deze gebieden was prof. Maes een deskundige van groot formaat en de keus van de artikelen die in dit gedenkboek gepubliceerd worden mag uiterst gelukkig genoemd worden en geeft een uitstekend beeld van de wetenschappelijke belangstelling van de betreurde overledene.

Het boek zal een blijvend aandenken zijn aan de nagedachtenis van een groot geleerde en een goed mens.

Op het gebied van de rechtsgeschiedenis mogen wij niet vergeten het boek te vermelden van Henri Baillien *Tongeren van Romeinse civitas tot middeleeuwse Stad*. Na een eerste deel over de geschiedenis van de stad en een tweede deel betreffende haar topografische evolutie komt er een derde volledig rechtshistorisch gedeelte, betreffende de instellingen, voornamelijk in de XIIe en XIIIe eeuw. De rechten van de prins-bisschop, de stedelijke instellingen, het juridisch statuut van het O.L.Vrouwekapittel en de overige kerkelijke instellingen en uiteindelijk de stadsvrijheid worden achtereenvolgens behandeld. Het wordingsproces van deze stadsvrijheid was omstreeks 1250 voltrokken en het Schepenhof van Tongeren kreeg het gehele gebied van de vrijheid onder zijn jurisdictie.

Voor wie belang stelt in rechtsgeschiedenis is dit boek interessante en aangename lectuur.

Rechtstaal

Sedert vele jaren hebben talrijke juristen zich ingespannen om het gebruik van een zuivere rechtstaal te verzekeren. Pionierswerk werd op dit gebied verricht door prof. Paul Bellefroid, prof. Julius Obrie, prof. E. Van Dievoet en vele anderen. Al is in de laatste jaren een grote verbetering te bespeuren bij het gebruik van de Nederlandse taal in juridische teksten, is deze vaktal toch nog steeds onbevredigend, sterk beïnvloed door de franstalige traditie en, vooral in de jurisprudentie, nog zeer dikwijls erg dialectisch gekleurd.

J.D.M. Leliard heeft zopas een inspanning gedaan om onze juristen op het gebied van het taalgebruik wegwijst te

maken door de uitgave van zijn boekje getiteld *Het Kleed van Themis*. Het is een merkwaardig geschrift, waarin de auteur, aan de hand van de werken van vooraanstaande taalkundigen, doorslaande beschouwingen ontwikkelt over de waarde van de rechtstaal in het Nederlands taalgebied. In een beknopt bestek worden een grote hoeveelheid wetenswaardigheden medegedeeld, getoetst zowel aan wetenschappelijke geschriften als aan de ervaring uit de praktijk. Telkens wordt doorgedrongen tot de diepste gronden aangaande het taalgebruik in gerechtelijke aangelegenheden. Leliard legt de nadruk op de vereiste dat de rechtstaal, die in onze praktijk gebruikt wordt, niet enkel onberispelijk Nederlands zou zijn, doch ook dat zij verstaanbaar en begrijpelijk zou zijn voor het grootst mogelijk aantal burgers.

Wij vinden dan in het boek een reeks richtlijnen voor de stellers van juridische en bestuurlijke geschriften alsook een bijlage met een overzicht van termen en uitdrukkingen die door de Belgische in het Nederlands schrijvende juristen, vaak ten onrechte of fout gebruikt worden.

Door dit beknopt doch voortreffelijk werkje heeft Leliard aan de Vlaamse juristen een niet genoeg te waarderen dienst bewezen en het ware te hopen dat zij zich nauwkeurig de schat geboden inlichtingen en raadgevingen zouden ten nutte maken.

De lijst van de Vlaamse juridische werken gepubliceerd gedurende het gerechtelijk jaar 1979-1980 is voorzeker lang en tussen de verschenen werken komen een reeks verhandelingen en proefschriften voor die onze Vlaamse rechtsliteratuur de grootste eer aandoen. Toch is er nog heel wat onbesproken gebleven, niet omdat het van minder betekenis zou zijn, doch omdat materiële omstandigheden een werkelijk volledig overzicht onmogelijk maakten. Wat hierboven vermeld of bondig besproken werd stemt ons tot grote vreugde en fierheid en verrijkt in hoge mate ons cultureel patrimonium.

Ridder René VICTOR

Bibliografie, van de Vlaamse rechtsliteratuur verschenen gedurende het gerechtelijk jaar 1979-1980.

Algemene rechtsleer

Broekman Jan M., Mens en mensbeeld van ons recht. Over Recht en Antropologie, Deel I. Antropologie — Leuven, ACCO, 1979, 149 blz.

Van Hoecke M., De interpretatievrijheid van de rechter (met voorwoord van prof. dr. M. Storme) — Antwerpen, Kluwer, 1979, 432 blz.

Burgerlijk recht

Derine R., (onder hoofdredactie van), Het onroerend goed in de praktijk — Antwerpen, Kluwer, 1980 (losbladig).

Vandeputte R., De lotsbestemming van het contract — Brussel, Kon. Academie voor Wetenschappen, 1979, 17 blz.

Pauwels Johan M., Rechten en plichten van gehuwden. Het primair huwelijksstelsel (art. 212-224 B.W.) — (Tweede herwerkte uitgave) — Leuven, ACCO, 1980, 225 blz.

Vanavermaete P., Integratiecontracten in de landbouw. Wet 1 april 1976 — Heule, U.G.A. 1976, 66 blz.

Vandenberghe H., *Kruithof R.*, *Jacobs H.*, *De Gryse L.*, *Herbots J.*, *Van Quickenborne M.*, *De Wilde L.*, *Schuermans L.*,

Onrechtmatige daad. Actuele tendensen — Antwerpen, Kluwer, 1979, 252 blz.

Viaene J., *Lahaye D. e.a.*, Schade evalueren in de praktijk — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1980, 164 blz.

Levie Guy, Sterftetabellen 1968-1972. Het rationeel gebruik der sterftetabellen voor de kapitalisatie van de winstderving van het slachtoffer van een ongeval of zijn rechthebbenden — Brussel, Bruylant, 1979, 217 blz.

Ballon G.L., Dwangsom — Gent, Algemene Praktische Rechtsverzameling, Story-Scientia, 1980, 110 blz.

Weyts Luc, Vennootschappen met echtgenoten — Antwerpen, Kluwer, 1980, 423 blz.

Pauwels J., *Pintens W.*, *Senaeve P.*, *Van Houtte H.*, *Van Langenaeken P.*, Actuele problemen van burgerlijke stand. Internationaal privaatrecht — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1979, 86 blz.

Gerechtelijk recht

Storme M. e.a., Procesrecht vandaag — Antwerpen, Kluwer, 1980, 515 blz.

Storme M., Pleidooi voor een Gents model ter versnelling van de procedure — Gent, eigen beheer, 1979, 4 blz.

Rens J.L., Handboek voor gerechtelijk recht. Bijzondere rechtsplegingen. — Antwerpen, Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, 1979, 246 blz.

Verrycken M., *Van Oosterwijck G.*, *Laenens J.*, *Lambrechts W.*, Taak en bevoegdheid van de vrederechter. — Brussel, CED-Samsom, 1979, 305 blz.

Van Damme Jacques, Over de mysteries van de artikelen 730, 750, 751, 752, 753, 802, 803 en 804 van het Gerechtelijk Wetboek. — Brugge, Conferentie der Jonge Balie, 32 blz.

Mahieu Marc, *Baudrez Jos*, De Belgische advocatuur (met voorwoord van mr. A. De Gryse). — Kuurne, Leieland, 1980, 705 blz.

Van Goethem Herman, Het taalgebruik voor de Vlaamse rechtbanken en de vernederlandsing van het gerecht (1794-1898). — Antwerpen, De Nederlandsche boekhandel, 1980, 94 blz.

Handels- en economisch Recht

Schrans Guy, Rechtsbescherming in het economisch recht (Voordracht gehouden aan de Rijksuniversiteit te Leiden op 5 maart 1979). — Leiden Universitaire pers Zwolle, W.E.J. Tjeenk, Willink, 1979, 37 blz.

Cousy H., *Claassens H.*, (onder leiding van), Verzekering en consument nu (Eerste Leuvense Verzekeringsdagen). — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1980, 197 blz.

Vlerick A.J., *De Clercq G.*, *De Lembre E.*, *Duplat J.L.*, *Henrion R.*, *Van Bael J.W.*, *Vandenberghe G.*, Praktische gids voor beheerders van N.V.'s — Brussel, C.E.D. Samsom, 1980, losbladig.

Braeckmans H., Factoring. Een juridische analyse. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1979, 286 blz.

De Vroede P., De cheque. De postcheque en de reischeque. — Antwerpen, Kluwer, 1979, 133 blz.

Ponet Frans, De overeenkomst van internationaal wegvervoer (C.M.R.) (op grond van internationale rechtspraak 1963-1978). — Antwerpen, European Transport Law, 1979, 484 blz.

De Weerdt Ivo, Taalgebruik in het bedrijfsleven. (Met voorwoord van prof. dr. Herman Deleek). — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1980, 122 blz. (3e herwerkte en volledig bijgewerkte druk).

De rechten van de konsument. — Brussel, Uitgave van de Verbruikersunie, 1979, 191 blz.

Staatsrecht

Anthoon Georges, Onmiddellijke fase van de Staatshervorming. — Brussel, Emile Vandervelde Instituut, 1979, 198 blz.

Ruys Bob, De vaste commissie voor taaltoezicht. Een studie over de controle op de toepassing van de Belgische taalwetgeving.

— Brugge, Die Keure, 1980, 128blz.

Van Eecke H., (met medewerking van *Smout L.*), Dienstplicht. Militaire dienst en dienst uit gewetensbezwaar. Algemene praktische Rechtsverzameling. — Gent, Story-Scientia, 1980, 319blz.

Beyers-Bell Janine, Luyckx Dirk, Mertens Jozef, Kopstukken van de Vlaamse beweging (Biografische studies onder leiding van prof. dr. L. Wils). Jan Van Rijswijk, Adolf Pauwels, Louis Franck. — Standen en Landen LXXV. — Heule, U.G.A., 1978, 380blz.

Peeters F., Het Marxisme-Leninisme. Deel I. — Eigen Uitgave, 327blz.

Strafrecht

Eliaerts Christian, met de medewerking van *Durez Dirk*, Jeugdbescherming. — Brussel, Vrije Universiteit Brussel, 1979, 160blz.

Walgrave Lode, De bescherming voorbij. Ontwerp voor een emanciperende jeugdkriminologie. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 213blz.

Commissie voor de herziening van het Strafwetboek. Verslag over de voornaamste grondslagen voor de hervorming. — Brussel, Ministerie van Justitie, 1979, 137blz.

Screvens Raymond, Bulthé Bruno, Renard André, Geweld in de gevangenis (Nationaal Centrum voor Criminologie). — Antwerpen, Kluwer, 1979, 98blz.

Goethals Johan, Psycho-sociale implicaties van de lange vrijheidsstraf. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 273blz.

Administratief recht

Alen André, Proceashandelingen van en tegen gemeenten. — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1980, 265blz.

Craenen G., Zelfstandige besturen in België en Nederland. (Preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht in België en Nederland, samen met dr. A. Mulder). — Zwolle W.E.J. Tjeenk Willink, 1980, 44blz.

Dhaenens P., O.C.M.W.-Code. — Heule, U.G.A., 1979, losbladig.

Bocken Hubert, Het aansprakelijksrecht als sanctie tegen de verstoring van het leefmilieu (met voorwoord van R. Kruijthof). — Brussel, Bruylant, 1979, 500blz.

Stichting « Leefmilieu », Leefmilieu 80. — Antwerpen, 1980, 87blz.

Kruijthof R., Lambrechts W., Van den Bergh R., Van Havere R., Vrijdags G., Levensmiddelenrecht. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1979, 315blz.

Kinsbergen A., Te weinig aandacht voor de brandweer is spelen met vuur. (Rede uitgesproken ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de provincieraad van Antwerpen). — Antwerpen, Provincieraad, 1979, 116blz.

Nys H. en Prims A., Ziekenhuiswetgeving in een impasse. — Kortrijk-Heule, U.G.A., 1979, 128blz.

Sociaal recht

Chevalier Willy, Deneve Christian, Praktische handleiding voor sociaal recht. — Heule, U.G.A., 1979, 207blz.

Stroobant Maxime en Van Langendonck Jef, Het sociaal recht in de praktijk. — Antwerpen, Kluwer, 1980, losbladig.

Decock J., De sociale zekerheid 1979. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 238blz.

Van Langendonck J., Dillemans R., Declercq R., Matthys J., Van Istendaal F., Frank M., Senaev P., Puelinckx-Coene M., Van Steenberge J., Vanachter O., Dalcq R.O., Simoens D., Raakvlakken tussen sociale zekerheid en strafrecht, fiscaal recht, familierecht, arbeidsrecht, aansprakelijkheidsrecht. — (Instituut voor sociaal recht), Brussel, Larcier, 1979, Eerste deel, 334blz.

Van Langendonck J., Suetens L.P., Levelt-Overmars W., Van

Houtte H., Pauwels J.M., Schutyser K., Dubois B., Steenbergen J., De Corte R., Verougstraete W., Raakvlakken tussen sociale zekerheid en administratief recht, internationaal privaatrecht, personenrecht, economisch recht, procesrecht. — (Instituut voor sociaal recht), Brussel, Larcier, 1979, Tweede deel, 207blz.

Van Langendonck J., De Broeck G., Simoens D., Deprez U., Berghman J. e.a., Crisiswetgeving en sociale zekerheid. Kritische analyse van de sociaalrechtelijke bepalingen uit vier jaar programma-, herstel- en crisiswetten (1976-1979). — Antwerpen, Kluwer, 1980, 375blz.

Blanpain Roger, e.a., De gelijke behandeling van mannen en vrouwen naar Europees en Belgisch recht. (Studiedag van 25 november 1978. — Leuven, Katholieke Universiteit, Instituut voor arbeidsrecht, 1979, 272blz.

Blanpain R. e.a., Sociaalrechtelijk statuut van de sportbeoefenaar (Studiedag van 13 januari 1979). — Leuven, Katholieke Universiteit, Instituut voor Arbeidsrecht, 1979, 55blz.

Rigaux M., Staking en bezetting naar Belgisch recht. — Antwerpen, Kluwer, 1979,

Senelle Marc, De registratie van de aannemer. — Administratief Lexicon, Brugge, Die Keure, 1979, losbladig.

Nationale Arbeidsraad, Verzameling van de Collectieve arbeidsovereenkomsten 1971-1979. — Brussel, Secretariaat van de Nationale Arbeidsraad, 1979, 304blz.

Europees en Internationaal recht

Storme Marcel en Maresceau Marc, Europese rechtspleging en rechtspraak, Handleiding over de rechtsbescherming van het Europese Hof van Justitie en voor de nationale rechtscolleges (Tweede geheel bewerkte en aangevulde uitgave) — Gent, Story-Scientia, 1979, 206blz.

De Schutter Bart, Beirlaen André, Dockx Staf, De Haan Kevin en Van den Wijngaert Chris, De bestraffing van inbreuken tegen het oorlogs- en het humanitair recht. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 231blz.

Wellens K., Internationale reglementering van transnationale ondernemingen. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1979, 333blz.

Eeckman P., Vrijdags G. (Onder leiding van), met medewerking van *Blanpain R., Bourgeois J.H.J., Calewaert W., Declercq W., De Gryse L., Eeckman P., Herbert Fr., Krings E., Mertens de Wilmars J., Rozie M., Van Damme J.A., Van Gerven W.*, Europees Recht en praktijk. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1979, 465blz.

Van den Wijngaert Chris, De uitleveringsexceptie voor politieke misdrijven. De delicate balans van de bescherming van de rechten van het individu tegenover de internationale openbare orde. — Brussel, V.U.B. Centrum voor internationaal strafrecht, 1979, 483blz.

Naets Guido, Europa A.B.C. — Leuven, Davidsfonds, 1979, 209blz.

Fiscaal- en Notarieel Recht

Van Houtte J., Beginselen van het Belgisch belastingrecht (derde geheel opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave). — Gent, Story-Scientia, 1980, 677blz.

Tiberghien A., De Belgische belastingen. — 3e herziene druk. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 101blz.

Barzezele G., Fiscaal federalisme en de Staatshervorming. — Antwerpen, Uitg. De Nederlanden, 1980, 133blz.

Leroy P., De bedrijfsvoorheffing. Bepalingen voor het jaar 1980. — Brussel, C.E.D. Samsom, 1980, 113blz.

Leleu Yves, Steekkaarten van het notariaat 1978. — Komen, Kon. Federatie der Belgische notarissen, 1980, 243blz.

Steekkaarten van het notariaat — Zakenregister 1970-1978. — Komen, Kon. Federatie van Belgische notarissen, 1980, 111blz.

De Wolf E.J., Rousseaux J., (met als adviseurs *Tiberghien A. en Dillen J.*), Fiscaal Zakboekje. — Antwerpen, Kluwer, 1980, 140blz.

Rechtsgeschiedenis

Maes L. Th., Recht heeft vele significatie. Rechtshistorische opstellen van ... — Brussel, C.E.D. Samsom, 1979, 452 blz.

Baillien Henry, Tongeren van Romeinse civitas tot middeleeuwse stad. — Assen, Van Gorcum 1979, 185 blz.

Rechtstaal

Leliard J.D.M., Het kleed van Themis. Beschouwingen over de rechtstaal in het Nederlandse taalgebied (met woord vooraf door mr. Ridder René Victor). — Antwerpen, Maarten Kluwer, 1979, 150 blz.

IN MEMORIAM PROF. WILLY DELVA

Op 7 juli 1980 is prof. W. Delva na een lange en pijnlijke ziekte overleden te Gent.

Hij werd ten grave gedragen te Mariakerke op 11 juli. De kerk bleek veel te klein voor de uitzonderlijk grote opkomst van collega's, vrienden en kennissen. Monseigneur L. Anné sprak de homelie uit, en op het kerkhof werden lijkreden uitgesproken door prof. Senelle, decaan van de Gentse rechtsfaculteit, door de heer W. Calewaert, minister van Nationale Opvoeding, door notaris E. Van Hove, door een studente, afgevaardigde van het V.R.G. en door mr. Frans Baert, stafhouder van de Orde van Advocaten te Gent.

W. Delva was geboren te Blankenberge op 5 december 1921. Hij studeerde aan de R.M.S. te Blankenberge en nadien aan het Rijksatheneum te Brugge. Vanaf 1939 studeerde hij aan de R.U. Gent waar hij op 30 juni 1944 promoveerde tot doctor in de rechten en op 20 december 1944 tot licentiaat in het notariaat. Reeds in 1943 had hij er de graad van licentiaat in de criminologie behaald.

In september 1944 werd hij advocaat te Gent als stagiair van Albert Kluyskens van wie hij na zijn stage jarenlang medewerker bleef. Intussen arbeidde hij aan zijn proefschrift over «Het huwelijksvermogensstelsel van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten». Na de schitterende verdediging van dit proefschrift en de wettelijke voorgeschreven proefles werd hij op 4 november 1952 met eenparigheid van stemmen uitgeroepen tot geaggregeerde voor het hoger onderwijs.

Enkele maanden later in 1953 werd hij tot docent aan de Rijksuniversiteit te Gent benoemd waar hij reeds vanaf 1 januari 1958 wegens uitzonderlijke verdiensten tot gewoon hoogleraar benoemd werd.

Intussen had hij daags na zijn promotie tot geaggregeerde van het hoger onderwijs de openingsrede gehouden over het te ontwerpen nieuw huwelijksvermogensrecht op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent. In 1955-56 en 1956-57 was hij er de voorzitter van.

Al bleef hij nadien tot enkele maanden vóór zijn overlijden advocaat, toch zou zijn functie van hoogleraar meer en meer beslag op zijn nochtans verbazingwekkende werkracht leggen.

Van 1972 tot 1978 was hij decaan van de faculteit der rechtsgeleerdheid te Gent, lid van de raad van beheer en van het vast bureau van de universiteit van 1973 tot 1977, en secretaris van de Academische raad in 1978-1979.

Tot tweemaal toe vervulde hij de vererende opdracht de Francqui-leerstoel te bezetten in 1972-73 aan de K.U. Leuven en, in 1974-75, aan de U.F.S.I.A.

Hij gaf talrijke gastcolleges o.m. te Rijsel, Leiden, Amsterdam, Nijmegen en Tübingen. Hij organiseerde en leidde postuniversitaire lessenreeksen die met grote belangstel-

ling gevolgd werden door magistraten, advocaten, notarissen en bedrijfsjuristen.

In al die jaren schreef hij nagenoeg tachtig bijdragen in tijdschriften en in feestbundels, hoofdzakelijk over burgerlijk recht, inzonderheid het personen- en familierecht, het erfrecht, het huwelijksvermogensrecht, over bouwrecht en over universitair onderwijs.

Hij schreef en herschreef met de grootste nauwgezetheid de handboeken voor zijn colleges.

Een bijzondere zorg besteedde hij aan zijn losbladig Burgerlijk Wetboek, dat vanaf 1970 verscheen in de reeks tweetalige wetboeken die hij had helpen stichten om daarmee de gebreken te bestrijden van wat hij reeds in 1955 in vrij harde woorden bestempelde als «een legislatieve exuberantie», «een vloed van even onbeholpen als onbezonnen geredigeerde wetteksten».

In zijn Thorbecke-college aan de Universiteit te Leiden op 10 maart 1977 zou hij met meer mildheid gewag maken van «het legistieke werk dat niet vlekkeloos afgeleverd wordt». Zulk een wetenschappelijk verantwoord en voor de praktijk hanteerbaar werkinstrument die de volledige wetgeving omvat, achtte hij noodzakelijk. Het was dezelfde bekommernis die zijn grote belangstelling verklaarde voor een degelijke aanpak van de overzichten van rechtspraak vanaf de eerste jaargang van het Tijdschrift voor Privaatrecht in 1964.

Wetenschappelijke arbeid en onderwijs waren voor Willy Delva onafscheidbaar. Het ene moet het andere stimuleren en bevruchten. Hij doceerde gaarne en hij deed het goed. Dat wist hij met die bijzondere bescheiden zelfverzekerdheid die hem kenmerkte. Hij wist dat hij op het verhoog stond voor jonge mensen die behoefte hadden aan informatie. Hij verzorgde deze soms tot een doorgedreven detail. Voor jonge mensen die behoefte hadden aan begeleiding en training in hun vorming tot jurist, wat in de eerste plaats karaktersterkte en een zekere ethische bewogenheid onderstelt. Daarin ging hij voor met het besef dat een hoogleraar in de eerste plaats moet getuigen over wat recht is en wat recht behoort te zijn.

Men zegt dat prof. Delva streng was. Streng was hij zeker voor zichzelf. Bij zijn studenten boezemde hij in ieder geval ontzag in. Maar voor alles was hij de verspersoonlijkte correctie, inzonderheid bij het examineren.

Hij heeft tal van jaren, naar mijn gevoelen te zware examenlast getorst. Weken lang van de ochtend, — heel stipt, — tot de avond. Maar ik meen te weten dat, op geen enkel moment van uur of dag of maand, ook maar één student verschil in beoordeling heeft ondervonden.

Prof. Delva had niet alleen gezag wanneer hij sprak, ook wanneer hij schreef. Dan ook kon hij zich inzetten met een volledig engagement, waarbij hij niet aarzelde, wanneer zulks nodig bleek, zonder ontzag scherpe taal te schrijven.

Herlees bv. zijn kritiek op het sedertdien achterhaalde casusarrest van 14 juni 1963 omtrent de clausule waarbij de vrijheid om te huwen van een bediende beperkt werd. Zulke bewogenheid maakte van hem een boeiende persoonlijkheid. Hij kwam uit voor wat zijn overtuiging was, zelfs al wist hij heel goed dat zij voor sommigen, niet alleen jongeren, wel eens als conservatief zou kunnen overkomen. De specialist in het bouwrecht wist heel goed dat het verbouwen van een bewoond huis dat nooit af is, veel meer vindingrijkheid vergt dan afbraak en nieuwbouw.

Zijn steeds duidelijk uitgesproken overtuiging belette hem echter niet respect op te brengen voor andermans opvatting. Nooit is hij bekrompen geweest, op geen enkel gebied. Ook hierin kwam een edele trek van zijn persoonlijkheid tot uiting. Had hij gezag en kende hij succes, hij gunde het gulhartig aan anderen die het verdienden. Iedere zweem van naijver was hem volkomen vreemd. Integendeel, hij kon aanmoedigen en voortstuwen. Dat hebben de promovendi in wier examencommissie hij zitting had, zijn jonge collega's en zijn confraters aan de balie goed ervaren.

Prof. Delva heeft een aanzienlijke rol gespeeld in de uitbouw van de rechtswetenschap in ons land. Zijn bijdragen, geschreven in een zeer verzorgd Nederlands, werden bestudeerd en geciteerd ook door Franstalige juristen. Hij heeft zich sterk ingespannen om de achterstand van de Nederlandstalige rechtswetenschap in een voorsprong om te zetten. Zijn rol bij de start van de losbladige tweetalige wetboeken is reeds vermeld. Voorts moet melding gemaakt worden voor zijn activiteiten in rechtsgeleerde comités en redactieraden. Hij was medestichter en redactielid van de Algemene Practische Rechtsverzameling en van het Tijdschrift voor Privaatrecht. Ook was hij een trouw lid en preadviseur van de Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht in België en Nederland.

Hij was lid van de Benelux-studiecommissie voor de eenmaking van het recht. Daarin leidde hij de sub-commissie die belast was met het ontwerpen van een eenvormige wet over de aannemingsovereenkomst. Die opdracht heeft hij voltooid. Dat de eindtekst van de memorie van toelichting, waarvoor hij zelf zorg wilde dragen, nog niet klaar kwam is aan zijn ziekte te wijten. Zijn ontwerp zal naar verwachting in de loop van dit jaar aan de drie ministers van Justitie van Benelux kunnen worden aangeboden.

Enkele maanden voor zijn overlijden was hij voorgedragen voor verkiezing tot lid van de Koninklijke Academie voor wetenschappen, letteren en schone kunsten van België.

Niettegenstaande zijn betrokkenheid was prof. Delva een evenwichtig man die het vers van H. Roland Holst van de Schalk beleefde:

«We moeten leren verlokking weerstaan en wat zich ons opdringt, lere' af te weren:
hoe luidt het schreeuwt, wij nemen het niet aan.
Wij moeten ons tot d'oude wijsheid keren:
van haar, hoe door het al te vele, leren
met evenwichtig hart te gaan.»

Zijn sterke persoonlijkheid maakte hem echter niet ongenaakbaar. Voor allen die hulp en genegenheid nodig hadden was hij beschikbaar. Voor zijn vrienden was hij een echte vriend.

Hij kende een rangorde der waarden. Hij doceerde niet alleen het gezinsrecht als zijn lievelingsvak.

In zijn gezin was hij een bonus pater familias waarnaast

de Romeinsrechtelijke naamgenoot een bleek figuur was. Zijn kinderen waren zijn zorg en zijn geluk. En de kreeft kwam op tafel wanneer een kleinkind de familie kwam vergroten.

De vrienden die hem gedurende de laatste maanden bezocht hebben, konden zich afvragen of hij zijn toestand beseftte dan wel of hij het niet te keren onheil trachtte te verbergen voor zijn daarbij aanwezige echtgenote.

Maar een zaak is zeker: weinige mannen werden zo met zorgen omringd door een dappere vrouw, als Willy Delva in zijn ziekte en stervensnood.

Naar zijn vrouw Frieda, die zo in-goed voor hem is geweest en hem zo liefdevol terzijde heeft gestaan gedurende een meer dan dertig jaar gelukkig huwelijk, naar zijn kinderen en kleinkinderen gaan schamele gevoelens van deelneming in hun grote rouw.

Voorzeker al te weinig troost, maar heel veel vriendschap en ook diepe dankbaarheid voor alles wat Willy verwezenlijkt heeft.

Jan RONSE

VOORNAAMSTE WETENSCHAPPELIJKE PUBLIKATIES VAN PROF. W. DELVA

In boekvorm

- *Het huwelijksvermogensstelsel van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten*, Tongeren, 1952, 363 blz.
- *De organieke wetten van het notariaat*, Standaardboekhandel, Antwerpen, 1955, 254 blz.; Story-Scientia, Gent (10e opnieuw uitgave, 1956, 144 blz.).
- *Algemene beginselen van het recht*, Standaardboekhandel, Antwerpen, 1955, 254 blz.; Story-Scientia, Gent (10e opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave, 1975, 367 blz.; 11e uitg. in voorbereiding).
- *Overzicht van het Belgisch burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht*, Story-Scientia, Gent, 368 blz. (2e opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave 1975, 377 blz.; 3e uitgave in voorbereiding).
- *Huwelijksvermogensstelsels — D.I. Het huwelijkscontract — Algemene beginselen*, Algemene Praktische Rechtsverzameling, Larcier, Brussel, 1956, 211 blz.
- *De Belgische Bouwwetgeving*, Standaardboekhandel, Antwerpen, 1958, 398 blz.
- *Personen- en Familierecht*, Standaardboekhandel, Antwerpen, 1959, 272 blz., Story-Scientia, Gent (7e opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave 1978, 555 blz.).
- *Burgerlijk Wetboek, met bijzondere wetten en besluiten* (losbladige editie, met jaarlijkse vervangingen en toevoegingen) D.I. (1970, 600 blz.); D.II (1972, 350 blz., aangevuld in 1975 met 250 blz.); D.III, 100 blz.), Story-Scientia (met G. Baert, A. Heyvaert, J.C. De Preter, J.P. Quintyn).
- *Voorrechten en Hypotheken*, Story-Scientia, 1973, 184 blz. (2e opnieuw bewerkte en aangevulde uitgave, 1977, 197 blz.).
- *Gezinsrecht*, postuniversitaire lessenreeks R.U.G. 1974, met medewerking van W. Delva, H. Vandenbergh, E. Vieujeun, G. Baeteman, H. Casman, J. Pauwels, J. De Gavre, Fr. Rigaux, C. Van Malderen, R. Dierkens en E.A.A. Luyten. Gent, 1975, 439 blz.
- *Het nieuwe Belgische huwelijksvermogensrecht*, postuniversitaire lessenreeks R.U.G. 1977, met medewerking van G. Baeteman, H. Casman, W. Delva, R. Dillemans, A. Heyvaert, L. Raucant, E. Van Hove, P. Watelet en W. Kleyn, Gent, 1978, 530 blz.

Afzonderlijk

- *Abortus provocatus legaliseren?* Informatiecentrum voor ethische problemen, Mechelen, 1976, 12 blz.

- *La légalisation de l'avortement*, Centre d'information pour les problèmes éthiques, Mechelen, 1976, 12blz.
- *De metamorfose van het Belgische civielrecht*, Thorbecke-colleges, Leiden, 1977, 27 blz.

Interview in:

- *Het politieke dier*, Elsevier-Sequoia, Brussel, 1975, blz. 99-119.

Bijdragen en artikelen

- 1 - Het verbreken van de verloving, *R.W.*, 1946-47, 897 e.v.
- 2 - Over het in eigendom verwerven van pastorieën door kerkfabrieken, *R.W.*, 1948-49, 673 e.v.
- 3 - Over het recht op vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot, wanneer de vooroverledene, voor het aangaan van het huwelijk, een testament heeft gemaakt ten voordele van derden, *Tijds. Not.*, 1949, 145 e.v.
- 4 - Naar een nieuw huwelijksvermogensrecht, *R.W.*, 1952-53, 385 e.v.
- 5 - De beperkte bekwaamheid van de van goederen gescheiden vrouw om over haar roerend goed te beschikken, *Tijds. Not.*, 1954, 209 e.v.
- 6 - Het beroepsgeheim naar Belgisch recht, *Het Gemenebest*, Den Haag, 1955, 174 e.v.
- 7 - De la preuve de la propriété des biens mobiliers dans la séparation de biens, *R.C.J.B.*, 1955, 132 e.v.
- 8 - En nog over de hervorming van ons huwelijksvermogensrecht, *R.W.*, 1954-55, 1233 e.v.
- 9 - Over de juridische natuur van de bruidschat-huwelijksgift, *Tijds. Not.*, 1955, 209 e.v.
- 10 - De l'interprétation du contrat de mariage de séparation de biens avec communauté d'acquêts, *Ann. Not. Enr.*, 1956, 37 e.v.
- 11 - Over de natuur en de karakteristieken van het huwelijkscontract, *R.W.*, 1955-56, 1065 e.v.
- 12 - Over de publiciteit van het huwelijkscontract, *Tijdschrift Not.*, 1956, 209 e.v.
- 13 - De wetsontwerpen Lilar — Les projets de loi Lilar, Congres der notarissen van België, Oostende 16-20 juni 1957.
- 14 - De hervorming van de universitaire rechtsstudiën, *Omnia Fraterne*, 1957, nr. juni.
- 15 - Wisseloplossingen voor wie willen huwen met een contract van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten, *Tijds. Not.*, 1957, 209 e.v.
- 16 - De hervorming van de studiën die toegang verlenen tot het notariaat, *De Brug*, 1957, 11 e.v.
- 17 - Over de hervorming van de universitaire rechtsstudiën, *De Brug*, 1958, blz. 26 e.v.
- 18 - Zijn schenkingen bij huwelijkscontract verricht én onveranderlijk én onherroepbaar?, *R.W.*, 1957-58, 1517 e.v.
- 19 - De bekwaamheid van de gehuwde vrouw sinds de wet van 30 april 1958, *R.W.*, 1958-59, 313 e.v.
- 20 - Is de man nog wel hoofd van het gezin?, *Tijds. Not.*, 1959, 81 e.v.
- 21 - Een en ander over de gronden tot vernietiging en intrekking van de ontvoogding, *Tijds. Vred.*, 1959, 245 e.v.
- 22 - Het civielrechtelijk statuut van de gehuwde vrouw, *Tijds. voor Politiek*, 1959, 649 e.v.
- 23 - Le statut juridique de la femme mariée, *La revue politique*, 1959, 630 e.v.
- 24 - Die Wirkungen der Ehe im Belgischen Zivilrecht seit dem Gesetz vom 30. April 1958, *Fam. R.Z.: Ehe und Familie, Zeitschrift für das gesamte Familienrecht*, Bielefeld, 1959.
- 25 - De oorzaken van de mislukking van de kandidatuurstudenten aan de universiteit. Standpunt van het hoger onderwijs. Geesteswetenschappelijke studiën, in *Het probleem van de overgang van middelbaar naar hoger onderwijs*, werken uitgegeven door Rectoraat Rijksuniversiteit Gent, 1960, 105 e.v.
- 26 - Beschouwingen over het mislukken van de kandidatuurstudenten aan de universiteit (Geesteswetenschappelijke stu-

- diën), *Kultuurleven*, 1961, 103 e.v.
- 27 - Art. 1421 B.W. en de notariële tucht, *Tijds. Not.*, 1961, 65 e.v.
- 28 - De verplichte ambtsuitoefening bij het opmaken van openbare testamenten en de notariële tucht, *Tijds. Not.*, 1961, 209 e.v.
- 29 - De handelingsbekwaamheid van de van goederen gescheiden vrouw sinds de wetten van 30 april 1958 en 22 juni 1959, *R.W.*, 1961-62, 2101 e.v.
- 30 - *Gezinsrecht*, Uitgegeven door H.I. voor Gezinswetenschappen te Brussel, 1962, 58blz.
- 31 - Prof. Nico Gunzburg, civilist, *R.W.*, 1962-63, 85 e.v.
- 32 - Preadvies over «de bevrijdende verjaring en de vervaltermijnen», voor ver. verg. studie recht, België en Nederland, H. 1961-62, blz. 274 e.v.
- 33 - Het huwelijksvermogensrecht, het erfrecht en de verdeling van de nalatenschap, in het internationaal privaatrecht, Nederlandse bewerking van de rapporten F. Rigaux en R. Deschamps, in «Les régimes matrimoniaux et les successions en droit international privé», Brussel, 1963, blz. 108 e.v.
- 34 - Over de juridische natuur van de tienjarige aansprakelijkheid van architecten en aannemers, in *Album van Goethem*, 1964, blz. 87 e.v.
- 35 - Over de juridische natuur van de tienjarige aansprakelijkheid van architecten en aannemers, *T.P.R.*, 33 e.v.
- 36 - Overzicht van rechtspraak, Personen- en Familierecht, 1960-1963, *T.P.R.*, 1964, blz. 351-481 (tweede deel).
- 37 - Verslag toekenning van de tienjaarlijkse prijs voor de juridische wetenschappen, 3e periode, 1952-1961 (*Staatsblad*).
- 38 - De recrutering van het notariaat, *Tijds. Not.*, 1965, 1-9 en 33-43.
- 39 - Zijn facultatief bedongen huwelijksvoorwaarden geldig?, *R.W.*, 1964-65, 1137 e.v.
- 40 - Winst en verlies bij het invoeren van de wet van 30 april 1958 op de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten, in *Liber Amicorum Prof. Baron L. Fredericq*, 1966, blz. 323 e.v.
- 41 - Over de handelingsbekwaamheid en de bevoegdheid om de huwelijksvermogens te verbinden van echtgenoten van wie één minderjarig is, *Tijds. Not.*, 1966, 1 e.v.
- 42 - Voor een uitbreiding, een centraliseren en moderniseren van de publiciteit betreffende de zakelijke zekerheden, *Tijds. Not.*, 1967, 65 e.v.
- 43 - Is kunnen pleiten een gave? 40 jaar V.R.G., *Themis*, 1968, 18 e.v.
- 44 - Beschouwingen over de burgerrechtelijke bepalingen van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, 40 jaar V.R.G., *Themis*, 1968, 80 e.v.
- 45 - Beschouwingen bij het arrest Laga van de Raad van State, dd. 25 juli 1968, *Tijds. Not.*, 1969, 1 e.v. (met A. Heyvaert).
- 46 - Overzicht van rechtspraak, Huwelijksvermogensrecht 1961-1971, *T.P.R.*, 1972, blz. 419-577 (met G. Baeteman en H. Vlieghe-Casman).
- 47 - Opties voor een moreel verantwoord huwelijksrecht, in *Recht in beweging, opstellen aangeboden aan Prof. Mr. Ridder René Victor*, 1973, blz. 309 e.v.
- 48 - Van een onderhands testament, gedagtekend en ondertekend bovenaan de wilsbeschikking, *Tijds. Not.*, 1973, 129 e.v. (met A. Heyvaert).
- 49 - Het recht en het beroep van landmeter, *Meetkundige-schatter*, 1973, 175 e.v.
- 50 - Le droit et la profession de géomètre expert immobilier, *Géomètre*, 1973, 181 e.v.
- 51 - Het civielrecht, inzonderheid het familierecht, gisteren, vandaag en morgen, *R.W.*, 1973-74, 561 e.v.
- 52 - Honderd jaar burgerlijk recht. Het civielrecht — inzonderheid het familierecht — gisteren, vandaag en morgen, in *De Vlaamse Conferentie der Balie van Gent 1873-1973*, Gent, 1974, blz. 329 e.v.
- 53 - Enkele civielrechtelijke aspecten van contraceptie, sterilisatie en kunstmatige inseminatie, *T.P.R.*, 1974, 473 e.v. (met R.

- Dierkens).
- 54 - N. Gunzburg, De Professor, in *Hedendaagse personaliteiten*, Nico Gunzburg, Rockox Uitgaven, Antwerpen, 1975, blz. 83 e.v.
- 55 - Toespraak, in *Liber Amicorum Prof. Baron Jean Van Houtte*, 1975, blz. XXXIII.
- 56 - Heeft het notarisambt als vrij beroep afgedaan?, in *Liber Amicorum Prof. Baron Jean van Houtte*, 1975, blz. 325 e.v.
- 57 - Het huwelijk, *T.P.R.*, 1975, 5-11.
- 58 - Het aangaan van het huwelijk, *T.P.R.*, 1975, 31-45.
- 59 - De sanctieregeling bij miskenning van de vereisten voor het aangaan van het huwelijk, *T.P.R.*, 1975, 47-53.
- 60 - De ontbinding van het huwelijk door de dood, *T.P.R.*, 1975, 147-157.
- 61 - De wettige afstamming, *T.P.R.*, 1975, 259-267.
- 62 - Ouderlijke verplichtingen en rechten, *T.P.R.*, 1975, 269-287.
- 63 - De ontkenning van vaderschap, *T.P.R.*, 1975, 289-307.
- 64 - De echtscheiding. Een overzicht van het geldende Belgische recht, *Uitg. Wet en recht, bijscholing voor juristen*, Open school van de B.R.T., 1976, blz. 3E-13E.
- 65 - Naar een interprofessionele associatie of interdisciplinaire service-entiteit?, *R.W.*, 1975-76, 2257-2270.
- 66 - Naar een nieuw eigendomsrecht? *Tijds. Not.*, 1976, 161-170.
- 67 - Het Belgisch huwelijksvermogensrecht van morgen, in *Liber*

- Amicorum Mgr. Onclin*, 1976, blz. 281-291.
- 68 - Overzicht van rechtspraak. Personen- en Familierecht 1964-1974, *T.P.R.*, 1976, 329-518 (met G. Baeteman en M. Bax).
- 69 - Het huwelijksvermogensrecht sinds de wet van 14 juli 1976, *Tijdschrift van de Vlaamse Conferentie van gerechtsdeurwaarders*, 1977, 4e jg., extra uitgave, 27 blz.
- 70 - Doelgerichte vermogens: de gezinswoning en het gezinshuisraad door de wet beschermd, *Tijds. Not.*, 1978, 197-210.
- 71 - Speech, in *Towards a justice with a human face*, Kluwer, 1978, 5-8.
- 72 - Le statut juridique du logement familial en droit belge, in *Rapports belges au X-ième Congrès international de droit comparé*, Budapest 1978, E. Bruylant, Brussel, 1978, 93-106.
- 73 - De algemene principes met betrekking tot het secundair huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.*, 1978, 309-330.
- 74 - De veranderbaarheid van het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk, *T.P.R.*, 1978, 331-350.
- 75 - De conventionele huwelijksvermogensstelsels, *T.P.R.*, 1978, 505-528.
- 76 - De contractuele en de gerechtelijke scheiding van goederen, *T.P.R.*, 1978, 529-554.
- 77 - De evaluatie van het nieuwe Belgische huwelijksvermogensrecht, *T.P.R.*, 1978, 623-632.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 26 SEPTEMBER 1979

Voorzitter : de h. Legros

Raadsheer-rapporteur : de h. Bosly

Advocaat-generaal : de h. Ballet

Advocaten : mrs. Saels en Noël

Voorlopige hechtenis — Kamer van inbeschuldigingstelling — Bericht aan raadsman van verdachte.

Het door de griffier overeenkomstig art. 5 van de wet van 20 april 1874 aan de raadsman van de verdachte te geven bericht van plaats, dag en uur van verschijning voor de raadkamer is niet voorgeschreven op straffe van nietigheid.

Het verzuim of de onregelmatigheid ervan kan slechts tot vernietiging van de rechtspleging leiden, indien daardoor de rechten van de verdediging zijn geschaad.

D.

Gelet op het bestreden arrest, op 10 augustus 1979 gewezen door de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Brussel ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 5, derde lid, van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis en van de rechten van de verdediging,

doordat het arrest de beschikking van de raadkamer van 27 juli 1979 bevestigt, waarbij de hechtenis van verdachte gehandhaafd werd,

terwijl eiseres betoogde dat de beschikking van de raadkamer nietig was omdat een van de raadslieden van eiseres, meester N., vóór de dag vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer door de griffier er niet in kennis van was

gesteld dat het dossier gedurende twee dagen op de griffie ter beschikking was gesteld van die raadsman ; die wetsbepaling van openbare orde is en bedoeld is als waarborg voor de naleving van het algemeen rechtsbeginsel inzake de eerbiediging van de rechten van de verdediging ; de raadkamer weliswaar op 26 juli 1979 de zaak verdaagd heeft tot 27 juli 1979 en meester N. per telegram bericht kreeg dat het dossier op de griffie te harer beschikking was gesteld op 26 en 27 juli 1979, zij evenwel dat telegram op 26 juli pas na het sluitingsuur van de griffie ontvangen heeft ; het niet aan de hoven en de rechtbanken staat zich uit te spreken over hetgeen de verdediging met die termijn kan doen, het derhalve niet meer van belang is dat het bepaalde in het laatste lid van dat artikel 5 ten aanzien van de eerste raadsman van verdachte werd nageleefd, aangezien geen enkele wetsbepaling een verdachte verbiedt zoveel raadslieden te nemen als hij wil ; nu het oordeelt dat «tussen 10 en 26 juli 1979 geen enkele onderzoeksverrichting werd bevolen en alleen het psychiatrisch verslag werd neergelegd», het hof zich, zonder dat het daartoe bevoegd was, vooraf uitsprekt over het belang van de verdediging om kennis te nemen van het dossier gedurende de twee dagen die de wet op de voorlopige hechtenis haar toekent en het hof derhalve geenszins mag beoordelen wat de verdediging had kunnen doen indien de wet was nageleefd ; het psychiatrisch verslag ten deze besluit dat verdachte ten tijde van de feiten in een ernstige staat van geestesstoornis verkeerde maar zulks thans niet meer het geval is ; de beschikking en het bevestigend arrest derhalve, door uitspraak te doen over de handhaving van de voorlopige hechtenis van een verdachte, terwijl deze geen afstand had gedaan van de bijstand van een tweede raadsman die reeds in de zaak was opgetreden, de rechten van de verdediging hebben geschonden ;

Overwegende dat het door de griffier overeenkomstig

artikel 5 van de wet van 20 april 1874 aan de raadsman van de verdachte te geven bericht van plaats, dag en uur van verschijning voor de raadkamer niet is voorgeschreven op straffe van nietigheid ;

Overwegende dat het verzuim of de onregelmatigheid ervan slechts tot vernietiging van de rechtspleging kan leiden, indien daardoor de rechten van de verdediging zijn geschaad ;

Overwegende dat het arrest erop wijst «dat het bepaalde in artikel 5 van de wet van 20 april 1874 werd nageleefd ten aanzien van de eerste raadsman van de verdachte, die nog altijd haar verdediging waarneemt; dat meester N. meermalen voor verdachte is opgetreden in verband met haar voorlopige hechtenis en onder meer op 10 juli 1979 voor de kamer van inbeschuldigingstelling; dat tussen 10 en 26 juli 1979 geen enkele onderzoeksverrichting werd bevolen en alleen het psychiatrisch verslag werd neergelegd; dat de raadkamer op 26 juli de behandeling van de zaak heeft verdaagd tot de terechtzitting van 27 juli, op welke zitting de verdachte bijgestaan werd door meester D. in plaats van meester N.; dat meester N. op 26 juli per telegram bevestiging ontving van die verdaging en zij tevens bericht kreeg dat het dossier te harer beschikking stond op de griffie op 26 en 27 juli; dat zij vóór de behandeling van de zaak door de raadkamer over de nodige tijd beschikte om inzage te nemen van het dossier, te overleggen met de verdachte en haar verdediging ongehinderd waar te nemen; dat zij verdachte heeft bijgestaan ter terechtzitting van 27 juli en er conclusie heeft neergelegd» ;

Dat het arrest uit die overwegingen wettelijk heeft afgeleid «dat de verdediging ten deze niet in haar rechten was geschaad» ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;
(...)

NOOT—De verschijning voor de raadkamer bij handhaving van de voorlopige hechtenis

1. Luidens art. 5, derde lid, van de wet van 20 april 1874 geeft de griffier aan de raadsman van de verdachte bij aangetekende brief bericht van dag, uur en plaats vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer als het om de maandelijks handhaving van de voorlopige hechtenis gaat.

Volgens een constante rechtspraak (Cass., 20 maart 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 687; Cass., 25 februari 1975, *Pas.*, 1975, I, 662; Cass., 20 september 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 93) en rechtsleer (R. Hayoit de Termicourt, «De la loi sur la détention préventive», *R.D.P.*, 1924, pp. 306-307; *R.P.D.B.*, Tw. *Détention préventive*, nr. 256; R. Declercq, *Actuele problemen inzake voorlopige hechtenis*, p. 45; R. Declercq, *Strafvordering*, 5e druk, I, pp. 180-181; A. Vandeplas, «Kanttekeningen bij de wet op de voorlopige hechtenis», *R.W.*, 1974-75, 1896, nr. 19), is deze formaliteit niet voorgeschreven op straffe van nietigheid.

2. De raadsman van de verdachte mag ook op een andere wijze (telefonisch, per staatstelegram of per telex) worden verwittigd en deze niet-officiële vorm van berichtgeving is geen reden van nietigheid, tenzij mocht worden aangetoond dat het daaraan te wijten is dat de verdediging van zijn cliënt niet kon worden voorbereid zoals het hoort.

3. Anderzijds moet de griffier alle raadslieden bericht geven die de verdachte gekozen heeft (Cass., 27 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 107). Om te weten welke de raadslieden van de verdachte zijn, zal de griffier rekening

houden met de verklaring afgelegd voor de onderzoeksrechter en met de berichten die de verdachte of de raadslieden zelf achteraf aan de griffier hebben toegestuurd.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 4 DECEMBER 1979

Voorzitter-rapporteur : de h. Châtel

Advocaat-generaal : de h. Tillekaerts

Advocaat : mr. Haus

Oplichting — Leugenachtige verklaringen — Listige kunstgreep.

Hoewel het misdrijf van oplichting niet tot stand kan komen wanneer het afgeven van gelden of andere zaken bedoeld in art. 496 Sw. uitsluitend bewerkstelligd wordt door het aanwenden van een leugenachtige verklaring, is dit nochtans wel het geval wanneer de afgifte het gevolg is van een geheel van feiten waarvan elk slechts een element is van een listige kunstgreep als in dat artikel bedoeld en bijgevolg niet alle kenmerken ervan behoeft te verenigen.

Een geheel van feiten, aan te merken als listige kunstgreep, kan worden opgeleverd o.m. door leugenachtige verklaringen die het misbruik van vertrouwen of van lichtgelovigheid in de zin van art. 496 Sw. uitmaken omdat zij gepaard gaan met een bepaalde hoedanigheid van de dader of met feiten en omstandigheden die deze verklaringen kracht bijzetten.

C.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 april 1979 door het Hof van Beroep te Gent gewezen ;

Overwegende dat het arrest eiser veroordeelt tot een enkele straf, te weten tot zes maanden gevangenis, en een geldboete van 200 fr. of een vervangende gevangenisstraf van twee maanden, uit hoofde van A onwettige uitoefening van de geneeskunde, B oplichting en C onwettige terhandstelling van een geneesmiddel ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 496 van het Strafwetboek,

doordat het arrest overweegt dat het geheel van de gesprekken, handelingen en beloften van de beklaagde te beschouwen is als bedrieglijke manoeuvres, die Rita B. ertoe aanzetten 45.000 fr. te overhandigen en dat eiser wel gesproken heeft over «voodoo» en ook over Filipijnse genezers en over andere suggestieve geneeswijzen om dat bedrag te bekomen,

terwijl eiser bij conclusie had doen gelden dat hij uitsluitend gesprekken gevoerd heeft met het meisje, hetgeen uiteraard geen bedrieglijke «handelingen» uitmaakt, en dat het voor de strafbaarheid in ieder geval vereist is dat bedrieglijke handelingen worden verricht die gekenmerkt zijn door uitwendige feiten en materiële daden zoals onscenering, machinaties enz., en ook dat loutere gezegden zelfs leugenachtig, bedrieglijk, misleidend enz., niet volstaan,

zodat de voormelde motivering van het bestreden arrest die conclusie noch beantwoordt noch weerlegt :

Overwegende dat eiser geconcludeerd had zoals in het middel wordt weergegeven ;

Overwegende dat, hoewel het misdrijf van oplichting niet tot stand kan komen wanneer het afgeven van gelden of andere zaken bedoeld in artikel 496 van het Strafwetboek, uitsluitend bewerkstelligd wordt door het aanwenden van een leugenachtige verklaring, dit nochtans wel het geval is wanneer de afgifte het gevolg is van een geheel van feiten waarvan elk slechts een element is van een listige kunstgreep als in dat artikel bedoeld, en bijgevolg niet alle kenmerken ervan behoeft te verenigen ; dat een geheel van feiten, aan te merken als listige kunstgreep, kan worden opgeleverd onder meer door leugenachtige verklaringen die het misbruik van vertrouwen of van lichtgelovigheid, in de zin van artikel 496 van het Strafwetboek, uitmaken, omdat zij gepaard gaan met een bepaalde hoedanigheid van de dader of met feiten en omstandigheden die deze verklaringen kracht bijzetten ;

Overwegende dat het hof van beroep niet enkel steunt op loutere gezegden van eiser ; dat het, onder meer met de in het middel summier weergegeven redengeving, en meer bepaald met het woord «handelingen», verwijst naar feiten en omstandigheden die eisers verklaringen kracht hebben bijgezet en die eerder in het arrest zijn uiteengezet met betrekking tot de telastlegging A en wel : dat eiser ten aanzien van het slachtoffer van de oplichting «meermaals handelingen stelde die als geneeskundige daden moeten worden beschouwd» ; dat hij haar «zoals bepaalde geneesheren-psychiaters over haar problemen ondervroeg na haar een doek op het hoofd te hebben gelegd 'opdat zij in het donker zou zijn en rustig blijven'», en haar «naar eigen bekentenis, in deze omstandigheden suggereerde dat zij kalm en rustig diende te blijven» ; dat, ten aanzien van een zieke die over haar ziekelijke depressieve toestand klaagt, «deze handelwijze als een geneeskundige therapie dient te worden beschouwd» ; en dat de behandeling door suggestie «als een geneeskundige behandeling te beschouwen is», wat nog meer geldt, wanneer, zoals ten deze, «de behandeling gepaard gaat met een belofte van genezing dank zij het maken van een voodoo-popje of zelfs alleen maar met het praten over voodoo, de Filippijnse genezers of andere suggestieve geneeswijzen» ;

Dat het arrest aldus eisers conclusie zonder schending van artikel 496 van het Strafwetboek beantwoordt ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;
(...)

NOOT—Zie in dezelfde zin : Cass., 4 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 730 ; 20 januari 1969, *Arr. Cass.*, 1969, I, 484 ; 15 maart 1977, *Pas.*, 1977, I, 755.

BOEKEN

W.C. EXTAVOUR, *The Exclusive Economic Zone. A Study of the Evolution and Progressive Development of the International Law of the Sea*, Genève, Institut universitaire de hautes études internationales - Leiden, Sythoff, 1979, XV + 369blz.

Een van de centrale onderwerpen van de Derde Zeerechtconferentie van de Verenigde Naties (UNCLOS III) is ontegenzeggelijk het begrip van de exclusieve economische zone (EEZ). Dit nageen volkomen nieuwe begrip heeft overigens binnen de internationale statengemeenschap heel wat vragen doen rijzen. Een correcte inhoudsbepaling alsmede een aanvaardbare appreciatie van de gevolgen van het invoeren van dergelijke functionele marietiem zone, lijken zo al niet broodnodig dan toch in hoge mate gewenst. Hieraan komt het ter bespreking liggende boek in hoge mate tegemoet.

Het boek van Extavour is ingedeeld in twee delen die resp. de genesis van het concept EEZ en de eigenlijke uitwerking ervan behandelen. Algemeen wordt echter eerst in een inleidend hoofdstuk een beschrijving gegeven van de evolutie van de doctrine en de statenpraktijk inzake de rechtsbevoegdheid van de kuststaat over de adjacente zee. Interessant hierbij is o.m. de beschrijving van de ontwikkeling van het begrip territoriale zee, waarin de auteur vnl. enkele karakteristieke kenmerken van de statenpraktijk (ante 1930) die relevant zijn m.b.t. de EEZ, belicht. Het blijkt aldus dat de rechtsbevoegdheid van de kuststaat over de territoriale zee gebaseerd was op pragmatisme en een vitale noodzaak tot bescherming. De schrijver schetst dan de problemen die gerezen zijn n.a.v. het vaststellen van de breedte van de territoriale zee en het bepalen van het juridisch statuut ervan. Als eenmaal de soevereiniteit van de kuststaat over de territoriale zee is aanvaard, blijkt ook dat aan de problematiek van de breedte vrij vlug een oplossing wordt gegeven. Hierbij aanknopen de auteur de evolutie van de aangrenzende zone. Aan dit begrip, alsmede aan de verhouding ervan t.o.v. de exclusieve visserijzones, besteedt Extavour bijzondere aandacht. Naar zijn oordeel fungeert de aangrenzende zone als een soort van reguleringsmechanisme tussen de rivaliserende eisen van de kuststaten en de internationale gemeenschap. In die optiek kan deze zone als een beknopte prefiguratie van de EEZ worden beschouwd.

Zoals reeds is aangehaald ontleedt de auteur de genesis van het concept EEZ ten volle in deel I. Gespreid over drie hoofdstukken worden achtereenvolgens de statenpraktijk na de Haagse Codificatieconferentie van 1930, de codificaties binnen de Organisatie van de Verenigde Naties alsmede de voornaamste ontwikkelingen binnen het internationale zeerecht na de twee Geneefse conferenties, behandeld. Hieruit blijkt dat de EEZ a.h.w. een synthese is geworden van de tussen 1930 en 1958 uitgewerkte rechtsregimes toepasselijk voor de exclusieve visserijzones en het continentaal plateau. Voornamelijk het plotse opduiken van een aantal multilaterale declaraties m.b.t. het gebruik van de zee, heeft een definitieve stoot gegeven tot de voorbereiding van het ontstaan van de EEZ. Meer bepaald de besprekingen rond de Afro-Aziatische voorstellen zijn hierbij doorslaggevend geweest. Deze multilaterale juridische instrumenten zijn in feite een formele erkenning van een reeds veelvuldig toegepaste praktijk. In die zin betekenen zij ook een eindpunt in de opkomst van de EEZ. De internationale gemeenschap kan nu de politieke ontwikkelingen afsluiten en trachten het concept van de EEZ in een algemeen aanvaardbare vorm te gieten om deze daarna in een geheel van conventionele rechtsregels te transformeren.

Hiermee zijn we aangeland bij deel II van het boek waarin de omschrijving en de uitwerking van het concept EEZ wordt aangepakt. Dit deel bevat vier hoofdstukken. Uiteraard komt dit gedeelte hoofdzakelijk te staan in het licht van de Derde Zeerechtconferentie. Na de gebeurtenissen te hebben geschetst die leidden tot het bijeenroepen van UNCLOS III, met de nadruk op het ontstaan en de ontwikkeling van het concept EEZ in de pre-conferentieperiode (Zeebodemcomité), belicht de auteur de definitie van de EEZ. Hierbij komt hij tot de conclusie dat op basis van de ontwerp teksten van UNCLOS III (in dit geval nog de herziene enkelvoudige onderhandelings tekst) van een precieze definitie geen sprake kan zijn en dat het concept van de EEZ nauw aanleunt bij het Latijnsamerikaanse begrip van de patrimoniale zee.

Vervolgens gaat de schrijver over tot een gedetailleerde behandeling van de juridische inhoud van de voorgestelde rechten en plichten van de kuststaat in de EEZ. Hierbij gaat hij ook dieper in

op de klaarblijkelijke anomalie dat twee verschillende rechtsregimes, nl. dat voor het continentaal plateau en dat voor de EEZ, van toepassing zijn op een zelfde maritieme gebied. Dit onderscheid werd hoofdzakelijk behouden om sommige staten toe te laten hun rechten op het continentaal plateau buiten de 200-mijlenzone te laten behouden.

In een volgend hoofdstuk worden dan de rechten en plichten van de andere staten in de EEZ voor het voetlicht gebracht. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar de rechten van de zgn. *landlocked states*, naar het probleem van de residuele rechten en naar de *sui generis* karakterisering van het statuut van de EEZ. Beschouwingen over de exclusieve visserijzones, de juridische verantwoording van de verschillende eisen voor 200 mijlen zones en de patrimoniale zee, sluiten dit hoofdstuk af.

In zijn algemeen besluit — waarmee zeker kan worden ingestemd — verwoordt de auteur zijn geloof in de uiteindelijke tot standkoming van de EEZ volgens het stramen uitgewerkt op UNCLOS III. Een onomkeerbare evolutie zal de EEZ, zelfs indien de verdragsrechtelijke uitwerking alsnog zou falen, in de wereldgemeenschap invoeren. Uiteraard zal hierbij de statenpraktijk van doorslaggevende betekenis zijn.

De verwachting van de schrijver dat meer en meer staten het concept van de EEZ zullen aankleven, kan hij trouwens reeds bevestigen in een postscriptum dat werd opgesteld na de zomerzitting van UNCLOS III in 1977.

Een uitgebreide bibliografie, samen met een analytische index en met de ontwerpartikelen van de herziene enkelvoudige onderhandelingsstekst over de EEZ en het continentaal plateau in bijlage, dragen zeker bij tot een verhoogde gebruikswaarde van het werk. Dit is ongetwijfeld een boek dat iedere geïnteresseerde in het internationaal zeerecht moeilijk zal kunnen missen.

Dr. E. Somers
R.U.G.

WETGEVING IN KORT BESTEK

Verzorgd door het departement recht U.I.A. Amateuristische kunstbeoefening

Het decreet van 20 februari 1980 houdende de rijkssubsidieregeling van de Nederlandstalige organisaties van amateuristische kunstbeoefening (*B.S.*, 8 mei 1980) beoogt de erkenning en de subsidiëring van Nederlandstalige organisaties die de amateuristische kunstbeoefening organiseren.

De amateuristische kunstbeoefening in de zin van dit decreet is geen toevallig, noch een individueel gebeuren, maar een bewuste activiteit die, niet beroepsmatig, in groepsverband wordt beoefend.

Erkenning en subsidiëring zijn afhankelijk van de naleving van een reeks dwingende regels.

W.L.

Wisselagenten

Door de wet van 3 april 1980 tot wijziging van boek I, titel V (Handelsbeurzen, wisselagenten en makelaars) van het Wetboek van Koophandel (*B.S.*, 25 april 1980) worden vier artikelen betreffende beursreglementering gewijzigd en/of aangevuld.

De eerste wijziging, aangebracht op aandringen van de Europese Commissie, is de opheffing van de nationaliteitsvoorwaarde die door het eerste lid, 1°, van art. 71 wordt opgelegd als een van de voorwaarden om in België toegang te verkrijgen tot het beroep van wisselagent.

Vereist wordt thans dat de kandidaten die zouden willen worden ingeschreven op de lijst van de wisselagenten van een Belgische beurs of achteraan op deze lijst onder de wisselagenten-correspondenten onderdaan zijn, van een der E.E.G.-lid-staten.

De aanpassing was noodzakelijk ten einde ook op dit vlak inhoud te geven aan de verplichtingen geformuleerd in de artt. 3, c (uit de weg ruimen van hinderpalen die het vrij verkeer van personen en diensten tussen de lid-staten belemmeren) en 7 (principieel verbod van discriminatie op grond van de nationaliteit) van het Verdrag van Rome.

Meer in het bijzonder bepaalt art. 52 van dit verdrag dat beperkingen van de vrijheid van vestiging — die onder meer de toegang tot en de uitoefening van anders dan in loondienst verrichte werkzaamheden omvat — voor onderdanen van een lid-staat op het grondgebied van een andere lid-staat tijdens de overgangperiode geleidelijk worden opgeheven.

Hoewel het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap in een arrest van 21 juni 1974 (zaak Reyners) art. 52 rechtstreeks toepasselijk acht sinds het einde van de overgangperiode niettegenstaande er op een bepaald gebied richtlijnen ad hoc ontbreken, en hoewel het communautaire recht volgens rechtspraak en rechtsleer primeert op het nationaal recht, kan een formele aanpassing van de Belgische wet nochtans bijdragen tot de gewenste harmonische communautaire rechtsbedeling. (*Parl. Besch.*, Senaat, 1979, ontwerp van wet, nr. 256/1, MvT, p. 2).

De invoeging van een paragraaf 2 in art. 73 is slechts op een beperkt punt een stap in de richting van aanpassing van de basiswetgeving en het statuut van de wisselagenten aan de gewijzigde omstandigheden. Het is echter verkieslijk een diepgaande wijziging van de Beurswet tot stand te brengen bij de aanpassingen die in de komende jaren ingevolge E.G.-richtlijnen op dat vlak zullen gebeuren (MvT, § 3).

De weglating uit de firmanaam van een wisselagentenvennootschap ten gevolge van terugtrekking of overlijden van een onbeperkt aansprakelijke vennoot, kan nadelen vertonen zowel voor de vennootschap zelf als voor de beurs. Een Belgische wisselagentenvennootschap, die slechts kan worden opgericht in de vorm van een vennootschap onder firma of een vennootschap bij wijze van eenvoudige geldschieting, kan dit nadeel niet — zoals in andere lid-staten — ondervangen door het aannemen van de vorm van een N.V. of P.V.B.A. (vroeger art. 73; nieuw art. 73, § 1).

Thans wordt de mogelijkheid geschapen om in de firmanaam van een wisselagentenvennootschap de naam van een vroeger onbeperkt aansprakelijke vennoot te behouden zonder dat deze laatste nog hoofdelijk en onbeperkt aansprakelijk is voor de verbintenissen van de vennootschap.

Specifieke voorschriften inzake wijzigingsakte en publiciteit beogen een correcte informatie en bescherming van derden.

Bovendien kan de beurscommissie optreden wanneer het behoud van een naam — zelfs zo aan alle door deze nieuwe paragraaf gestelde eisen is voldaan — aanleiding zou kun-

nen geven tot conflicten of misbruiken (artt. 93 en 94; MvT, p. 4; advies RvS, p. 12).

Overeenkomstig de rechtsbeginselen die gelden inzake het gebruik van de familienaam is toestemming van de belanghebbende vereist (art. 73, § 2, eerste lid); problemen in verband met het gebruik ervan, o.m. door derden, zullen beoordeeld moeten worden volgens het gemene recht.

De wijzigingen van de artt. 91 en 101 beogen door de verlichting van de toelatingsvoorwaarden tot respectievelijk de beurscommissie en het comité van de beursnotering, een verjonging te bewerkstelligen in de samenstelling van deze beide organen.

In beide gevallen (art. 91, derde lid, en art. 101, tweede lid) werd het middel gevonden in een verkorting van de periode gedurende welke de betrokken wisselagent recht van notering heeft kunnen uitoefenen.

Enerzijds verhelpt dit de moeilijkheden die men ondervond bij de vervanging van de leden en de systematische uitsluiting van bekwame jonge wisselagenten in de actieve deelname aan het beursbestuur; voor het comité van de beursnotering stelde het probleem zich des te scherper omdat herkiezing van een uittredend lid slechts na een tussentijd van twee jaar mag gebeuren (art. 101, vijfde lid). Anderzijds werd een vermindering van het aantal leden niet wenselijk geacht hetzij wegens het representatief karakter van de commissie, hetzij wegens de aan het comité van beursnotering opgedragen taak (MvT, p. 6 en 8).

Ten slotte diende ook art. 92, tweede lid, te worden aangepast. Door het nauw verband tussen de schorsingsstraf en het recht van notering zou het behoud van het tweede lid zoals thans geredigeerd, geleid hebben tot een ontwrichting van de verhouding tussen kiesgerechtigdheid (een periode van zes jaar waarbinnen geen schorsingsstraf werd opgelopen) en verkiesbaarheid (vijf jaar ononderbroken recht van notering); de verkiesbaarheid wordt nochtans steeds aan strengere regels onderworpen (vgl. de artt. 1, 223 en 224 van de Kieswet). De vermindering tot een periode van drie jaar, waarbinnen geen schorsingsstraf mag worden opgelopen, alvorens kiesgerechtigd te zijn, herstelt het evenwicht.

J.C.

BALIELEVEN

In memoriam mr. Willy Delva

Ter gelegenheid van de begrafenis van prof. mr. Willy Delva op 11 juli 1980 — zie elders in het nummer het artikel van prof. Jan Ronse — werd door mr. Frans Baert als stafhouder van de Orde van Advocaten te Gent de volgende lijkrede uitgesproken:

De juristen en de wetenschapsmensen onder ons nemen afscheid van een uitnemend geleerde, waaraan de rechtswetenschap in Vlaanderen, vooral op het gebied van het burgerlijk recht, zoveel te danken heeft.

Al diegenen die betrokken zijn bij de rechtsfaculteit van de Gentse Alma Mater en de oud-studenten van prof. Delva van de universiteit en andere instellingen, gedenken de leraar, die zoveel jonge juristen een grondige vorming heeft meegegeven, en zoveel anderen op degelijke wijze de beginselen van het recht heeft bijgebracht.

Wij advocaten huldigen met ontroering en fierheid de nagedachtenis van een groot advocaat. Een hard werker, hardnekkige

verdediger van het standpunt en de belangen van zijn cliënten, een geducht en slagvaardig pleiter. Voor zijn cliënten een parate en betrouwbare raadsman, die grondige juridische kennis en vaardigheid paarde aan een schrandere en evenwichtige benadering van de feitelijke situaties die in onze zaken toch het belangrijkste zijn. Mr. Delva stelde dit overigens zelf in de openingsrede die hij op 15 november 1952 voor de Vlaamse Conferentie van de Balie hield over «Een nieuw huwelijksvermogensrecht?»: «Want zoals op elk ander rechtsgebied zijn ook hier de feiten sterker dan het recht.» Onbewust misschien getuigt deze uitspraak van zijn in de eerste plaats menselijke bekommernis en bewogenheid die meer dan welke andere hoedanigheid ook de practizerende jurist siert.

Mr. Delva straalde gezag uit. Maar hij was ook een hartelijk, correct en hulpvaardig confrater. Hij was een der eersten met wie ik, toen ik als jong advocaat mijn eerste stappen aan de balie zette, in contact kwam. Nooit vergeet ik de wijze waarop hij mij en andere jonge confraters uit onze schroom haalde, ons aanmoedigde en ons zelfvertrouwen gaf.

Hij was een fair tegenstrever. Hoe hard ook de debatten waren geweest, onmiddellijk erna sprak hij zijn waardering uit wanneer wij het goed hadden gedaan, ook en vooral zelfs wanneer wij het hem lastig hadden gemaakt.

Belangrijk openingsredenaar van de Vlaamse Conferentie in 1952 was hij er een schitterend voorzitter van 1955 tot 1957. Het was mij gegund onder zijn voorzitterschap de openingsrede te mogen houden — in het bijzonder dank zij de voorzitter is dat een bijzondere prettige ervaring geweest. Als voorzitter van de Vlaamse Conferentie en overtuigd Vlaamsgezinde aarzelde hij niet om openlijk misstanden aan te klagen, in het bijzonder de achteruitstelling van het Nederlands in het gerecht in de toenmalige kolonie.

Mr. Willy Delva was niet alleen een groot advocaat, hij was ook een groot patroon, die vele jonge advocaten heeft opgeleid. Allen dragen zij zijn stempel van degelijkheid, combattiviteit en correctheid met zich om.

Men zegt wel eens dat hij een strenge hoogleraar was. Daar voegt iedereen meteen aan toe: streng doch bijna scrupuleus rechtvaardig. Zij die hem beter kenden wisten dat hij een bijzondere aangename gezelschap kon zijn. Geestig, onderhoudend, de ziel van een gezelschap waarbij hij het blij liet genieten van zijn onderhoudende muzikale talenten. Een trouwe vriend ook, voor wie politieke of ideologische overtuiging de vriendschap nooit in de weg stond, hoe sterk zijn eigen overtuiging ook was.

Een moedig man. Wij hebben met enkele vrienden het voorrecht gehad, nog verleden jaar drie weken in zijn gezelschap te mogen doorbrengen. Hij was reeds ziek. Doch op moeilijke momenten wist hij spanningen te ontladen, verwijfingen te voorkomen, bracht hij opgewektheid waar wrevel of verslagenheid was. Nog groter dan hij was als geleerde of advocaat bleek hij toen te zijn als mens.

Mr. Willy Delva is in deze voorbijgane dertig jaar een van de groten van onze balie geweest. De laatste jaren kwam hij nog zelden, zijn gezondheidstoestand liet het niet meer toe. Toch bleef hij aanwezig, en mede dank zij hem was er een zeer goede verstandhouding tussen de rechtsfaculteit van de Gentse universiteit en de balie.

Het verdriette hem toen hij enkele maanden geleden om gezondheidsredenen zijn weglating moest vragen. Hij wilde in elk geval ere-advocaat blijven.

Wij zullen hem missen: zijn rijzige gestalte, zijn zachte indringende stem, zijn flitsen van humor en wijsheid, zijn oprechte vreugde wanneer hij tussen de confraters mocht zijn.

Wij advocaten zijn hem schatplichtig voor wat wij van hem hebben geleerd. De balie is hem dankbaar voor de luister die hij haar heeft bijgezet.

De Vlaamse rechtswereld kan hem niet genoeg erkentelijk zijn voor het niveau tot hetwelk mede hij haar heeft opgetild.

Onze gedachten gaan naar zijn familie. Zijn echtgenote en kinderen. Vooral voor hen is hij veel te vroeg weggegaan. Veel jaren geleden heeft mr. Delva mij eens gezegd: «Elk kind is ons een zegen geweest.» De grootste zegen in zijn leven was zeker zijn vrouw, die hem tot het laatste ogenblik trouw heeft verzorgd en bijgestaan. Ik moge haar en hun uit mijn eigen naam, en uit naam van de Raad der

Orde en van geheel de balie onze oprechte deelheming aanbieden.
Voor de diepgelovige christen die Willy Delva was, tot afscheid dit vers van Guido Gezelle:

«Laat alles zijn
voorbij, gedaan, verleden
dat afscheid tussen ons
en diepe koven spant;
Laat morgen, avond, al
dat heenmoet henen treden,
laat uw oneindig licht
mij zien, in 't vaderland!»

Orde van Advocaten bij het Hof van Cassatie — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Carlos De Baeck; leden: mrs. Jean Van Ryn, Jean Dassesse, Georges van Hecke en Adolf Houtekier.

Belgische Nationale Orde van Advocaten — Verkiezing van een nieuwe deken en vice-deken

Op vrijdag 20 juni 1980 hadden de verkiezingen plaats van het nieuw Bureau van de Belgische Nationale Orde van Advocaten ter vervanging van mr. Georges Franck, gewezen stafhouder van de balie te Antwerpen, uittredend deken, en mr. Pierre Stas, gewezen stafhouder van de balie te Tongeren, uittredend secretaris.

Overeenkomstig de wet werd er overgegaan tot de verkiezing, voor een mandaat van twee jaar, van de deken van de Nationale Orde die als opdracht heeft de Algemene Raad voor te zitten en de Orde te vertegenwoordigen.

Stafhouder Jean Massaux, uittredend vice-deken en gewezen stafhouder van de balie te Verviers, werd tot deken verkozen, terwijl stafhouder Pierre Stas tot vice-deken werd verkozen.

Voor de mandaten van secretaris werd mr. Marc Delacroix, gewezen lid van de Raad van de Orde van de balie te Brussel, herkozen, en mr. Geert Baert, gewezen lid van de Raad van de Orde van de balie te Gent, verkozen.

Het nieuw bureau treedt in functie op 1 september 1980.

Congres van het Verbond van Belgische Advocaten

Het volgende congres van het Verbond van Belgische Advocaten zal plaatshebben op zaterdag 27 september 1980 te Sint-Niklaas (balie Dendermonde) in het hotel Serwir, Koningin Astridlaan 49.

Het thema van het congres is: «Achterstand in gerechtszaken — Vlotter procesverloop».

Preadvisers zijn: prof. A. Fettweis (universiteit Luik): algemeen verslag; stafhouder M. Duerinck (Dendermonde): strafzaken en verkeerszaken; mr. K. De Trog (Leuven): burgerlijke en handelszaken.

Orde van Advocaten te Antwerpen — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Jos Van Goethem; leden: mrs. Hubert Segers (pro-stafhouder), Frans Mattheessens sr., Wilfried Moeremans, André Debergh, André Van der Donckt, Paul Van Nuffel, Felix Maes, André Goossens, Willy Hendrickx, Frederik Erdman, Leo Dreessen, Piet Van den Bergh, Herman De Winter, Paul Dumez, Jo Stevens en Henri De Ridder.

Orde van Advocaten te Dendermonde — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Luc Wiemeersch; leden: mrs. Maurice Mortier (pro-stafhouder), Gustaaf Deckers, Annie Pauwels, Werner Devos, Robert Jops, Roger Cassiman, Guy Van Hulse, Guy Piret,

Roger De Rouck, Gaston Grysolle, Eric De Schrijver, Herman Heyvaert, Robert Marechal en Willy Ruysinck.

Orde van Advocaten te Ieper — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Marc Mahieu; leden: mrs. Henri d'Udekem d'Acoz, René Delobel, Luc Vanraes, Roger Durieu, Jacques Bogaert en Ivan Snick.

Orde van Advocaten te Kortrijk — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Georges Gheysen; leden: mrs. André Malfait, Carlos Gits, Jacques D'Hulst, Michel Albers, Jozef Vandenbulcke, Alberic Van Eeckhout, Willy Lietaer, Arnold Van Tyghem, Charles Leysen, Alain De Brouwer, Thillo Wyffels, Hans Michiels, Marc Henderickx en Victor Desplenter.

**Orde der Advocaten te Leuven
Samenstelling van de Raad van de Orde**

Stafhouder: mr. Armand Mombaerts

Leden: mrs. Jacques Vermeersch, Paul Vertessen, Karel Hubrechts, Frans De Clerck, Guillaume Reynders, Hugo Carnoy, Ewald Vlassak, Pierre Vandenbergh, Jean-Marie Van Eecke, Elza Ruebens, Kamiel De Trog, Guy Michel, Frank Norman, Marleen Schouteden.

Orde van Advocaten te Tongeren — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Emile Jageneau

Leden: mrs. Pierre Stas, René Rakels, Theo Maesen, Mathieu Driessen, Frans Ver Berne, Jos Crij, Evrard Raskin, Jean Smets, Jules Wirix, Michel Vanbuul, Marc Hanssen, Guido Verschuere, Henri Claessens, Maria Pieters

**Conferentie van de Jonge Balie te Leuven
Samenstelling van het Bestuur en plechtige openingszitting**

Voorzitter: mr. Piet Siffert; uittredend voorzitter: mr. Marleen Schouteden; Ondervoorzitter: mr. Yves Nelissen Grade; Penningmeester: mr. Fabienne Legrand; Sport: mr. Antoon Boyen; Public Relations; mr. Ann Sorbie; Afgevaardigden stagiaires: mrs. Ann Boonen en Jan Hamels.

De plechtige openingszitting wordt gehouden op 4 oktober 1980 te 15 uur in het stadhuis te Leuven.

Conferentie van de Jonge Balie te Brugge — Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Jean-Baptiste Petitat; vice-voorzitter: mr. Colette Gryson; vast-voorzitter: mr. Daniel Vandelacluze; penningmeester: mr. Dirk Floren; redaktie-baliekraker: mr. Frank Batsleer; hulp-secretaris, mr. Rika Slabbinck; leden: mrs. Guido Pyck, Joris Van Kerschaver, Paul Gevaert, Paul Van Hulle, Paul Teerlinck, Paul Tavernier.

Conferentie van de Jonge Balie te Tongeren — Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Jo Smeets

Leden: mrs. Michel Vanbuul, Roger Miguet, Henri Claessens, Philippe Noelmans, Lode Vrancken, Maria Pieters, Frans Timmermans, Marleen Van Doren.

A.I.J.A. — Congres — Philadelphia — 2-6 september 1980

De Internationale Vereniging van Jonge Advocaten is een apolitieke wereldorganisatie, met als doel de belangen van de Jonge Advocaten en van de balies in het algemeen te verdedigen en de onderlinge samenwerking te bevorderen.

Het jaarlijks Congres van de A.I.J.A. heeft dit jaar plaats in Philadelphia, U.S.A. van dinsdag 2 t/m zaterdag 6 september 1980.

De volgende vier thema's worden behandeld:

- 1) «Buitenlandse investeringen in de V.S.»;
- 2) «Recht en computers»;
- 3) «Rechten en verplichtingen voortvloeiend uit concubinaat»;
- 4) «De betrekkingen tussen de veroordeelde en zijn advocaat gedurende de uitvoering van de straf».

De eerste twee onderwerpen zullen o.m. paneeldiscussies omvatten, waaraan vooraanstaande Amerikaanse specialisten hun medewerking verlenen.

Voor het overige worden de onderwerpen in werkgroepen behandeld.

De Commissie «Business Law» zal als onderwerp behandelen: «Bewarende maatregelen voor de recuperatie van commerciële vorderingen».

Ook deze werkzaamheden zijn voor iedere deelnemer toegankelijk. Op het programma staan daarnaast diverse ontvangsten door de American Bar Association en Pennsylvania Bar Association, contactmogelijkheden met advocatenkantoren in Philadelphia en elders in de U.S.A. en een uitstap naar musea in de staat Delaware.

Eveneens bestaat mogelijkheid om vóór het Congres een georganiseerde reis door de V.S. te maken.

De A.I.J.A. wordt dit jaar voorgezeten door mr. Chr. Dieryck van de Balie van Antwerpen. Meer inlichtingen te verkrijgen bij deze laatste; Van Schoonbekestr. 16, 2000 Antwerpen, tel. 031/37.98.96.

In memoriam mr. Leo Maeyens

Op 14 mei 1980 overleed mr. Leo Maeyens, secretaris van de Raad der Orde van Advocaten te Kortrijk, plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk. Met hem verliest de balie te Kortrijk en de advocatuur in het algemeen een uitstekend advocaat en een eminent jurist. Op de begrafenisplechtigheid op dinsdag 20 mei 1980 werd door stafhouder Michel Albers de lijkrede uitgesproken, waaraan het volgende is ontleend:

Ingetogen en verslagen zijn uw confraters hier vandaag bijeen om U een laatste groet te brengen.

Een groet van hoge waardering. Een groet van diepe erkentelijkheid.

Waardering voor U als mens, advocaat en vriend.

Als mens waart U vooreerst Vlaming, uit eerbied en dank aan de Vlaamse bodem en het volk, waaruit U geboren waart.

Uw leven hadt U op twee evenwichtige krachtlijnen uitgebouwd: de ene van de spanning en geestelijke arbeid, de andere van ontspanning, de vrijetijdsbesteding en uw familieleven.

De aan ieder toegemeten tijd was evenredig verdeeld, getimed als met een metronoom, de leuze indachtig «Mens sana in corpore sano».

Uw levenswijze was sober. Uw levensritme tuchtvol geregeld.

Als gewetensvolle echtgenoot en vader leefde U met en tussen de uwen.

Waardering voor U als advocaat en eminent jurist, begaafd met een uitzonderlijk verstand, helder doorzicht en een meesterlijke dialectiek.

Na briljante studies aan de katholieke universiteit te Leuven, promoveerde U er in 1958 tot Doctor in de Rechten met grote onderscheiding.

Voordien had U reeds in 1954 het Baccalaureaat in de Thomistische wijsbegeerte bekomen met onderscheiding en in 1957 de 1e Licentie in de politieke en administratieve wetenschappen met grote onderscheiding.

Toen trok U naar het buitenland en haalde er verschillende onderscheidingen: «Diplôme de droit comparé de l'Université Internationale de Sciences comparées de Luxembourg» in 1958; «Diplôme supérieur de droit comparé de l'Université Internationale de Sciences comparées de Luxembourg» op 17 april 1959; «Diplôme supérieur de droit comparé de l'Association Internationale pour l'Enseignement du droit comparé de Madrid» op 22 april 1961.

En uiteindelijk le «Certificat d'Etudes de l'Association Internationale pour l'Enseignement de droit comparé de Helsinki» in augustus 1962.

Talrijk waren uw publikaties in rechtskundige tijdschriften, vooral in verband met het consulaire en vennootschapsrecht.

Uw laatste bijdrage dagtekent van 1978 in het verzamelwerk bij Kluwer uitgegeven over de PVBA in de praktijk, waar U het hoofdstuk behandelt over «de familiale aspecten van het beheer en het aandelenbezit in de PVBA».

Als eerstejaars stagiair in 1961 ingeschreven bij uw latere associatievennoot mr. Pierre Roose, verraste U uw confraters door reeds in oktober erop volgend de openingsrede van de Conferentie van de Jonge Balie te houden met als onderwerp «Het voorlopig vermogensbeheer of sekwestering van vennootschap».

Heel vlug bereikte U de top van de balie, en de confraters die met U de juridische degen hebben gekruist, weten uw rechtskennis, praktische aanpak van de zaken, keurige taal en uw «Gründlichkeit» te bewonderen.

Uw ernst en rechtschapenheid als advocaat maakte van U een vriend van iedereen, en vlug belandde U in het bestuur van de Conferentie van de Jonge Balie, alwaar U voor het gerechtelijk jaar 1970-71 en 71-72, tot Voorzitter werd verkozen.

Sinds het gerechtelijk jaar 1974-75 maakte U ononderbroken deel uit van de Raad van de Orde, en gedurende de loop van het huidige gerechtelijk jaar werd U tot secretaris benoemd. U aanvaardde deze lastige taak op een eerste verzoek. U beschouwde het als een plicht. Dit ambt hebt U met een ongewone accuraatheid waargenomen, en in mijn persoonlijke naam, en in naam van de leden van de Raad der Orde, wens ik U hiervoor welgemeend dank te zeggen.

Uiteindelijk waardering als vriend. Diegenen onder ons, die het geluk hebben gehad tot uw vriendenkring te behoren, behouden het levendig beeld van een eenvoudige, vriendelijke en innemende verschijning, wars van alle hypocrisie en inhaliërigheid. Met U was de vriendschap echt en hecht.

Voor dit alles, voor alles wat U voor de advocatuur in het algemeen en de balie in het bijzonder hebt gedaan, voor uw vriendschap zeggen wij U ontroerd: dank U.

MEDEDELINGEN

Internationaal - privaatrechtelijke regeling inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed.

Door de senatoren Storme, Egelsemeers en Pede werd onlangs een voorstel van wet houdende internationaal-privaatrechtelijke regeling inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed ingediend (*Parl. Besch., Senaat 1979-1980, nr. 470/1*).

De auteurs zijn van oordeel dat op grond van de huidige evolutie van de rechtspraak en de stand van wetgeving een dringende tussenkomst van de wetgever geboden is.

Wegens het belang en de degelijkheid van dit parlementaire initiatief laten wij hierna de tekst volgen van de toelichtingen en van het wetsvoorstel:

Het Hof van Cassatie heeft bij arrest van 14 december 1978 (*R.W. 1978-1979, 2023*) geoordeeld dat de regel die voortvloeit uit het personeel statuut van een der echtgenoten en die de echtscheiding door onderlinge toestemming toestaat, niet mag wor-

den toegepast wegens het bestaan van de regel van het personeel statuut van de andere echtgenoot, die deze echtscheiding verbiedt.

Deze rechtspraak werd grondig ontleed in de juridische vakpers, zoals blijkt uit de voortreffelijke en kritische analyses van drs. Johan Erauw (R.W., 1978-1979, 2001 e.v.) en van professor François Rigaux (Rev. crit. jur. belge, 1979, 121 e.v.).

Beiden zijn het erover eens dat de rechtspraak in de huidige stand van de wetgeving niet meer kan omgebogen worden zonder tussenkomst van de wetgever.

Men zal zich herinneren dat de wetgever ook in 1960 tussenbeide kwam om een ongewenste ontwikkeling in de rechtspraak op te vangen; doch de wetgever stelde toen slechts een halve oplossing voor (wet van 27 juni 1960 op de toelaatbaarheid van de echtscheiding wanneer één van de echtgenoten een vreemdeling is).

Er moet dan ook dringend klaarheid geschapen worden inzake internationale scheiding van tafel en bed en internationale echtscheiding.

Het is allereerst noodzakelijk een aantal bestaande praktische problemen uit de weg te ruimen. Het onderscheid tussen Belgen en vreemdelingen, tussen de scheiding van tafel en bed en de echtscheiding, tussen de verschillende vormen van scheiding moet op dit niveau opgeheven worden. Op collisioneelrechtelijk vlak moet het onderscheid tussen eiser en verweerder verdwijnen. Er moet een enkelvoudige verwijzing gehanteerd worden. Verdere interpretatieproblemen over de betekenis der begrippen en over de regel t.a.v. apatriden en vluchtelingen moeten vermeden worden.

Een algemene en logische behandeling van de vraagstukken van internationale bevoegdheid, collisioneelregeling, erkenning en tenuitvoerlegging van vreemde uitspraken moet bewerkt worden.

Een nieuwe wettelijke regeling moet rekening houden met de tendenzen die zich in de rechtspraak en de rechtsleer hebben geuit. Ze moeten aansluiten bij het rechtsgevoel van de ter zake geïnformeerden en, waar mogelijk, bij het streven naar eenvoud in de toepassing.

Tegelijk moet een Belgische internationaal-privaatrechtelijke regeling de uiting zijn van het zoeken naar internationale harmonie. Men moet speciaal voor dit onderdeel van de materie van de staat en bekwaamheid van de personen, een zo ruim mogelijke grensoverschrijdende werking nastreven. Een zo ruim mogelijke bestendigheid van het personeel statuut voor een t.a.v. de betrokkenen billijke regeling, moet de leidraad vormen voor een wettelijke regeling.

Zoals boven werd opgemerkt m.b.t. de al decennia lang bestaande praktische problemen, moet in een nieuwe rechtsregeling de discriminatie tussen man en vrouw en die tussen de Belgische en de vreemde huwelijkspartner worden geweerd.

A. De internationale bevoegdheid

Artikel 1. — Algemeen

De internationale bevoegdheid wordt onderscheiden van de interne. Zo wordt het mogelijk uitspraak te doen alleen over de band tussen het echtpaar en België.

Om iedere interpretatie van de «*animus manendi*» bij de betrokkenen te vermijden en om kwalificatieconflicten omzeuggen uit te sluiten, wordt een uitsluitend feitelijk criterium gebruikt om de «woonplaats» aan te geven. Dat geraakt in internationale verdragen en in recente wetgeving ingeburgerd. De interpretatie van de termen «woonplaats» en «verblijfplaats» moet overigens in het licht van de resolutie (72) 1 en bijlage, aangenomen op 18 januari 1972 door de Raad van Europa, in die zin worden gestandaardiseerd.

Het verblijf moet, om in aanmerking te komen, een realiteitskarakter hebben. De in de bepalingen 2° en 3° toegevoegde wachttermijnen zijn een eenvoudige beklemtoning van dat element, nl. een minimum leidraad voor de rechtscolleges.

Artikel 1, 1°

De verblijfplaats van de verweerder is in een internationale context de meest aanvaarde bevoegdheidsgrond. De verwijzing naar de Belgische nationaliteit is een toepassing van de regel uitgedrukt in artikel 15 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1, 2°

Tegenover het forum van de eiser moet men terughoudend zijn. Internationaal wordt de aanmatiging van internationale bevoegdheid op een dergelijke exorbitante grond afgekeurd. In België kon tot vandaag twijfel bestaan over de vraag of de bepalingen voor intern gebruik mochten uitstralen in een internationale context. Alleszins is in artikel 638 Gerechtelijk Wetboek het forum van de eiser aanvaard — onder voorbehoud van wederkerigheid (art. 636 Gerechtelijk Wetboek).

Zwitserland en Portugal kennen het forum van de eiser (voor alle rechtsvergelijkende gegevens, zie L. Palsson, «Marriage and divorce», in vol. III — «Private International Law» — van de «International Encyclopaedia of Comparative Law», Tübingen, 1978, blz. 105 e.v.).

Maar in landen als Nederland en de Scandinavische landen die deze bevoegdheidsgrond aannemen, gebeurt dit met zekere beperkingen, die de ernst van de betrokkenheid met het land moeten verzekeren.

Omdat de vormen van rechterlijk ingrijpen in de huwelijksrelatie de eisende partij als remedie moeten ter beschikking gesteld worden — denkend vooral aan gevallen van verlating van de echtelijke woonst en van het gezin — moet het forum van de eiser als bevoegdheidscriterium openstaan, maar niet zonder controle op de bindingen van het echtpaar met België.

Een voldoende band met ons land uit zich op drie manieren: de echtelijke verblijfplaats, de nationaliteit en een zekere duurzaamheid voorafgaand aan het proces. Vreemdelingen kunnen een echtgenoot-vreemdeling slechts in België dagen in de hypothese dat het huwelijk in België spaak liep en de gedaagde het land verliet. Wanneer één der echtgenoten Belg is wordt het *forum actoris* aanvaardbaar, zelfs indien een echtgenoot — zonder discriminatie t.a.v. de vreemde partner — terugkeert na een huwelijksbreuk in de vreemde. Precies in dit geval, meer dan in het voorgaande, is een korte wachttermijn een rem om de ernst van de nieuwe band met België te verzekeren.

Artikel 1, 3°

Wanneer overeenstemming bestaat tussen de echtgenoten mag gemakkelijk de internationale bevoegdheid aangenomen worden.

Het Belg-zijn van één der partners volstaat.

T.a.v. twee vreemdelingen moeten gevallen van collusie vermeden worden, vooral in gevallen van procedures tussen personen die nooit in België hebben verbleven. Een woonplaatsvereiste — hoe kort ook — lijkt hier raadzaam (zie art. 814 Nederlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering voor een ander voorbeeld van een wachttermijn). Enige terughoudendheid hier kan overigens de incidenties van de toepassing van buitenlands domicilierecht verminderen.

Ook wanneer werd gedagvaard in België zonder dat aan 1° of 2° wordt voldaan, wordt de exceptie van onbevoegdheid verwerkt, doordat de verweerder zich akkoord verklaart, of zonder voorbehoud in de eerste conclusies een verweer ten gronde heeft aangevat. Die uitzondering geldt weer onafgezien de nationaliteit van de eisende huwelijkspartner.

Vandaag bestaat er gezien de vrij strenge wetgeving op de echtscheiding geen reëel risico voor echtscheidingstoerisme in België. De vereiste van een minimum-verbondenheid is hier echter ook van belang omwille van de internationale harmonie: de aanvaardbaarheid van Belgische beslissingen elders, en vooral, de bilaterale benadering van onze bevoegdheidsgronden om de toetsing te verrichten n.a.v. de erkenning van vreemde beslissingen hier te lande (zie verder: ad art. 8, lid 2). Het voornemen om op dat punt symmetrie te bereiken is de beste aansporing om een consequente en rechtvaardige catalogoog van bevoegdheidsgronden op te stellen.

Artikel 2

Personen die van tafel en bed gescheiden zijn ondervinden soms moeilijkheden om elders de omzetting te bekomen.

Aangenomen wordt dat de vroegere gerechtelijke tussenkomst voldoende de banden met België aantoonst.

Artikel 3

Ten eerste verknocht aan de echtscheiding, moeten de nodige maatregelen in de loop van de echtscheiding kunnen genomen worden. Het Europees Verdrag van 27 september 1968 is hier niet van toepassing.

Over de op deze maatregelen toepasselijke wet wordt in deze wet geen uitspraak gedaan.

Artikel 4

Het is noodzakelijk, rekening houdend met de mogelijke hypothesen uit artikel 1, voor deze materies het Gerechtelijk Wetboek aan te vullen.

Artikel 5

Ook hier moet alle verleiding tot een distributieve wettoepassing voorkomen worden. De band met België bestaat. De rechten van de verdediging worden op die manier gerespecteerd.

Artikel 635, 9°, Gerechtelijk Wetboek moet eventueel aangevuld worden omdat daarin allen sprake is van het dagvaarden van vreemdelingen door Belgen of andere vreemdelingen. Terloops moge worden opgemerkt dat de artikelen 2, 3, 4 en 5 ook in het Gerechtelijk Wetboek kunnen ondergebracht worden.

B. De verwijzing

Artikel 6

Omdat de voor de jurisdictie vereiste band van de partijen met België, in geen verband staat met de sociale en culturele inbedding van het huwelijk, volstaat die band niet om de Belgische *lex fori* te betrekken. Een verwijzingsregel moet dus opgesteld worden.

De vormen van scheiding van tafel en bed en alle vormen van echtscheiding worden op dezelfde wijze behandeld.

De verwijzing moet, om consequent te zijn, slaan op de toelaatbaarheid zowel als op de grondvereisten. De tendens uit de rechtspraak van vóór 1960, om met de Belgische grondvereisten of -voorwaarden te cumuleren, mag niet ontstaan. De exceptie van openbare orde zal hier — als altijd overigens — de grenzen stellen: een «onderlinge toestemming» zonder akkoorden moeten worden aangevuld; een scheiding zonder geldig motief moet worden geweerd.

Een onderscheid naar de nationaliteit der partners wordt niet gemaakt evenmin als tussen eiser en verweerder.

Inzake de gevolgen van de scheidingen wordt geen verwijzingsregel gegeven. Een definitie van het begrip «gevolgen» zou noodzakelijk zijn. In de context van een echtscheidingswet zouden problemen aangeraakt worden van de verdeling van de patrimonialia, ouderlijke macht, alimentatie en dies meer. Voor de gevolgen qua staat en bekwaamheid, in beperkte zin, is er anderszins in de rechtspraak de neiging om van de verwijzing naar de nationale wet van de partijen, in bijzondere hypothesen, over te stappen naar de wet die de echtscheiding toeliet. Een wetgevende tussenkomst als de onderhavige, zal daarin niet zonder invloed blijven: de wet die de echtscheiding beheerst zal de personele gevolgen zonder opmerkelijke distorsies regelen. Overigens blijft nu in de verwijzing zelf enig respect over voor de nationale wet.

Een regel aangeven m.b.t. de op de voorlopige maatregelen toe te passen wetten zou er eveneens toe verplichten over de huwelijksgevolgen, de alimentatie, het beschermen van personen en andere politimaatregelen uitspraken te doen. Dat zou te ver voeren en hoeft trouwens niet te worden gedaan.

Ook m.b.t. de herverwijzing wordt geen uitspraak gedaan. De rechtspraak aanvaardt vandaag zonder twijfel de terugwijzing, maar niet de verdere verwijzing. Men heeft soms de neiging om de verwijzing naar een federaal wettenstelsel met de daarin noodzakelijke raadpleging van de interlocale collisieregels als een probleem van verdere verwijzing te aanzien. Om daaromtrent twijfel uit te sluiten, wordt in artikel 6, 2°, direct naar de «plaats» van inburgering en niet naar het «land» van inburgering verwezen.

Artikel 6, 1°

De verwijzing naar de nationaliteit werd in onze nabuurstaten een tijdlang op de helling gezet. De wet van 27 juni 1960 negeerde die factor. Daarover enkele opmerkingen:

a) In de hier gegeven veelzijdige verwijzingsregel moet in de eerste plaats gedacht worden aan de huwelijken tussen twee Belgen, met aanknopings aan het buitenland.

b) T.a.v. vreemdelingen wordt de werking van deze bepalingen — waar nodig — gecorrigeerd door artikel 7.

c) Hier wordt gestreefd naar een grotere internationale erkenbaarheid van de Belgische beslissingen, met als gevolg minder hinkende huwelijken of territoriaal begrensde huwelijken. De «*lex patriae*» is internationaal ruim aanvaard. En de echtgenoot die hier te lande vordert, moet eventueel ook uitvoeren tegen de in het buitenland verblijvende partner.

d) Recentelijk werd opgemerkt dat het fenomeen van de emigratie een minder extreme breuk met het vreemde vaderland te weegbrengt dan tot vóór de zestiger jaren. Grote mobiliteit, gemakkelijk contact met het thuisland en, vandaag de economische onzekerheid, spelen daarin een rol. Zo bekritiseerde Ph. Francescakis de nieuwe Franse wet op de internationale echtscheiding op dit punt («*Le surprenant art. 310 (nouveau) du Code civil sur le divorce international*», in: *Rev. crit. d.i.p.* 1975, 553-594). Geplaatst voor die mobiliteit valt de «*lex patriae*» in gunstige zin op als een standvastige aanknopings.

e) De verwijzing strookt met de oplossing van Cassatie-12 juni 1941 (*Pas.*, 1941, I, 217) en met de traditie waaraan het Hof van Cassatie moet hebben gedacht in de arresten Rossi (zie desbetreffend Erauw, J., o.c., l.c.) en in dat van 14 december 1978.

f) Ook de voorstellen van de Franse specialisten zetten de gemeenschappelijke nationaliteit voorop (zie art. III van het ontwerp Batiffol, *Rev. crit. d.i.p.*, 1970, 830 en art. 2295 van het Burgerlijk Wetboek van het officieel «ontwerp Foyer», *Rev. crit. d.i.p.*, 1970, 843).

g) Het succes van de Franse rechtspraak en rechtsleer was van die aard dat de regel overgenomen werd in Finland, Zweden, Polen, Portugal, Oostenrijk en Nederland.

Artikel 6, 2°

De aanknopingsfactor van de gemeenschappelijke verblijfplaats werd toegepast in de Franse Cassatie-arresten van 17 april 1953 (Rivière) en van 15 maart 1955 (Lewandowski). Hij kent internationaal succes. Hij sluit aan bij het sociaal milieu van de betrokkenen. Bovendien is het een criterium dat aan de echtgenoten gemeen is. In conjunctie met de bevoegdheidsregels als in artikel 1 — en wat dat betreft, ook met nog meer liberale stelsels — leidt het hoofdzakelijk tot de toepassing van de *lex fori*.

De «gewone verblijfplaats» moet een meer duurzaam karakter vertonen dat de verblijfplaats waarop de bevoegdheid steunt. Er moet ook van een werkelijke inschakeling in het maatschappelijk verkeer sprake zijn. De rechtscollages kunnen hier interpretatiemoeilijkheden krijgen, m.n. in de situaties waar een schijnbaar ernstig gemeende migratie nog maar van korte duur is. Om manipulaties te voorkomen, zal de twijfel in het voordeel van de laatste gemeenschappelijke woonplaats moeten opgeheven worden.

Artikel 6, 3°

De verwijzing die onder de wet van 27 juni 1960 de hoofdregel was, blijft van grote betekenis. De excepties in het 1° en 2° zijn nu niet meer discriminatoir.

Artikel 7

Het effect van deze regel is, de rechter in het concrete geval, tussen de eigen wet en de normaal toepasselijke, de gunstigste wet (zoals altijd: binnen de grenzen van de openbare orde) te laten kiezen.

C. De erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidingen van tafel en bed en echtscheidingen

Artikel 8

Het is momenteel niet raadzaam met een nieuwe wet wezenlijk van artikel 570 van het Gerechtelijk Wetboek af te wijken:

— de rechtspraak heeft op dat artikel een vrij sluitend systeem gebouwd;

— er is enige vertrouwdeheid ermee in de praktijk;

— de grote vrijheid heeft voordelen zodat, d.m.v. de vage toetsingsgronden, in concrete storende gevallen de erkenning kan afgebroken worden.

Zonder eigenlijke vernieuwing te brengen kan een wettekst

echter enkele overblijvende leemten aanvullen en tegelijk de praktijk een stuk vooruit helpen.

Daarom sluit artikel 8, 1° lid, eenvoudig aan bij de volle erkenning *de plano*, maar wordt er geaffirmeerd dat de exequatur-rechter, gevraagd over de uitvoerbaarheid te beslissen, geen andere of strengere controle verricht m.b.t. de grond van het oorspronkelijk geschil.

In verband met de veel voorkomende twijfel omtrent mogelijke wetsontduiking wordt duidelijkheid geschapen. De ambtenaren van de burgerlijke stand, de notarissen e.a., zullen appreciëren dat het 2de lid van artikel 8 objectieve toetsingsgronden aanvoert.

Bestond met het land van oorsprong een band, die ten onzent voor het aanvaarden van jurisdictionele bevoegdheid zou volstaan (art. 1), dan mag logischerwijs geen «forum shopping» meer gevreesd worden en zal de verweerder ook geen exorbitante bevoegdheidsaanmatiging in hoofde van de vreemde rechter kunnen doen aanvaarden.

In artikel 8, 2° lid, wordt nu voor de erkenningsleer bevestigd dat t.a.v. Belgen de toepassing van de Belgische wet niet een aspect van onze internationale openbare orde uitmaakt. Dergelijk standpunt is ook het uitgangspunt van het Haags Verdrag m.b.t. de erkenning van echtscheidingen. De gebruikte techniek is ook dezelfde: wanneer wetsontduiking afwezig is, valt alle voorbehoud weg voor de vreemde collisieregeling en voor de uiteindelijk toegepaste wet. Het genoemd verdrag aanvaardt echter bijna iedere bevoegdheid van de oorspronkelijke rechter.

De vlottere erkenning is een stap in de richting van een meer harmonieuze internationale gelding van de staat der personen. Er worden bovendien positieve toetsingscriteria aangeboden tot grotere zekerheid van de betrokkenen en tot groter gemak van de rechters en ambtenaren.

In het concrete geval kan de exceptie van de openbare orde nog werken, b.v. omdat de oorspronkelijke rechter zich een bijzonder slordige of harde tussenkomst veroorloofde.

Op de rechten van de verdediging wordt, overeenkomstig artikel 570 Gerechtelijk Wetboek, verder gelet, maar, zoals de bepaling van artikel 1, 3°, suggereert, worden een aantal mogelijke bezwaren van de verwerende partij verwerkt, doordat deze de bevoegdheid aanvaardde of zich ten gronde verweerde zonder voorbehoud in de eerste conclusies.

D. De slotbepalingen

Artikel 9

Om veranderingsconflicten («conflict mobile») te beperken, wordt in het eerste lid het tijdstip voor de inachtneming van de verwijzingsfactor aangegeven.

Het voordeel van actuele criteria wordt internationaal aangenomen. Dat houdt verband met de aard zelf van een factor als «verblijf» en met de zienswijze van de scheiding als remedie in een bepaalde gezinstoestand.

Het tweede lid van artikel 9 betreft de bevoegdheid. Het is een uiting van afkeer voor vertraging van de procedure. Het effect ervan kan wel zijn dat de partijen de opgelegde wachttermijnen gaan beknijsen. Tot daar toe, indien de verwerende partij zich niet verzet: de inkorting kan nooit meer dan enkele dagen betreffen. De rechter zal de overtreding immers doorgaans snel vaststellen.

Het derde lid van artikel 9 behandelt de uit een «conflict mobile» ontstane overgangsproblemen. Wanneer immers de nieuwe regel een tijdlang zal hebben gegolden, kunnen ten gevolge van de actualiteit van de aanknopings (art. 9), intertemporele problemen ontstaan.

Het doel ervan is een minimum aan eerbiedigende werking te verlenen aan het echtscheidingsstatuut dat, op grond van artikel 6, op een zeker ogenblik in het verleden de rechtstoestand der echtgenoten beheerste.

De toelaatbaarheid van de scheiding of de scheiding van tafel en bed valt niet onder de oude wet. Het is slechts in zoverre de feitelijkheden minder streng gesanctioneerd werden, of in zoverre b.v. strengere vervaltermijnen verbonden waren aan de inroeping

ervan, dat in het oud statuut een bescherming mag gevonden worden. Feitelijke omstandigheden van voortdurende aard (b.v. tien jaar feitelijke scheiding, geestesstoornis enz.) tijdens welke een verandering van de aanknopingsfactor voorkomt, worden uitsluitend onder de nieuwe aanknopings beoordeeld.

Artikel 10

De oplossing hier is liberaal t.o.v. de betrokken personen. Dat mag van een internationale opstelling blijken geven. Omdat immers tussen de echtgenoten nooit een nationaliteitsvoordeel speelt, mag de gelijkstelling gemakkelijk worden gegeven. M.b.t. de wetskeuze is het maar terecht dat hun gesubstitueerd Belgisch personeel statuut gerespecteerd wordt.

Over de bipatride wordt niet gesproken, omdat de rechtsleer daar duidelijk is.

Artikel 11

De oude gedeeltelijke regeling moet opgeheven worden.

Slotbepaling:

De datum van inwerkingtreding wordt niet aangegeven omdat ter zake de gewone regel moet gelden, tenzij men van oordeel zou zijn dat de wet alleen voor toekomstige gedingen zou mogen gelden.

M. Storme

VOORSTEL VAN WET

Art. 1

Voor de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed zijn de Belgische rechters internationaal bevoegd:

1° indien de verweerder zijn verblijfplaats in België heeft of Belg is;

2° indien de eiser sedert één jaar zijn verblijfplaats in België heeft en bovendien ofwel één der echtgenoten Belg is, dan wel de laatste gemeenschappelijke verblijfplaats der echtgenoten in België was;

3° indien, in geval van gemeenschappelijk verzoek van de echtgenoten, of ingeval de verweerder de bevoegdheid niet afwijst, één der echtgenoten Belg is of sedert zes maanden zijn verblijfplaats in België heeft.

Art. 2

Voor de omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding zijn bovendien de Belgische rechters internationaal bevoegd indien de scheiding van tafel en bed in België werd toegestaan.

Art. 3

Wanneer de Belgische rechters internationaal bevoegd zijn voor de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, zijn ze eveneens bevoegd voor dringende en voorlopige maatregelen in de loop van de desbetreffende procedures.

Art. 4

De interne bevoegdheid wordt geregeld overeenkomstig het Gerechtelijk Wetboek. Indien op grond van de artikelen 628, 1°, 630 en 1289 van het Gerechtelijk Wetboek geen rechter territoriaal bevoegd is, is bevoegd de rechter van de woonplaats van de eiser en bij afwezigheid van dergelijke woonplaats, de rechter naar keuze van de eiser.

Art. 5

De rechter die internationaal en intern bevoegd is voor de hoofdvordering is eveneens bevoegd voor de tegenvordering.

Art. 6

De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed worden voor de toelaatbaarheid zowel als voor de grondvereisten beheerst door:

1° de gemeenschappelijke nationale wet van de echtgenoten;

2° subsidiair, de wet van de plaats waar beide echtgenoten hun gewone verblijfplaats hebben;

3° meer subsidiair, de Belgische wet.

Art. 7

Indien het huwelijk ongeldig is volgens de wet aangewezen krachtens artikel 6, 1° of 2°, maar geldig is door de toepassing van de wet van een ander land, en indien het in België als geldig wordt erkend, wordt deze laatste wet toegepast voor de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed.

Art. 8

De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, in het buitenland geakteerd of uitgesproken, wordt overeenkomstig artikel 570 van het Gerechtelijk Wetboek in België erkend en wordt, in voorkomend geval, uitvoerbaar verklaard, evenwel zonder onderzoek van het geschil zelf.

Indien de bevoegdheid van de vreemde overheid of van het vreemde gerecht gegrond was op een criterium gelijkwaardig aan het bepaalde in artikel 1, mag de gegeven beslissing niet strijdig met de openbare orde verklaard worden, uitsluitend op grond van de overweging dat een Belg onderworpen werd aan een andere dan de Belgische wet of dan de overeenkomstig artikel 6 aangewezen wet.

Art. 9

Aan de vereisten van nationaliteit, verblijfplaats en gewone verblijfplaats der partijen moet worden voldaan op het tijdstip van de inleiding van de zaak.

Wordt aan de in artikelen 1 tot en met 3 opgelegde vereisten van nationaliteit of verblijf evenwel voldaan op het tijdstip dat de aanvankelijke niet-naleving ervan wordt opgeworpen of vastgesteld, dan is de rechtbank eveneens bevoegd.

Indien een feit zich voordeed op een ogenblik dat de echtgenoten door toepassing van artikel 6 virtueel beheerst werden door de wet van een ander land dan dat van na de verandering van de aanknopingspunten voor het geschil aangewezen, dan mag dat feit slechts als grond aangevoerd worden indien het ook in die eerste wet op het bedoelde ogenblik een grond was voor echtscheiding of voor scheiding van tafel en bed.

Art. 10

De apatride en de vluchteling wier personeel statuut beheerst wordt door de Belgische wet, worden met de Belgen gelijkgesteld.

Art. 11

De wet van 27 juni 1960 op de toelaatbaarheid van de echtscheiding wanneer tenminste één van de echtgenoten een vreemdeling is, wordt opgeheven.

Ondertekening van het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst

Het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst werd te Rome op 19 juni 1980 tijdens een zitting van de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen door de ministers van Justitie van België, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg en Nederland ondertekend.

Het verdrag wil de rechtszekerheid in het internationale overeenkomstenrecht bevorderen. Het bepaalt dat overeenkomsten worden beheerst door het recht dat partijen hebben gekozen. Voorzover partijen die rechtskeuze niet doen is van toepassing het recht van het land waarmee de overeenkomst het nauwst is verbonden. Ingevolge het verdrag wordt vermoed dat dit het land is waar de partij die de kenmerkende prestatie moet verrichten haar gewone verblijfplaats (of haar hoofdbestuur) heeft.

Het verdrag geeft bijzondere regels voor overeenkomsten betreffende onroerende goederen, vervoerovereenkomsten, door consumenten gesloten overeenkomsten en individuele arbeids-overeenkomsten. De bepalingen over de laatste twee categorieën van overeenkomsten hebben ten doel de bescherming van de consument en van de werknemer in internationale verhoudingen.

Het verdrag treedt in werking nadat het door zeven Staten is bekrachtigd.

Bij de ondertekening voor Nederland heeft minister van Justitie De Ruiter verklaard dat de vraag wanneer het verdrag voor goedkeuring aan het parlement wordt voorgelegd, zal worden beoordeeld in het licht van de uitkomst van te voeren besprekingen over de mogelijkheid, bepaalde bevoegdheden aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen toe te kennen om een eenvormige uitleg van het verdrag te verzekeren.

Bescherming tegen misleidende reclame in Nederland

In Nederland is op 24 juli 1980 een wettelijke regeling voor de

bescherming tegen misleidende reclame (Wet van 6 juni 1980, Staatsblad nr. 304) in werking getreden.

De nieuwe wettelijke regeling komt in het kort hierop neer:

1. Misleidende reclamemededelingen zijn onrechtmatig. Als iemand door zo'n reclamemededeling schade lijdt, is degene aan wiens schuld dit te wijten is, tot schadevergoeding verplicht.

2. Als het tot een rechtzaak komt, vindt op een aantal punten omkering van de bewijslast plaats.

3. De rechter kan niet alleen verbieden een misleidende reclamemededeling openbaar te maken; hij kan ook een rectificatie bevelen.

4. Zo'n verbod of rectificatie kan ook worden gevraagd door organisaties die bepaalde belangen behartigen of ideële doeleinden nastreven.

De regeling heeft betrekking op commerciële reclame. Mededelingen van wereldbeschouwelijke, ideële of politieke aard vallen er niet onder.

De wijze waarop de reclamemededeling openbaar wordt gemaakt, speelt geen rol. Het kan via pers, radio, televisie of in de bioscoop zijn. Ook aankondigingen op verpakkingen, mededelingen die worden omgeroepen in een warenhuis of de aanprijzingen van een marktkoopman kunnen misleidende reclame inhouden waarop de wet van toepassing is.

De wet noemt speciaal tien punten ten aanzien waarvan een reclamemededeling misleidend kan zijn. Die opsomming is echter niet uitputtend. Ook mededelingen over andere, niet genoemde punten kunnen onder de wettelijke regeling vallen.

In de wet worden onder andere genoemd:

— Aard, samenstelling, eigenschappen enz. van het produkt. Van een artikel wordt bijvoorbeeld beweerde dat het met rietsuiker is vervaardigd, terwijl in werkelijkheid glucose is gebruikt.

— Herkomst van het produkt. Als bijvoorbeeld gezegd wordt dat het uit een bepaalde plaats, streek of land komt, moet de consument er op kunnen rekenen dat het ook inderdaad zo is.

— Prijs van het produkt. De reclame mag de consument niet misleiden omtrent de prijs of de manier waarop die berekend wordt. Dus bijvoorbeeld geen aanduidingen als «normale prijs», «winkelwaarde» of «grossiersprijs» wanneer die niet kloppen.

— Onderscheidingen of beoordelingen van het produkt. Zo kan het voorkomen dat in de reclame niet zorgvuldig genoeg wordt omgesprongen met de resultaten van een vergelijkend warenonderzoek in binnen- en buitenland; publikaties van consumentenorganisaties worden daarbij uit hun verband getrokken.

De al vermelde omkering van de bewijslast houdt allereerst in dat degene die verantwoordelijk is voor inhoud of inkleding van de reclamemededeling de juistheid of volledigheid moet bewijzen van de feiten die in de mededeling zijn vervat of daardoor worden gesuggereerd. Dit betekent een verlichting van de bewijslast voor degene die schadevergoeding eist. Hij zal wel moeten bewijzen dat hij door de reclamemededeling schade heeft geleden, maar de bewijslast wat betreft de juistheid of volledigheid van de feiten in de mededeling rust op de adverteerder die zelf de tekst van de mededeling heeft opgesteld of daartoe opdracht gaf en op het advertentiebureau of het reclameadviesbureau dat de opdracht uitvoerde. Van hen mag worden verwacht dat zij in beginsel instaan voor de waarheid van wat zij meedelen. Het zal voor hen ook veel gemakkelijker zijn om de waarheid ervan aan te tonen dan voor de tegenpartij om te bewijzen dat zij onwaar zijn. Overigens gaat het om de juistheid of volledigheid voorzover die in het geschil relevant zijn. Dat wil zeggen: voorzover de juistheid of onvolledigheid van de feiten die in de mededeling vervat zijn of gesuggereerd worden aan de mededeling een misleidend karakter geven.

Deze omkering van de bewijslast geldt niet voorzover die onredelijk zou zijn. De rechter kan dan van de voorgeschreven verdeling van de bewijslast afwijken.

Als de eiser bijvoorbeeld volstaat met te stellen dat hij een mededeling misleidend vindt zonder dat ook maar enigszins toe te lichten kan de rechter van hem eisen dat hij zijn stelling alsnog motiveert alvorens de gedaagde te belasten met het bewijs van bepaalde feiten. De rechter kan ook sterk de indruk hebben gekregen dat eiser de tegenpartij alleen maar wil dwingen bepaalde

bedrijfsgeheimen prijs te geven die voor de eiser van belang kunnen zijn. Ook dan kan de rechter van omkering van de bewijslast afzien.

Ook al zou vaststaan dat de reclamemededeling onjuist of onvolledig was en dat betrokkene daardoor schade heeft geleden, dan kunnen de adverteerder en het advertentie- of reclameadviesbureau die voor schadevergoeding worden aangesproken, zich er op beroepen dat hun geen verwijt treft. Zij zullen dat dan echter moeten aantonen. Ook op dat punt vindt dus omkering van de bewijslast plaats voor degenen die verantwoordelijk zijn voor inhoud of inkleding van de reclamemededeling.

De omkering van de bewijslast wat betreft de juistheid of volledigheid van de feiten geldt in het algemeen niet voor de krant of een ander publiciteitsmedium dat de reclamemededeling ter kennis van het publiek heeft gebracht. Dat zou bijvoorbeeld wel het geval kunnen zijn als het publiciteitsmedium op de samenstelling van de mededeling zo'n invloed heeft gehad dat het verantwoordelijk moet worden geacht voor inhoud of inkleding.

Ook de omkering van de bewijslast wat betreft de schuld geldt in het algemeen niet voor krant of publiciteitsmedium. In een krantenbedrijf bijvoorbeeld waar dagelijks een groot aantal advertenties verwerkt moet worden, is er geen gelegenheid voor intensieve controle op afzonderlijke advertenties.

Dit betekent niet dat de pers en de publiciteitsmedia van iedere aansprakelijkheid ontheven zijn. Als de krant onzorgvuldig is geweest, kan ze daarop worden aangesproken. Degene die schadevergoeding eist, moet dan echter wel bewijzen dat de krant een verwijt treft.

Ook al treft de krant geen verwijt, bijvoorbeeld omdat zij het misleidend karakter van de reclamemededeling niet door kon hebben, dan kan de rechter op vordering van de eisende partij wel aan de krant publicatie van de mededeling verbieden of een rectificatie gelasten. De rechter kan in dat geval de kosten van het geding en van het plaatsen van een rectificatie voor rekening brengen van degene die de vordering heeft ingesteld of de kosten over de eiser en het publiciteitsmedium verdelen. Beide partijen hebben voor die kosten dan verhaal op degene die voor de ontstane schade aansprakelijk is, bijvoorbeeld de adverteerder of het bureau dat de advertentie heeft opgesteld.

Uiteraard kan men de rechter ook vragen aan de adverteerder zelf of het advertentie- of reclameadviesbureau een verbod van een misleidende mededeling op te leggen of een rectificatie te gelasten.

Verbod of rectificatie kan gevraagd worden door degene die tengevolge van de reclamemededeling schade heeft geleden. Dat kan een individuele gebruiker zijn; het kan ook een winkelier of een andere ondernemer zijn die schade lijdt door de misleidende reclame van een concurrent. Die zullen echter niet altijd in staat of bereid zijn om op te treden en er een rechtszaak van te maken. Daarom kent de wet als sluitstuk van de regeling aan bepaalde rechtspersonen eveneens de bevoegdheid toe om een verbod of een rectificatie te eisen. Daardoor wordt daadwerkelijk, doelmatig en alert optreden tegen het verschijnsel van de misleidende reclame mogelijk.

De rechtspersonen waar het hier om gaat, zijn vooreerst die welke de belangen behartigen van personen die een beroep of bedrijf uitoefenen (beroepsorganisaties, ondernemersorganisaties) of van de consument (consumentenorganisaties).

Daarnaast zijn het ook ideële organisaties die kunnen optreden, als de reclamemededeling verband houdt met het doel dat ze nastreven en dat door de mededeling wordt aangetast. Te denken valt bijvoorbeeld aan een advertentie voor een wasmiddel met misleidende gegevens over het fosfaatgehalte, waartegen een milieuorganisatie wil optreden.

De nieuwe wettelijke regeling staat niet in de weg aan het al bestaande systeem van «zelfregulering» in de reclame zoals die bijvoorbeeld door de Reclame Code Commissie (nu omgedoopt in Stichting Reclame Code) en de Raad van orde en tucht voor het advertentiewezen wordt uitgeoefend. Het valt toe te juichen dat men zoveel mogelijk «in eigen kring» tracht het publiek tegen misleiding door reclame te beschermen.

Daarnaast zijn er ook nu al wetbepalingen op grond waarvan in

bepaalde gevallen kan worden opgetreden tegen misleidende reclame. Men denke bijvoorbeeld aan de Warenwet, de Wet op het afbetalingsstelsel 1961, de Handelsnaamwet en de Uitverkoopwet. Verder aan het toezicht op de inhoud van reclameuitzendingen via radio en televisie zoals dat in de Omroepwet geregeld is.

Ten aanzien van de «zelfregulering» en de bestaande wettelijke bepalingen heeft de regeling zoals die op 14 juli 1980 in werking is getreden een aanvullende functie. Ze zal zich in de praktijk beperken tot de ernstige gevallen van misleiding en tot die gevallen die niet op andere wijze zijn aan te pakken.

BERICHTEN

Het Boekhoudrecht: drie jaar ervaring

Onder deze titel organiseert de Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen (BVBJ) op maandag 29 september 1980 te Brussel (Hotel Sheraton) een studiedag waarop de volgende onderwerpen worden behandeld:

Beschouwing van een bedrijfsrevisor bij de toepassing van het boekhoudrecht, vooral i.v.m. de waarderingsregels door dhr. Pierre Berger, bedrijfsrevisor, voorzitter van de Juridische Commissie van de IBR.

Betrekkingen tussen het fiscaalrecht en het boekhoudrecht door dhr. John Kirkpatrick, hoogleraar aan de Université Libre de Bruxelles.

Jaarrekeningen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, door dhr. Jean Van Uytvanck, bedrijfsjurist.

Inlichtingen: BVBJ, Steenweg op Ruisbroek, 75 te 1190 Brussel. Tel: (02)377.28.51.

De Belgische Grondwet van 7 februari 1831 — Studiedagen te Leuven op 6 en 7 februari 1981.

Op zaterdag 7 februari 1981 zal het 150 jaar geleden zijn dat de Belgische Grondwet door het Nationaal Congres werd aangenomen. De Afdeling Publiek Recht, Instituut Constitutioneel Recht van de K.U.Leuven ziet hierin een gelegenheid tot het organiseren, op vrijdag 6 en zaterdag 7 februari 1981, van een ontmoeting van juristen.

Enerzijds zullen de titularissen staatsrecht van de onderscheiden Belgische universiteiten en hun medewerkers, bij die gelegenheid rapporten voordragen over onderwerpen van algemene strekking i.v.m. deze honderdvijftigste verjaardag.

Anderzijds wordt aan alle juristen — magistraten, advocaten, ambtenaren, ... — de gelegenheid geboden mededelingen of vraagpunten in de discussie naar voor te brengen. Tot hen is deze oproep gericht.

Gedacht wordt aan schriftelijke stukken (niet meer dan 20 blz.) die in het verslagboek kunnen worden opgenomen; de inhoud daarvan kan ter sprake worden gebracht op de ontmoeting, in discussie met de titularissen die daartoe een panel zullen vormen.

Alle onderwerpen over of in verband met de Belgische Grondwet kunnen aan bod komen; niettemin wordt de aandacht erop gevestigd dat bij voorkeur wordt gedacht aan andere onderwerpen dan die betreffende de zgn. communautaire problemen, waarover reeds zoveel is te doen geweest.

Degenen die aldus tot het welslagen van dit initiatief wensen bij te dragen worden verzocht zulks bij het Instituut voor Constitutioneel Recht, College De Valk, Tiense straat 41, 3000 Leuven (tel. 016/230971) kenbaar te maken, met opgave van het onderwerp dat zij zich voornemen te behandelen; de teksten zelf dienen aldaar per 1 december 1980 toe te komen. De heren Leo Neels en Paul Van Orshoven, die met de coördinatie belast zijn, staan ter beschikking voor nadere informatie.

Aspecten van discriminatie bij werving en tewerkstelling in lokale besturen

Op dinsdag, 23 september 1980 wordt in de Universitaire Instelling Antwerpen, aula major, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk een studiedag U.I.A.-I.A.U. gehouden.

Na een openingswoord door de heer A. van Beylen, beheerder-directeur van het Instituut Administratie-Universiteit, worden in de voormiddag, met een onderbreking voor een koffiepauze, de volgende onderwerpen behandeld:

— Algemene beschouwingen inzake wervingsvoorwaarden in lokale besturen, door prof. dr. W. Lambrechts, voorzitter departement Rechten U.I.A.;

— Leeftijdsvoorwaarden bij aanwerving door gemeentebesturen, door de heer L. Garre, adviseur V.B.S.G.;

— Woonplaatsverplichting, door de heer F. Dams, gemeentesecretaris Deurne.

Na de lunch is het programma als volgt:

— Discriminatie op grond van het geslacht bij werving, door de heer E. Soete, stadssecretaris Harelbeke;

— Nationaliteitsvoorwaarden: *Considérations générales*, door de heer J. Lecq, voorzitter van de Adviesraad voor niet-Belgische Brusselaars; *Le recrutement par les administrations locales et le traité de la C.E.E.*, door de heer D. Rossini, directeur van de Sociale Dienst van A.C.L.I.

Inschrijving: 1.200fr. incl. lunch en documentatie; 1.100fr. per inschrijving bij meerdere inschrijvingen door dezelfde gemeente of stad; te storten op rekening nr. 001-0986467 voor U.I.A./Rechten Congressen + studiedagen, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, met de vermelding: statuut gemeentepersoneel P.R. 263.

Inlichtingen: mevr. Myriam Craeye, Dept. Rechten U.I.A., tel. (031)-28.25.28, toestel 419.

Vakvereniging van Magistraten — Congres

Op zaterdag 25 oktober 1980 van 9 tot 17 uur houdt de Vakvereniging van Magistraten haar eerste congres, dat zal plaatshebben in de Rijksuniversiteit te Luik, Sart-Tilman.

Het algemeen thema luidt: «Is het gerecht een openbare dienst?».

De volgende onderwerpen zullen behandeld worden:

Eerste commissie: Het onthaal van de rechtsonderhorigen in de gerechten. De toegankelijkheid van de gerechtelijke taal.

Tweede commissie: De ervaring van tien jaar arbeidsauditoraten.

Derde commissie: De middelen van de bij de rechtsbedeling betrokken organen. De kaders en de statistische criteria.

Het congres staat open voor alle geïnteresseerden. Voor verdere inlichtingen en inschrijvingen: Ch. Wettinck, secretaris V.V.M., rue de Visé 728, 4520 Luik.

Vlaams tijdschrift voor Gezondheidsrecht

In de loop van september 1980 verschijnt het eerste nummer van een nieuw tijdschrift dat de bovenstaande naam zal dragen.

Iedere aflevering, die een veertigtal bladzijden zal tellen, zal normaal twee artikelen bevatten over het een of ander gezondheidsrechtelijk onderwerp. Voorrang zal worden gegeven aan Belgische of Vlaamse probleemgebieden (met inbegrip van ontwikkelingen in het EG-recht). Dit neemt niet weg dat regelmatig ook over de landsgrenzen zal worden gekeken. Voorts zal iedere aflevering een kroniek van het gezondheidsrecht bevatten. Daarin zal aandacht worden besteed aan recente wetgeving, reglementering en rechtspraak, met inbegrip van tuchtrechtspraak. Verder ook rubrieken «mededelingen», «boekrecensies» en «literatuurinformatie».

In het eerste nummer wordt een bijdrage gepubliceerd over de ontwikkeling van medisch recht naar gezondheidsrecht (Herman Nys) en een artikel over de ethische problemen in de gezondheidszorg (minister van staat R. Houben).

Hoofdredacteur is prof. André Prims, die wordt bijgestaan door de volgende redactieleden: Roger Blanpain, Johan de Cock, Maurice Delhuvence, Willy Delva, Rafael Dierkens, Rob Kruithof, Herman Nys, Jacques Petit, Hugo Prims, Werner Rogiers, Beatrijs van Buggenhout en Josse van Steenberghe.

De abonnementsprijs voor een jaargang van zes nummers bedraagt 1200fr. Inschrijving bij Uitgeverij UGA n.v., Stijn Streuvelsstraat 73, 8710 Kortrijk-Heule, tel. 056/35.58.81, B.B.L. 385-0201023-05.

Nederlandse Vereniging voor Procesrecht

De najaarsvergadering van de Vereniging zal worden gehouden op vrijdag 17 oktober a.s. om 14.00 uur in de Aula van het Academiegebouw aan het Domplein te Utrecht over het onderwerp: «Is de rechter overbelast?»

De inleiders:

- Prof. dr. C.J.M. Schuyt, rechtssocioloog, te Nijmegen, zal aan de hand van recent cijfermateriaal en onderzoek — onder meer over de afgelopen 10 jaar — de ontwikkelingen in de civiele rechtspraak bespreken.

- Mr. R.J. Jue, bestuursjurist TH Twente, zal de ontwikkelingen en de knelpunten in de administratieve rechtspraak belichten, de civiele praktijk mede daarbij betreffend.

Na de inleidingen en de theepauze wordt gelegenheid tot discussie geboden.

Einde van de vergadering ± 17.30 uur waarna een aperitief kan worden gebruikt en aansluitend een koud buffet.

Belangstellenden, die zich als lid van de Vereniging willen opgeven en willen deelnemen aan het koud buffet (£ 35,- excl. dranken) kunnen zich wenden tot de secretaris, mr. B.J. van Heyst, Emmastraat 23, 3581 HN Utrecht, tel. 030-521.434.

Ontwikkeling van de sociale zekerheid — Bijscholingscursus te Kortrijk en Leuven

Traditiegetrouw organiseert het Instituut voor Sociaal Recht in het academiejaar 1980-1981 een bijscholingscyclus over «de ontwikkeling van de sociale zekerheid in de periode 1975-1980».

Dit is reeds eerder gebeurd voor de periodes 1960-1965, 1965-1970, en 1970-1975. Deze cycli leverden steeds interessante uiteenzettingen en debatten op en resulteerden in uiterst waardevolle verslagboeken.

Het wetgevend werk is in de laatste vijf jaar zeer ongeordend verlopen, zoals via programma-, herstel- en crisiswetten. In de cyclus wil voor elke sector een inventaris worden opgemaakt, op overzichtelijke wijze, van de wijzigingen in wetgeving en reglementering. Een bijzondere aandacht zal ook besteed worden aan de evolutie in de rechtspraak m.b.t. elke sector. Daarnaast zullen ook aan bod komen, de onderliggende ideeën en sociale situaties die deze wijzigingen en ontwikkelingen schraagden. De ontwikkeling van de sociale zekerheid zal dus op drie niveaus worden onderzocht: in de wetgeving, de rechtspraak en de onderliggende ideeën. Deze aanpak moet magistraten, advocaten, beleidsvoerders, ambtenaren en wetenschappelijke medewerkers interesseren.

Alle bijeenkomsten worden, met een identieke inhoud tweemaal gehouden: te Kortrijk en te Leuven. Men schrijft zich in naar keuze voor een van beide plaatsen. Alleen de slotdag is voor alle deelnemers gemeenschappelijk, gezien zijn bijzondere aard; op deze slotdag wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste hervormingsvoorstellen, en wordt daarover gedebatteerd door vertegenwoordigers uit verscheidene kringen.

Men kan zich inschrijven voor de hele cyclus, of voor een of meer namiddagen.

Programma

14 (Kortrijk en 21 (Leuven) november 1980;

a) R.S.Z.-regeling (bijdrageregeling en toepassingsgebied voor werknemers),

door prof. J. Van Steenberge (U.I.A.).

- b) Pensioenen werknemers,
door R. Masyn (administrateur-generaal R.W.P.).

12 (Kortrijk) en 19 (Leuven) december 1980:

- a) Minder-validen en gewaarborgde stelsels,
door P. Delannoo (directeur-generaal, Ministerie van Sociale Voorzorg).
b) Sociaal statuut overheidssector,
door J. De Baerdemaeker (adjunct-adviseur Administratie der Pensioenen).

9 (Kortrijk) en 16 (Leuven) januari 1981:

- a) Gezinsbijslagen werknemers,
door A. Steels (administrateur-generaal R.K.W.).
b) Werkloosheid en Tewerkstellingsbeleid,
door A. Schoofs (adjunct-administrateur-generaal R.V.A.).

13 (Kortrijk) en 20 (Leuven) februari 1981:

- a) Sociaal Statuut zelfstandigen en gezinsbijslagen zelfstandigen,
door J. Degadt (administrateur-generaal R.S.V.Z.).
b) Pensioenen zelfstandigen,
door L. Vergauwen (directeur-generaal, Ministerie Mid-
denstand)

6 (Kortrijk) en 13 (Leuven) maart 1981:

- a) Arbeidsongevallen en Beroepsziekten,
door J. Viaene (adjunct-leidend ambtenaar F.B.Z.)
J. Van Laethem (adjunct-leidend ambtenaar F.A.O.).
b) Ziekte- en invaliditeitsverzekering,
door M. Delhuyenne (administrateur-generaal R.I.Z.I.V.).

3 april 1981 (voor iedereen te Leuven)

Overzicht van recente hervormingsvoorstellen m.m.v.:
V. Anciaux (volksvertegenwoordiger V.U.); G. De Broeck
(voorzitter N.A.R.); H. Deleeck (senator C.V.P.); G. Kint
(adjunct-secretaris-generaal Wetenschapsbeleid, P.V.V.);
F. Van Acker (volksvertegenwoordiger S.P.); M. Meers-
schaut (adjunct-kabinetschef Ministerie van Sociale
Voorzorg).

Praktische gegevens

— De cyclus vindt plaats te Leuven, Rechtsfaculteit, Tiense-
straat 41 en te Kortrijk, Universitaire Campus.

Deelnameprijs:

- a) ofwel 700fr. per namiddag
b) ofwel 3.500fr. voor de hele reeks, zonder verslagboek
c) ofwel 5.000fr. voor de hele reeks, met verslagboek (dit ver-
slagboek zal enkele maanden later aan de deelnemers toegestuurd
worden op het adres dat op de inschrijvingskaart werd vermeld).

Bijkomende inlichtingen en inschrijvingen: Instituut voor So-
ciaal Recht, Rechtsfaculteit, Tiensestraat 41 te 3000 Leuven, tel.
016/23.93.38.

ERRATA

Het tweede lid van de samenvatting van Cass., 3 mei
1979, R.W., 1979-80, 2645, moet als volgt worden gelezen:

«Hoewel in de regel, gelet op het feit dat de overdracht
van een huur een overdracht van schuldvordering is, de
overdrager het pand *niet* in goede staat moet leveren doch
in de staat waarin het zich bevindt, belet niets de overdra-
ger, huurder van het pand, en de overnemer, bij de inge-
bruikneming van het pand door de overnemer, overeen te
komen dat de overdrager het goed moet herstellen in de
staat waarin hij het bij het begin van de huur heeft ontvan-
gen.»

In de kop van de samenvatting van Cass., 21 september
1979, *ib.*, 2648, moet staan: Art. 1446 B.W. (er staat ver-
keerdelijk 446).

In de samenvatting van Vred. Menen, 12 december 1979,
ib., 2727 moet de tweede alinea als volgt worden gelezen:

«Art. 179 B.W., dat bepaalt dat de bloedverwanten in de
opgaande lijn die verzet doen tegen het voorgenomen hu-
welijk van hun descendente, *niet* tot schadevergoeding
kunnen worden veroordeeld, maakt een uitzondering uit op
art. 1382 B.W. Het is dus niet voor analogische toepassing
vatbaar.»

Van de derde alinea is de eerste regel weggefallen. Deze
luidt: «Wanneer een vader zijn ouderlijk gezag misbruikt
door».

In de eerste alinea van de samenvatting van Hof Brussel,
22 januari 1980, *ib.*, 2915, moet in de plaats van «vernietig-
ende huwelijksbeletsels» gelezen worden: verbiedende
huwelijksbeletsels.

TIJDSCHRIFTEN

Revue du Droit Public

jg. 75, nr. 1, 1980

Contentieux des collectivistes locales—Réforme du C.N.R.S.—
Liberté de l'engagement—Fonction publique algérienne—No-
tes—Chroniques—Bibliographie.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie

Vol. 1980, LXVI/1

Nichols G.L. Petryszak, Human Nature, Ideology and Social
Theory—Claudio Sauto, Die Sozialen Prozesse : eine theoretische
Reduktion — Günter Dux, Der Ursprung der Normen, Die Bedeu-
tung der Sprache für ihre Entwicklung—Chaim Perelman, Justice
Re-examined—Vimos Peschka, Typus und Analogie im Recht—
Norman Elrod, Werden Wörter die Psychoanalyse retten ? Ray
Schafer's «A new language for Psycho-analysis»—IVR-Infor-
mationen—Recenzionen.

Der Staat

Band 19, 1980, nr. 1

Abhandlungen und Aufsätze: Christian Tomuschat, Die par-
lementarische Haushalts- und Finanzkontrolle in der Bundesrepu-
blik Deutschland—Helmut Quaritsch, Zur Entstehung der Theorie
des Pluralismus—Wolfgang Schuller, Ämterkauf im Römischen
Reich—Berichte und Kritik.

Archiv des öffentlichen Rechts

Band 104, nr. 4, Dezember 1979.

Abhandlungen—Literatur—Anzeigen.

Tijdschrift voor Notarissen

jg. 44, april 1980, nr. 4.

E. Guldic, De landbouwvennootschap, jongstgeborene in ons
vennootschapsrecht—Rechtspraak—Wetgeving—Bestuurlijke
beslissingen—Parlementaire kroniek—Notariaat.

Tijdschrift voor Aannemingsrecht

jg. 12, 1980, nr. 1.

Rechtspraak—Rechtsleer—Boekbespreking—Erratum.

Case Summary

1 mei 1980.

Jura Falconis

Vol. XVI 1979/80, nr. 3, lente 1980.

Jan Hoorens, Electronische Juridische Informatiesystemen—Koen Geens, De jaarlijkse vermogensbelasting: wordt antiek terug mode?—Annemie Vancraeynest en Roseline Vroman, Onderhoudsgeld na echtscheiding en de wet van 9 juli '75. Vonnis van het Vredegerecht van Heist op den Berg met noot—Baudouin Moerman, De landbouwvennootschap: verslag over de studiedag gehouden op 30 november 1979 te Leuven—Patrick Arnou, De strafrechtelijke immuniteit van de medicus: grondslag en grenzen—Marck Ecker, Het toereikend kapitaal in de concernverhouding—Dirk Coeckelberg, Voor een gelijke behandeling van de man in het domein van de sociale zekerheid—Boekbesprekingen—Mededelingen.

Belgische Rechtspraak in Handelszaken

lg. 13, april 1980, nr. 4.

Algemeenheden—Faillissement en akkoord—Handelspraktijken en mededingingvennootschappen.

Info-Jura

lg. 7, nr. 1, januari 1980

Rechtspraak—Rechtsleer

Tijdschrift Rechtsdokumentatie

april 1980, nr. 4.

Publiek recht—Privaat recht—Gerechtelijk recht en notariaat—Economisch recht—Fiscaal recht—Strafrecht—Sociaal recht—Internationaal recht—Metarecht—Algemeen.

Rechtspraak der haven van Antwerpen

lg. 121, 1979/80, nrs. 1 en 2.

Aansprakelijkheid van de scheepseigenaar—Aquilaanse aansprakelijkheid—Bewaargeving—Boekbespreking—Commissio-nair-expiditeur—Gerechtelijk recht—Rivierbevrachting—Verbintenissen—Verhandeling—Voorrechten—Zeebevrachting.

Europees Vervoerrecht

Vol. IV, nr. 1, 1980.

Res Publica

Speciaal nummer: Het Belgisch Parlement.

De Gemeente

lg. 55, april 1980, nr. 321.

Van de Redactie—Een interview met de heer Galle, minister van het Vlaams Gewest—Algemeen rapport onderzoek gemeentelijk kleuter- en lager onderwijs voorgesteld aan de pers—Marc Tanghe, Naar een verkeersvriendelijke gemeente—J.-M. Leboutte, Kroniek «Gemeenschappelijke opdrachten»—Actualiteit—Wetgeving—Rechtspraak (met commentaar)—J. Verhas-selt, Verzorg Uw taal!—Boekbespreking—Bibliografische kro-niek—Kroniek «Maatschappelijk Welzijn».

Interuniversitair Juridisch Studententijdschrift

79/80, nr. 4, maart-april.

G. Kuypers, S. Libeer, Het internationaal terrorisme—Mens en maatschappij: Rechten van de mens in de Islam: het saoadisch standpunt—F. De Roy, J. Steenlant, Forum: De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht—Interview met prof. J.E. Krings—Rubriek Jurisprudentie en rechtsvragen—Gelezen—Vrije rubriek—Ad Valvas.

Recueil Général

Tome 129, mei 1980, nrs. 22486 tot 22496.

Droit civil—Droit notarial—Droit fiscal.

Revue du droit intellectuel

lg. 70, januari-maart 1980, nrs. 1-3.

Jurisprudence néerlandaise-française-belge—Bibliographie.

Revue du Notariat belge

lg. 106, nr. 2685, maart 1980.

Doctrine: Guy van den Beek, Du registre centrale des testaments—Législation—Revue de la jurisprudence belge—Bibliographie—Curiosa.

Journal de droit fiscal

Etude: Evolution du régime fiscal des dirigeants, employés et administrateurs étrangers détachés temporaire en Belgique—Jurisprudence.

Cahiers de droit Européen

lg. 1980, nr. 1.

A. Drzemczewski, La convention européenne des droits de l'homme et les rapports entre particuliers; A. Mangas Martin, La participation du Comité des représentants permanents du proces-sus de décision communautaire—J. Steenberg, La notion de politique commerciale commune après l'avis 1/78 de la cour de Justice—C. Colinet, Régionalisation et droit communautaire ita-lien—Bibliographie—Colloques: XVe anniversaire des Cahiers—Information.

Journal des Tribunaux

lg. 95, nr. 5124, 3 mei 1980.

Espace judiciaire européen et terrorisme—Jurisprudence—Chronique judiciaire—Bibliographie.

Mouvement Communal

lg. 62, nr. 548, april 1980.

Editorial—G. Vandenborre, L'action sociale d'affinité à l'égard des personnes âgées—Pierre Ralet, A la recherche des clefs de la ville—Modèles de règlements—J.-M. Leboutte, Chronique «Marchés communaux»—G. Latour, Le coin du financier et du fis-caliste—Actualités—Législation—Jurisprudence (annotées)—Chronique bibliographique—Chronique «Aide sociale».

Advokatenblad

lg. 60, 2 mei 1980, nr. 9.

«De advokaat en de ongunst van de tijd». Themanummer ter gelegenheid van de 35e verjaardag van de bevrijding—Mr. G.E. Langemijer, Verdediging in strafzaken behandeld voor Duitse ge-rechten in bezet Nederland—Mr. D. G. Veth, De zaak van de Amsterdamse Ballast maatschappij—Mr. A.J. Herzberg, De rol van de advokaat tijdens de bijzondere rechtspleging—Mr. D.G. Veth, De verdediging in de Maagdenhuizaken—Mr. W.J. Van Bennekom, De advokaat als vrij verdediger—Rubrieken.

Ars Aequi

lg. 29, april 1980, nr. 4.

Geen eeuwfeest voor de krankzinnigenwet?—De reader als auteursrechtelijk probleem—Het voorontwerp van een wet op rechtshulp—Reactie op «een verborgen competentieconflict in art. 40 WUB—Naschrift bij «reactie op een verborgen competen-tieconflict in art. 40 WUB—Sectorbeleid, sturen met steun—De wet arbeid buitenlandse werknemers (vervolg)—Kleuterschool babbel—Eigen huis is vreemde valuta waar.

Tijdschrift voor Europees en economisch recht

lg. 28, april 1980, nr. 4.

Berichten van de redactie—Mr. M. Van Empel, Handelsbarrières tussen nationaal en Europees Recht—Mr. P.J. Slot, Han-delsbarrières, Nationaal recht en Europees recht.

De Gerechtsdeurwaarder

lg. 90, april 1980, nr. 4.

Mr. Th. J. van 't Hoen, Voorwoord—K.C. van der Mije Pzn, Blij verrast—Mr. Dr. M. Teekens, Tandem Bona Causa Triumphat—A.C. Legel, Historisch moment—Mr. F.H. Eymaal, Naar een nieuw beroepsstatuut, met verzoek—Tekst ontwerp Ge-rechtsdeurwaarderswet—G.W. Rosier, Van de deurwaarders.